

Forum Antroposofi

NR 4 2024

4-5
Notiser.

6-15
Samtal:
Utvecklingen av biodynamiskt jordbruk i Kina.
Ekbark på afrikanska.
Att förvandla vrede till kärlek.
Inledning till Vetenskapen om det fördolda.

16-27
Essäer & krönikor:
Grundstensmeditationen och Läkepedagogisk kurs 100 år.
Att se genom diset.
"All konst är tillägnad glädjen".
Meditation.
Vad man kan förnimma inför julen.
Tre helgon före jul.
Skillebyholm 50 år.
Ecosia - en grön söktjänst.
På väg till Koberwitz.
En pärla går ur tiden.
Några funderingar.

28-29
Bilduppslaget.

30-35
Mary Stewart Adams, landsrepresentant i USA.
Vad är antroposofins bidrag i samhället idag?
7 frågor.
Upprop för eurytmin!
Fredskultur.
Vidarstiftelsen.

36-39
Till minne.
Jon Ernholm.
Renate Wierscher.

40-41
Bokanmälningar:
Vardagslivets alkemi.
Bokutgivning.
Ett läkepedagogiskt samtal, på tyska.
Kristus och den andliga världen.
Mötet med det onda.

42-47
Upptäcktsresa.
Fylld av idéer.

Vintermöte i Antroposofiska Sällskapet.
Att känna igen multipla perspektiv.
30 mars 2025, hundra år sedan Rudolf Steiners dödsdag.
Nordiskt Högskolemöte.

48-53
Protokoll från Höstmöte i Antroposofiska Sällskapet.
Till medlemmarna från ekonomigruppen.
Kalendarium:
Fria Högskolan för Antroposofi
Antroposofiska Sällskapet -
Järna, Norrköping och Stockholm.

54-55
Annonser.
Förteckning över medlemsgrupper.
Medlemssekretariat & medlemskap.
Kontaktinformation.

56
Dikt

Mot framtiden

Janne Silvasti
Ordförande och landsrepresentant
för Antroposofiska Sällskapet i Sverige

Man kan fråga sig: hur ska vi möta framtiden, vad behövs göras för att Antroposofiska Sällskapet ska leva vidare i Sverige och i världen? Under historiens gång har man svarat på varierande sätt. Man har gjort olika kampanjer, utställningar, intressanta teman för sammankomster inom många livsområden, pedagogik, lantbruk, hälsa och vård, konst, arkitektur, trädgård mm. Praktiska tillämpningar har tilltalat mängder av folk. Inom akademiska kretsar har det varit en öppen fråga om man kan ta antroposofins impulser på allvar. Man kan säga att det är lättare att mäta och analysera ting än andliga fenomen? Däremot finns det nuförtiden forskning på områden som tidigare räknades som lurendrejerier.

Ledningen i Goetheanum har märkt att man med forskning och undervisning får mest gehör, trovärdighet och respons. Forskning som gärna utförs tillsammans med andra institutioner i världen. När detta var på tapeten sa en av mina landsrepresentantkolleger i ett möte: den Goetheanistiska forskningen får inte begränsas av den vanliga forskningen?

Det forskas inom den antroposofiska sfären, framförallt inom lantbruk, fysik och pedagogik. Det finns även forskare som utifrån intresserar sig för de antroposofiska fenomenen. Vi kan konstatera att forskning är viktig för att de antroposofiska metoderna om dessa hållningar ska upplevas som trovärdiga.

Hur är det för en enskild medlem i Antroposofiska Sällskapet? I våra kretsar

finns någonting som är unikt. Vi vill samlas och tillsammans uppleva esoteriska stunder och många vill även meditera tillsammans och dela med sig av sina erfarenheter, sina andliga upplevelser. I den Fria Högskolan finns det också enskilda människors röster, även om de ofta är skildringar av subjektiva upplevelser. Det är just på den vägen som vi kan förstå mer av det andliga i oss och omkring oss. Personliga beskrivningar om saker som har unik karaktär och som tillsammans gör vår rörelse till en framtid rörelse. Varje enskild nyans gör att helheten blir klarare. Alla som gör erfarenheter kan bidra till en förståelse av den stora verkligheten och inte bara den materiella verkligheten som i mångt och mycket vill begränsa möjligheten till en större helhetsbild. För var och en är det viktigt att få respons på sina upplevelser och funderingar. Hur mycket var och en kan säkra upp sanningshalten med accepterade forskningsmetoder varierar förstås. Mitt perspektiv är att samtal har en mycket viktig roll när det gäller känslan av en sanningshalt i de egna upplevelserna. Kunskapen kristalliseras med tiden genom öppenhet och dialog, därmed blir det som man bär i hjärtat bekräftat.

I den Fria Högskolan har vi sektioner, som från den esoteriska kärnan sträcker sig fram till gräsrotsnivå. I Sverige har vi ett nytt initiativ där varje sektion ska göra en omvärldsanalys. Det innebär att man undersöker vad det är som rör sig tex på det pedagogiska fältet i Sverige, eller i den

egna kommunen, om det finns skolor som också använder en alternativ pedagogik. Som undersöker om vi kan göra någonting tillsammans, vilka man skulle kunna kontakta i kommunen eller i större sammanhang osv.

Man kan tex. arbeta fram frågor till alla lärare och på detta sätt komma i kontakt med människor på sitt fackområde. Det kan man göra i varje sektion!

Genom kunskapssökandet/kunskapandet kan vi alltså tilltala en hel del människor.

Man kan också fråga sig hur nya människor kan hittas som potentiella medlemmar i Antroposofiska Sällskapet?

Ett område att undersöka kan vara de människor som finns i vår närhet. Vilka slag av kontaktförsök vore mest trovärdiga: ett infoblad eller en bekants röst? Om nu alla våra nuvarande medlemmar skulle tala med någon som man känner och då berätta vad Antroposofiska Sällskapet vill för världen, skildra de fina exemplen som finns och vad det kan betyda för ens eget liv, det sociala, det etiska mm. Kanske kan den här typen av "närodlad" kontakt ge en riktigt bra skörd!? Framtidsvägar kan vi skönja, men vi behöver många fler för att kunna påverka världen på ett mer omfattande sätt.

Terapi och frihet

Ur *goetheanum.tv*: Georg Soldner (läkare): "Terapi - fallbeskrivningar och principer" vid Medicinska Sektionens årskonferens 15/9 2024.

Jag ska nu tala om en sjukdom som jag påträffat hos ca 50 barn och som återspeglar en föräldra-, en moderlig upplevelse. I föräldrarna lever en känsla, som återspeglas på den eteriska nivån hos föräldrarna. Det som astralt utspelar sig hos föräldrarna – det kan vara en familjekonflikt -, skapar en disposition hos barnet. Därför är det nödvändigt att lyssna noga på det föräldrarna berättar. Hur upplevde de barnets ankomst? Under de första nio, tio åren jag behandlade barn med rematoid artrit hade jag nästan ingen framgång med antroposofisk medicin, tills jag förstod vad Rudolf Steiner talade om i sina senare föredrag: preparat från djur verkar särskilt intensivt på människans eterkropp, preparat från växter på astralkroppen, mineral på jagorganisationen. Eftersom det här handlar om den ofödda eterkroppen, där denna disposition är inskriven, började jag sätta in potentierade organpreparat och med dessa hade jag framgång.

Källa: Das Goetheanum, Nr. 41, 2024.
Översättning: Red. GN.

Phoenixmottagningen flyttar i januari 2025

Phoenixmottagningen i Järna flyttar från Vidarkliniken i Ytterjärna till Tavestavägen 37 B i Järna i lokaler hos Tunaberg.

Flytten går den 11 januari 2025 och den 14 januari blir den första mottagningsdagen.

De nya lokalerna innebär att kommer att bli lättare för många att ta sig till mottagningen. Bussarna 784 och 786 passerar Tunaberg ett par minuter bort och det är 700 meter till pendeltågsstationen.

phoenixmottagningen.nu
Källa: phoenixmottagningen.nu.
Red. JH.

SEKEM en av 2024 års pristagare

Champions of the Earth-priset är FN:s högsta miljöutmärkelse.

Utmärkelsen hedrar (varje år sedan 2005) individer och organisationer vars handlingar har en omvälvande inverkan på miljön. År 2024 hedrar UNEP individer och organisationer som arbetar med innovativa och hållbara lösningar för att återställa mark, förbättra motståndskraften mot torka och bekämpa öken-spridning.

unep.org/championsofearth/laureates/2024/sekem
Källa: unep.org, 2024.
Översättning: Red. JH.

Nordisk sommarkonferens

En Nordisk sommarkonferens inom Fria Högskolan för Antroposofi planeras 6 – 13 juli 2025 i Kulturhuset i Ytterjärna: "Korsvägar – et høyskolearbeid omkring kristus-impulsen med utgangspunkt i den 14 time i mikaelskolen."

Biodynamik i Norden

Ytterjärna. Nätverksträff i Sverige

Årets Nordiska Biodynamiska Forum ägde rum från 22 – 24 november nära det antroposofiska Kulturcentret i svenska Ytterjärna. Vård var Skillebyholm, en mötesplats och en utbildningsplats för biodynamiskt lant- och trädgårdsbruk, inbäddat i ekologiskt och biodynamiskt brukade fält, liksom i det typiskt östsvenska havslandskapet. Vid mötet konfererar Skandinavien biodynamiska förbunds medlemmar för att ha utbyte av individuella erfarenheter och för att bana väg för gemensamma utvecklingsmål, som ska leda till ett i framtiden ännu mer gränsöverskridande samarbete. En del av programmet är besök på olika gårdar i regionen, liksom rapporter från medlemslänternas bönders biodynamiska arbete. Dessutom erbjuds föredrag om nationella och internationella forskningsprojekt inom biodynamiken.

Arr. Biodynamiska föreningen: biodynamisk.se

Källa: Das Goetheanum, Nr. 41, 2024.
Översättning: Red. GN.

YIP i Järna bjuder in till konferens

*Sowing Seeds of Sonnection
cultivate hope, harvest change
17th - 21st April 2025*

Under våren 2025 välkomnar YIP 17 dig till initiativforumet "Sowing Seeds of Connection".

Vi ser en kris av fränkoppling i vår värld; en brist på koppling till oss själva, till andra och till våra miljöer. YIP 17 känner sig kallade att utforska hur vi kan så frön av samhörighet i oss själva och i vårt samhälle för att skapa ringar på vattnet av positiv förändring i världen.

Detta forum kommer att utforska detta tema genom kreativa workshops, musik-evenemang och föreläsningar från den berömda Dr Vandana Shiva.

Vi ser fram emot att träffa dig mellan skog och fjord här i Ytterjärna, Sverige.
initiativeforum.yip.se

Utvecklingen av biodynamiskt jordbruk i Kina

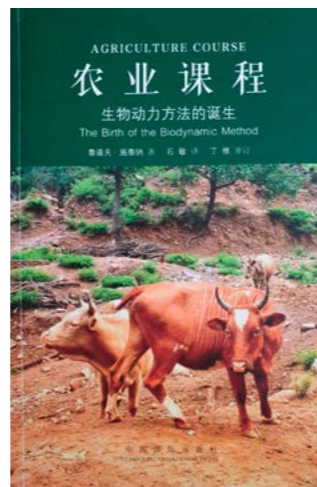
Intervju med Thomas Lüthi
av Nina Ljungquist

Thomas Lüthi och utvecklingen av biodynamiskt jordbruk i Kina

Hur det hela började.

I juli 2009 var det århundradets längsta solförmörkelse, som man kunde se i Kina, fem och en halv minuter lång. Thomas åkte dit tillsammans med sin hustru Elisabeth, Ursula Flatters och Inger Hedelin. De hade tagit kontakt med Erik Sohl för att planera resan. Genom hans försorg organiserades en resa där solförmörkelsen ingick. Tillsammans med Erik Sohl besöktes olika platser. Vid ett tillfälle höll Ursula ett föredrag, vid ett annat gjorde Inger eurytmi. Thomas höll föredrag om biodynamisk odling, vilket anordnades på en biodynamisk gård. Strax innan föredraget kom en man fram och ville prata med Thomas, en affärsman från södra Kina, som var mycket intresserad av biodynamisk odling. Han hörde föredraget och sa sedan att han ville komma till Sverige med en delegation redan i augusti och se biodynamiska odlingar. Det organiserades, och därefter inbjöds Thomas och Elisabeth att återkomma till Kina i september, en månad senare. Då fick de träffa viceguvernören i provinsen Guangxi som har drygt 50 miljoner invånare, affärsmannen ville få deras hjälp att presentera sitt projekt för viceguvernören.

De bodde på ett hotell i staden Nanning och fick information att de skulle komma till "ball room" för att träffas. Thomas visste inte riktigt vad som skulle ske men hade för säkerhets skull tagit på kavaj och slips. Långt in i rummet satt viceguvernören, bredvid honom stod det blommor och på andra sidan var det en plats där Thomas inbjöds att sätta sig. Bakom dem satt översättarna och framför dem, utmed en lång rad, satt ministrarna. På andra sidan satt affärsmannen, Elisabeth och andra. Viceguvernören höll tal bland annat om staden Bama där projektet skulle äga rum och skämtade om namnet på staden så det blev "O Bama". Under tiden som han talade började Thomas febrilt förbereda sitt tal, som han insåg förväntades av honom. Sedan gick de ut och åt middag. Alla satt runt ett stort runt bord och förhandlade om utvecklingen av biodynamisk odling. Dagen därpå reste de ut till projektet, en gård som sedermera blev en av de biodynamiska gårdarna i Kina. Den kinesiska staten äger marken och om man vill ta ett initiativ måste marken arrenderas. Myndigheterna var välvilliga till deras

initiativ, de kunde se värdet av att skapa detta projekt i en avlägset belägen by på landet. Det kunde bidra till att området blev intressant att besöka och bli en mötesplats. Detta ledde till att Thomas fick kontakter i Kina och blev därefter inbjuden 1-2 gånger om året fram till pandemin, då kontakterna fortsatte digitalt.

Thomas har följt utvecklingen av det biodynamiska arbetet i Kina och bidrog till grundandet av Demeter China Association. De tog initiativ till översättningen av lantbrukskursen, som kom ut 2018. Deras översättare, som var mycket duktig, kunde bara översätta från engelska. Nachlassverwaltung (institutionen som förvaltar Rudolf Steiners kvarlätenskap) hävdade att översättningen måste göras från originalspråket, tyska. Så småningom tilläts det i alla fall att översättningen fick ske från den engelska utgåvan. Det fanns avsnitt i lantbrukskursen som blev för svåra för översättaren, som var mycket noggrann. Hon förtecknade alla avsnitt som var svåra för henne och när Thomas kom till Kina satt de och gick igenom hennes frågor. Thomas tog stöd av den tyska texten för att förtydliga innebörden, det var avsnitt som är svåra även på tyska. Thomas skrev förordet. 2019 kom även Rudolf Steiners föredrag om bin ut på kinesiska.

Kina 2024. Biodynamisk rosodling på 3 400 meters höjd

Vid den senaste resan deltog trädgårdsmästaren Anja Varis. Den ägde rum i oktober i år och inleddes med besök i Dali som ligger på 2000 m höjd. Där finns två biodynamiska odlingar, en örtagård och en risodling. Området som de besökte är vidsträckt. Det ligger 4 timmars flygresya sydväst om Peking nära Myanmar och Vietnam vid början av Himalaya, ungefär på samma breddgrad som Norra Afrika. Thomas höll en kurs om biodynamisk odling och Anja hade pedagogiska kurser om hur man kan anlägga en pedagogisk trädgård. Vid Thomas besök anordnades samtidigt en internationell veckokurs för blivande rådgivare i biodynamisk odling med 5 deltagare från Indien, 5 från Sri Lanka, 5 från Malaysia, 5 från Kina och 2 från Bali.

Från Dali gick resan vidare till Chengdu, en och en halv timmes flygresya åt nordost. Där ligger Kinas första Waldorfskola, en mycket gedigen Waldorfskola. Thomas höll föredrag om hur initiativet i Järna kom till och utvecklandet av Skillebyholm. Samtidigt, när de var i Chengdu, hölls en konferens om uthållig utveckling. Det var inte planerat att de skulle delta, men deras grupp gick till öppnandet av konferensen och vid entrén låg färdiga namnskylltar. De var väntade – utan inbjudan! Deras bordsplacering var förberedd. Det var 130 deltagare och Thomas blev ombedd att oförberedd hålla ett föredrag. Organisationen hade hållit sådana konferenser tidigare, då bland andra Anders Wijkman och Jan Eliasson medverkat.

De flög sedan vidare till Taiyuan där det fanns ett nystartat projekt på landsbygden, som var i början av omläggningen. Det är ett jordbruk som läggs om till biodynamisk odling, Markerna låg inte samlade utan var utspridda. Jordbruket, Tanshanghuang Millet farm, var mycket stort. Thomas gratulerade till beslutet att lägga om. Svaret blev "omläggningen börjar inte nu, den började 2012". Några medarbetare från gården hade deltagit i en kurs som Thomas hållit i Peking 2012! Det var ett mycket torrt,

vindpinat erosionsområde. De hade inte bara råvaruproduktion utan även förädling, de producerade bland annat hirsspaghetti. De vill skapa en kulturplats med restaurang där besökare får smaka på gårdens produkter. Ägaren är en hjärtlig person som vill göra något gott för landsbygden och jorden och ge arbetstillfällen i det som är en avfolkningsbygd. Myndigheterna är intresserade, det finns en stor medvetenhet om miljöproblemen. Man anstränger sig för att hitta projekt för att öka artrikedomen och jordens bördighet.

Resan avslutades i Peking med besök på en biodynamisk gård och en Waldorfskola. Några skolklasser hade varit på praktik på en biodynamisk gård och de fick tillfälle att samtala med lärarna om vilka erfarenheter de gjort.

Ek bark på afrikanska

Feya Marince

I maj 2024 ägde African Biodynamic Conference i Kairo rum. Där talade Kalle Hübner, medarbetare i Lantbrukssektionen i Dornach, med Feya Marince. Hon stammar från Sydafrika och är medgrundare och styrelsemedlem i Indigenous Biodynamic Association of Africa.

Kära Feya, i ditt tal på den första afrikanska biodynamiska konferensen i Kairo talar du om att människorna vaknar upp av kolonialismens gamla sår. Varför är det så?

För oss människor är förändring oundviklig. Vi har insett att vi inte kan fortsätta med det industriella, konventionella jordbruk som påtvingades oss av det koloniala systemet. Det är ett jordbruk som inte fungerar. Vi tar mer från jorden än vad vi behöver. Vi respekterar den inte. Det är nästan som om den reagerar och säger: nu får det vara nog! Jorden är en levande varelse. Det handlar om att läka sambandet mellan oss och Moder Jord, att påminna oss om detta samband. Alltför länge har vi uppfattat oss själva som varelser som är oberoende av jordens krafter. Nu har vi en ny möjlighet, en sista chans så att säga, att läka henne - och att läka oss själva i processen.

Många människor i Kairo talade om ett afrikanskt sätt att bedriva biodynamiskt jordbruk. Vad menas med detta?

Det är vad vi behöver upptäcka. Vi har inlett en resa för att upptäcka identiteten i Afrika. Vi befinner oss alla i olika utvecklingsstadier just nu. Vissa har fått utbildning i biodynamiskt jordbruk, är djupt kopplade till den andliga vetenskapliga aspekten och använder biodynamiska metoder för att läka jorden och bygga lokala samhällen efter sådana principer. Andra använder bara preparat för att bli certifierade och exportera till Europa. Ekologiska premium-bioprodukter är mycket efterfrågade på den europeiska marknaden, och det är bra! Men medan vi arbetar med standarder och certifieringar måste den humanistiska sidan få lika mycket stöd.

När vi tittar på preparaten i Afrika inser vi att vissa preparatväxter inte är inhemska på kontinenten och att komponenter som ek bark och hjortblåsa måste importeras. Under konferensen blev det tydligt att detta väcker frågor.

Preparaten spelar en nyckelroll när det gäller detta afrikanska sätt att bedriva biodynamiskt jordbruk och skydda växter i Afrika. Huvudfrågan handlar om hållbarhet: är det praktiskt genomförbart på lång sikt om vi till exempel måste importera en hjortblåsa från Tyskland? Ett annat exempel är valeriana - den blommar inte i vissa områden i Afrika. Vi måste upptäcka alternativa preparat för Afrika. Naturen agerar inte i ett vakuum: det måste också finnas växter här i Afrika som kan trivas på denna

Feya Marince, Foto: Kalle Hübner

kontinent och ha liknande effekter. Detta måste undersökas, och undersökningen måste baseras på en djup, intim observation av växternas och djurens essenser och en djup förståelse av de livskrafterna som verkar i och genom dem. Det förefaller mig som om detta för närvarande är den största utmaningen för biodynamiken i Afrika.

2022 grundade du tillsammans med andra människor Indiogene Biodynamische Assoziation Afrikas.

Ja, genom denna förening har vi hittat ett sätt att göra biodynamiken känd. Vi använder ett tillvägagångssätt som gör det möjligt för jordbrukare att komma ihåg vårt ursprungliga, inhemska sätt att odla och att utveckla sin egen identitet. Vi var också nyfikna på att se hur ursprungsbefolkningar i andra länder skulle ansluta sig till biodynamik. Föreningen gör det möjligt för oss att göra detta arbete över nationsgränserna. Det är också ett sätt för Afrika att hitta sin egen röst och göra denna gamla röst hörd över hela världen.

Hur lär du ut biodynamiska metoder i ursprungsbefolkningar?

Vi börjar med att anlägga en kompost. Vi gör noggranna observationer och jämförelser. Om man gör människor nyfikna öppnar de sig för detta nya sätt att odla och associerar det omedelbart med sina farföräldrars berättelser. Sedan inleder man en samtal och berättar att biodynamiken redan är hundra år gammal. Människor blir då ofta förvånade och undrar varför den inte hittade vägen till Afrika tidigare. Visdomen i inhemska traditioner och kulturer är dörröppnaren, och vi bygger vidare på detta och går sedan ett steg längre och tittar på antroposofins

African Biodynamic Conference 2024. Fotos: Shrouk Zahran, Egyptian Biodynamic Association (EBDA)

grunder. Allt börjar med att vi talar om våra förfäder och deras sätt att bedriva jordbruk i harmoni med naturen.

Du talade om jorden som en levande varelse. Jorden som ett levande väsen - det är temat för vår kommande lantbrukskonferens vid Goetheanum. Vad kan vi lära oss av det afrikanska perspektivet?

Låt mig ge er ett exempel. Som barn kunde jag inte förstå varför bönderna brukade ta av sig skorna när de skulle så. Nyligen besökte jag ett lokalsamhälle och talade med en 96-årig jordbrukare. Hon beskrev hur hon får kontakt med fröet i sin hand när hon sår och hur denna kontakt fortsätter genom hennes fötter ner i den bördiga jorden. Samtidigt formar hon intentionen om en god skörd i sitt sinne. Detta ger oss en mycket intuitiv förståelse av jorden som en levande varelse. Hon förstod hur den levande jorden, människan och kosmos hänger samman i jordbruket.

Vad betyder jorden som ett levande väsen idag?

För mig innebär det att undersöka och använda preparat för att vitalisera jorden, som en medskapare tillsammans med naturen. Levande jord producerar levande växter, och dessa föder levande djur och människor, och dessa i sin tur vitaliserar jorden med bra jordbruk, det är ett balanserat ekosystem som ger och tar emot vitalitet. Vi är ett mikrokosmos i ett makrokosmos. Ursprungsbefolkningarnas kulturer hjälper oss att återupptäcka vad livet är.

När du tittar på Sekems framgångshistoria och initiativet Economy of Love här i Egypten, vilket intryck gör det på dig?

Sekem är ett imponerande vittnesbörd om att biodynamiken fungerar och kan vara framgångsrik. Det är ett levande bevis på att vi också kan läka vårt land och oss själva, även om vi kanske gör det lite annorlunda i våra lokala samhällen och länder. Men vi måste ta med oss detta enorma hopp från den här konferensen. Det kommer att ta tid att utarbeta alla de svar vi behöver, eftersom våra framsteg som rörelse beror på varje individs personliga utvecklingsvägar. Min egen utveckling inom biodynamiken började när jag kom i kontakt med Lantbrukskursen genom komposttillverkning. Jag kan inte beskriva vad den här upplevelsen betydde för mig. Det var som att komma hem, det var som om jag alltid hade vetat det här.

Många jordbrukare talar om en karmisk dimension i biodynamiken; det verkar finnas en speciell koppling här.

Det är något mycket speciellt! Vi jordbrukare fullgör vår uppgift i vår tid. Jordbrukare, jordens väktare, har denna förbindelse med jorden på en andlig nivå. I dag är det dags att skapa en balans mellan motsatser och återställa ett holistiskt synsätt. Det är därifrån jordbrukarnas kall kommer, det går mycket djupt. Det är själens längtan efter att bidra till att läka Moder Natur och till allas välbefinnande.

Feya Marince är medgrundare av och styrelseledamot i Indigenous Biodynamic Association of Africa (IBAA). Hon är en professionell sjuksköterska från Sydafrika som är intresserad av näring, hälsa och välbefinnande.

Källa: Das Goetheanum, Nr. 41, 2024.
Översättning: Red. GN.

Feya Marince, Foto: Kalle Hübner

Att förvandla vrede till kärlek

Laura Scappaticci

Haneen Sabbah, en muslimsk-palestinsk mamma från Gaza, och Miriam Elizabeth Turmalin, en israel med judiska och kristna rötter, har funnit vänskap och ett mål genom fredsarbete.

Vad fick er att bestämma er för att arbeta tillsammans?

HANEEN Jag undervisade i arabiska online för några år sedan och Miriam började lära sig med mig. Bortsett från våra identiteter och bakgrunder var vår kontakt speciell eftersom Miriams hjärta, hennes mänskliga hjärta, är fullt av kärlek och medkänsla. Jag kände mig trygg med henne. För våldet var alltså närvarande. Det skedde rakt framför våra ögon och på våra skärmar. Jag började fråga mig: "Vad kan vi göra för att stoppa det här?" Det blev mer och mer polariserat och jag insåg att jag inte borde vara en del av den här uppdelningen. Det handlar egentligen om vilken specifik person man inte vill skilja sig från, och vi ville inte skilja oss från varandra. Tillsammans har vi utvecklat visionen att vi behöver varandra för att skapa fred. Det kan inte lyckas utan samhörighet. Det kan inte ske utan frihet och jämlikhet för alla. Det handlar inte om israeler och palestinier. Det är en mer omfattande fråga, en mänsklig fråga. Om vi tillåter att detta händer i Gaza kommer det i morgon att hända på en annan plats och i övermorgon på ännu en annan plats.

MIRIAM Mina farföräldrar var en del av den sionistiska rörelsen. De kom hit och började bosätta sig i landet. Jag känner stor medkänsla med alla dem som förlorade sina hem och jag kan se deras smärta. Samtidigt känner jag välsignelsen av att vara tillbaka hemma. Jag säger detta för egen del, men jag vet att många judar känner att denna plats är deras hem. Det rättfärdigar inte vårt sätt att komma hit, inte alls. Det är bara det att jag känner mig mer hemma i Israel än någon annanstans. Detta är mitt hem, och jag inser att det också är ett hem för andra, för den palestinska nationen. Jag söker efter sätt på vilka vi kan vara hemma tillsammans, eftersom jag inte ser någon annan framtid. För tjugo år sedan gick jag in i en affär där en blond man satt, och jag frågade honom var han kom ifrån eftersom han inte såg ut som en lokal medborgare. Han sa: "Försök gissa." Till slut sa han: "Jag är palestinier. Jag är flykting." Han berättade för mig hur mycket han hatade Israel och israelerna. Jag frågade mig själv, vad ska jag göra nu? Han frågade: "Och var kommer du ifrån?" Jag sa: "Gissa." Det kunde han inte och då sa jag till honom: "Jag är israel. Hatar du mig nu?" Han tittade på mig och sa: "Hur skulle jag kunna hata dig? Jag har bara träffat soldater och de dödade min farbror." Han kunde inte se människan eftersom de alla bar uniformer – hur kunde han

inte hata? Israels historia säger att det är vi som måste skydda oss med alla medel och att alla bara vill döda oss. Vi har inte läkt det sår och det trauma som förintelsen innebar. Jag säger detta av medkänsla för mitt eget folk och min nation. Vi måste läka våra djupaste sår. Då möter jag den andra personen inte som någon som vill döda mig, utan som någon som bara vill tjäna sitt levebröd och leva ett bra liv. Det handlar om vår inre läkning, om att ta ansvar för den. Vi borde inte ta till oss de berättelser som fortsätter att driva fram splittring. Vi kan fortsätta att kämpa för evigt, men det skulle kosta många fler liv och mycket mer smärta.

Vad kan vi göra?

MIRIAM Det bästa folk kan göra är att inte välja sida. Det här är en fortsättning på historien. Det här är det förflutna. Vi vill skapa en ny historia. Fredens historia är en historia där båda folken har ett hem här. Vi måste sluta att välja sida, för det gör oss inte jämlika. Annars kommer vi alltid att ha någon att skyla på och någon att försvara. Det är utan slut. Se på båda folkens smärta och trauma och hur vi kan ta ansvar för att läka inte bara de israeliska och palestinska nationerna, utan även oss själva och alla människor. Vi har alla ansvar för att läka våra trauman, läka våra sår, se vår smärta och se varandras smärta.

Vad händer med vreden?

MIRIAM Det är verkligen en mäktig drivkraft. När vi känner den är den som vår kärlek, något mycket värdefullt. Vi kan se vår ilska och behandla den med respekt. Sedan frågar vi: "Vad är det vi eldar på? Underblåser jag hatet inom mig?" Eller säger jag: "Det är så viktigt för mig att jag inte låter dig behandla mig och mitt folk så här." Jag kan kanalisera ilskan i en riktning som är konstruktiv i stället för att bli alltmer destruktiv.

Hur hanterar du dina känslor samtidigt som du håller fast vid din vision?

HANEEN Vi håller om varandra, vi ber. Och jag arbetar med aktivism för att öka medvetenheten om situationen i Gaza. Att träffa andra och utbyta idéer med dem har hjälpt mig mycket i dessa tider. Handlingar baserade på kärlek hjälper. Och ibland är jag också hjälplös och arg och måste påminna mig själv om att alla har en roll att spela för att få slut på det här kriget och att det börjar med mig.

Mer: Intervjun finns tillgänglig i sin helhet i podcasten "That Good May Become" (avsnitt 57) av Laura Scappaticci, 16 april 2024. Webbprojekt "Peace Weavers"; Projekt "Satyam"

Källa: Das Goetheanum, Nr. 41, 2024.
Översättning: Red. GN.

Inledning till

Vetenskapen om det fördolda

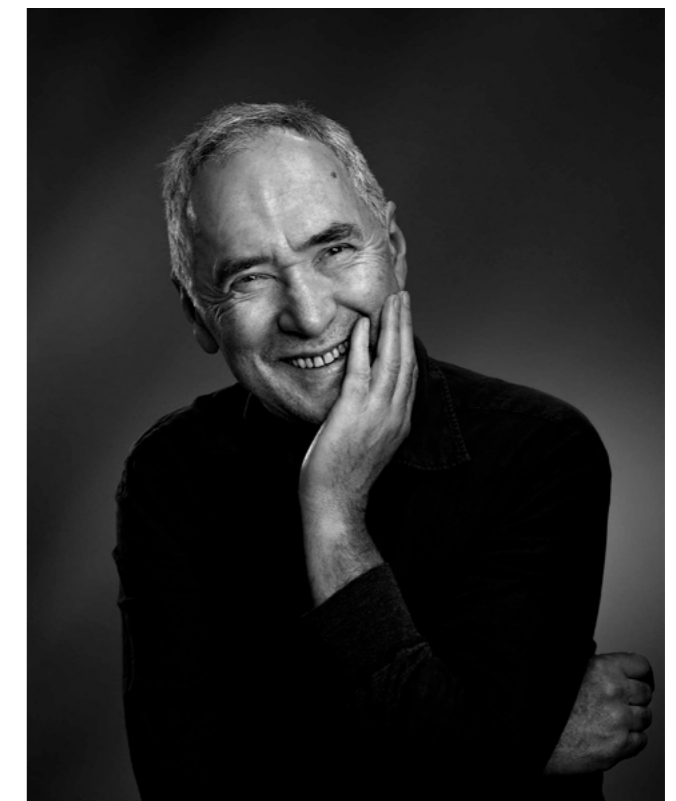
Av Kaj Skagen

En ny översättning av Steiners skriftliga huvudverk, "Vetenskapen om det fördolda", har kommit ut på Antropos Forlag i Norge. Översättare är Harald Haakstad, Terje Christensen och Gunnar Ihlen. Författaren Kaj Skagen har skrivit ett omfattande förord som belyser olika frågeställningar i samband med översättningsarbetet och förståelsen av boken i vår tid. Skagen gör uppmärksam på att boken inte är ett samtidsverk, utan ett klassiskt historiskt verk som måste läsas med medvetandet om dess kulturella, filosofiska kontext. Han visar också hur Steiners filosofi ofta framställs utan kritisk granskning: "Se upp för fördomar!" Varnar Skagen den läsare som vill sätta sig in i Steiners världsåskådning: "Går man till källor som "Wikipedia" eller "Store Norske Leksikon", möter man polemisk kampprosa i akademisk förklädning. (...) Debatten kring Steiner blir gärna fört mellan två lika dogmatiska läger bara med motsatta förtecken. Förmedlingen av och angreppet på Steiner har skett med innerlig kärlek och glödande hat, inte till saken, utan till de subjektiva bilderna av den."

I sin inledning lyfter Skagen fram bokens sammanhang med den mystiska, hermetiska och gnostiska tradition som tillbaka till antiken vårdade en hemlig kunskap om världen och människans andliga natur och som vaknade igen i Helena Blavatskys huvudverk; Isis Unveiled (1877) och The Secret Doctrine (1888). Det var troligt medvetet, skriver Skagen, när Steiner kallade sitt verk "Geheimwissenschaft" till skillnad från Blavatskys "Geheimlehre". En lära är något man får överlämnad, vetenskap är något man utvecklar själv. Steiners bok gör därför anspråk på att innehålla en ockultism eller dold kunskap som han själv hade utvecklat. För den som vill gå denna vägen födras långvarigt tankemässigt arbete. Om detta lyckas kan man i bästa fall upphäva skillnaden mellan förnuft och tro, såväl som gränsen mellan privat och offentligt. Tron och religionens värden kan få inflytande på samhällslivet och inte förbli något som är trängt tillbaka till det privata.

I avsnittet, "Steiners idéhistoriska förutsättningar" vänder sig Skagen mot ett vanligt missförstånd i samband med Steiners verk; att detta skall ha uppstått som ett mirakel genom hans klarseende. Det finns också dem som hävdar motsatsen, att Steiner egentligen inte har kommit med "något nytt." – Att utveckla en världsåskådning kräver naturligtvis bestämda förmågor, skriver Skagen, men de uppträder inte i ett tomrum: "Utän att se innehåll i dess idéhistoriska och biografiska kontext blir ett verk som Geheimwissenschaft ett ockult raritetskabinett med konstiga begrepp som man kan roa sig med. Begrepp som eterkropp och astralkropp som uttryck för själen, eller roterande lotusblommor som beskrivning av högre sinnesorgan, färgsprakande aurer och mycket annat besynnerligt, kan bidra till att det inre livet framstår som något groteskt och fysiskt sinnligt.

Att Steiners idéer har samband med tysk idealistisk filosofi, som återigen har rötter i äldre mystik från Jacob Böhme och helt tillbaka till antiken hermetiska system är kända. Andra viktiga rötter går till teosofins förgrundsgestalter, Helena Blavatsky, A.P. Sinnett och Annie Besant. Men också till den moderna individualismens genombrottstid på 1800-talet, som Nietzsche och Stirner. Skagen betonar att det är lätt att finna hänvisningar till dessa idéhistoriska rötter hos Steiner själv, som bland

Kaj Skagen, Studioportrett © Hans Jørgen Brun

annat uttryckte att "den tyska konsten i Goethes och Schillers epok inte var annat än den vidareutvecklade tyska mystiken i yttre sinnlig form". I „Von Menschenrätsel“ (1916) beskriver Steiner hur idealisterna Fichte, Schelling, Hegel över efterföljare som Immanuel Herman Fichte, Traxler och Planck pekar framåt mot modern teosofi och antroposofi. I det följande publicerar Forum sista delen av Kaj Skagens inledning som börjar med avsnittet:

Den kritisk-vetenskapliga utgåvan av Steiners skrifter

Det vanliga antroposofiska sättet att läsa har varit att tolka Steiner som att han bara hänvisade till en teosofisk, ockult eller mystisk grogrund bland tyska tänkare och författare, men utan att göra sin egen antroposofi till en del av dem; antroposofin ska vara fri från idéhistorisk belastning och inte ha sitt ursprung i något annat än Steiners mirakulösa klärvoajans. Omvärldens

kritiska uppfattning fränkande Steiner all originalitet och betraktade antroposofin som ett lapptäcke hämtat från teosofiska författare.

Dessa två fundamentalistiska falanger har dominerat Steinerreceptionen i över ett sekel. Den antroposofiska falangen har betraktat Steiners verk som budskap som kan bearbetas och utvecklas, men egentligen inte ifrågasättas, och den antiantroposofiska falangen har ansett Steiner vara en charlatan, eklektiker och bedragare. Båda falangerna har med misstänksamhet betraktat den kritiska utgåvan av Steiners skrifter under ledning av Christian Clement, professor i tyska språket och litteraturen vid Brigham Young University i Utah. Det faktum att Clement arbetar vid ett universitet som drivs av mormonerna bidrar till båda gruppernas misstänksamhet.

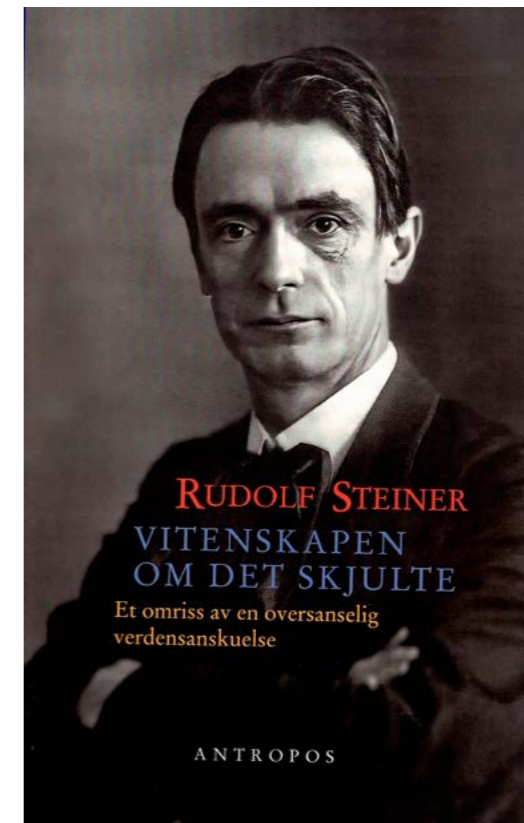
Men de Steinerläsare som inte har känt sig hemma i någon av ytterligheterna kommer att känna igen och välkomna den tredje, välvilliga och distanserade synen hos esoterikforskaren Clement, som i sin inledning till den kritiska utgåvan av "Andlig forskning" (Geheimwissenschaft) träffande analyserar den västerländska allmänhetens bortstötande av Steiners idéer. Detta undanhållande av Steiner är märkligt, eftersom hans idéer har haft en så tydlig inverkan på pedagogik, jordbruk, ekologi och konst. "Paradoxalt nog", skriver Clement, "är det inte de upprepade besvärjelserna om antroposofins främmande karaktär och avvikelser från den vetenskapliga och andliga huvudfåran som gör det så svårt för dagens läsare att få tillgång till den. Tvärtom är det antroposofins kusliga familjära ton i freudiansk mening som hindrar förståelsen." (SKA 8.2/xi)

Med detta menar Clement att esoteriken i allmänhet och antroposofin i synnerhet är en del av moderniteten som de moderna inte vill kännas vid, ungefär som familjens svarta får. Esoteriken är så att säga det modernas obehag eller modernitetens förträngda skugga, en oskiljaktig del av oss, som vi inte vill vara i närheten av och därför förkastar. Mitt i detta avvisande och denna avsky för esoteriken finns det en fascination och en

dragning till den. Det ockulta från Swedenborg till Steiner är okänt och oåtkomligt, men har ändå dragits in i intresseområdet för världsberömda konstnärer som Selma Lagerlöf, Hilma af Klint, W.B. Yeats, D.H. Lawrence, Henry Miller, Saul Bellow och Andrej Tarkowsky, för att bara nämna några, och i Norge namn från Ivar Mortensson-Eglund och Olav Aukrust till André Bjerke och Jens Bjørneboe. "Antroposofins spöke", skriver Clement, "som nu i mer än ett sekel har hemsökt den vetenskapligt upplysta moderna människan både som skräck och fascination, visar sig alltså vara oskiljaktigt från den moderna som dess egen skugga." (SKA 8.2/x) Både fascinationen och obehaget för esoteriken är komplementära reaktioner på dess förträngning.

Många Steinerläsare upplever antroposofin som ett personligt närmande till den andliga värld som religionerna behandlar; det finns heller ingen anledning att dölja att Steiner själv i hög grad gav sin antroposofi en innerlig och personlig sida, eftersom själva tillägnet av den antroposofiska världsbilden betraktades som ett steg i initiationen till den andliga världen, dvs. den personliga upplevelsen av den transcendentala verklighet som döljer sig bakom religionerna. Den rigorösa och systematiska stilen i Andlig forskning (Geheimwissenschaft) har en kompletterande motsvarighet i meditationsböckerna: "Andlig skolning" (Hur uppnås kunskap om de högre världarna?), "En väg till självkänedom i åtta meditationer" och den aforistiska "Tröskeln till den andliga världen". För den här sortens innerlighet kan Clements akademiska forskning i esoterik, med dess kritiska distans och undanhållande av den personliga synvinkeln, hur nödvändig den än är för en vetenskaplig presentation av Steiners verk, framstå som en intellektualisering och sekularisering som stänger ingången till mysteriet.

Reaktionen har varit ännu starkare från Steiner-motståndare som historikern Peter Staudenmaier och religionshistorikern Helmut Zander. De menar att Clements kritiska utgåva, långt ifrån att vara vetenskaplig, är en kanonisering av Rudolf Steiner

Vitenskapen om det skjulte - inbunden, Norska (bokmål), 2024. Författare: Rudolf Steiner, Kaj Skagen

och närmast en förfalskning, särskilt genom att framställa Steiners teosofi och antroposofi efter 1902 som en naturlig förlängning av hans filosofi och goetheanism från tiden före 1880- och 90-talen. Det har varit en kärnpunkt i den fientliga kritiken av Steiner att hans övergång till teosofin 1902 var en radikal brytning med hans tidigare verksamhet som Goetheforskare, filosof och författare; många antroposofier har också känt sig främmande inför Steiners modernism och radikalism, särskilt på 1890-talet, och uppfattat hans övergång till esoterik och okultism som en "omvändelse" eller räddning från avgrunden efter att han hade trätt in i ondskans rike för att förstå och övervinna den. Här kan du se hur Steiners mest passionerade anhängare och motståndare finner varandra i sin förståelse av Steiner.

Jag gör ingen hemlighet av att jag delar Clements syn på det inre sammanhanget i Steiners idéutveckling från de tyska idealisterna och Goethe, till individualisterna Nietzsche och Stirner, till de evolutionära tänkarna Darwin och Haeckel, och vidare genom tysk mystik till teosofin och slutligen hans personliga version av allt detta i antroposofin. Den historiska och idémässiga, biografiska och psykologiska, obrutna linjen i denna utveckling anser jag mig ha dokumenterat i mina två böcker Morgon vid midnatt (2015) och Graalsökaren (2018). Visserligen följer dessa två böcker inte Steiners idéutveckling hela vägen in i hans teosofiska period, men de visar den obrutna linjen från hans tolkningar av Goethe och filosofiska ungdomsverk till Die Mystik (1901), och från Mystikken – som den norska översättningen heter – till teosofi och antroposofi, är vägen uppenbar.

Lineär och cyklisk historieförståelse

Är den kritiska utgåvan av Steiners skrifter ett tecken på att antroposofins tid som opposition mot den existerande världen är över? När passionerna ersätts av akademiskt intresse kan kampen vara över och slaget förlorat. Inom kort kommer kanske hatet och kärleken kring Steiner att förvandlas till ett bröststudium. Antroposofin kommer att behandlas på ett balanserat sätt inom

ett esoteriskt ämne där de illasinnade aktivisterna har genomgått metamorfosen till professorer med hög akademisk nivå. Då kan du ta en magisterexamen i Rudolf Steiners kristologi eller en doktorsexamen med en avhandling om antroposofisk demonologi. Antroposoferna kommer antligen att ha vunnit debatten, men förlorat saken. För med all sin bakgrund i tysk mystik och idealistisk filosofi bedrev Steiner sin outtröttliga verksamhet utifrån ett apokalyptiskt perspektiv, och såg sin rörelse med dess idévärld och sociala reformprogram som det enda som kunde förhindra att Oswald Spenglers förutsägelse om "Untergang des Abendlandes" (Västvärldens undergång) skulle gå i uppfyllelse.

Att sätta in Steiner i ett brett andligt och idéhistoriskt sammanhang och tradition innebär å ena sidan en historisering av Steiner och antroposofin, så att han tar plats vid sidan av gestalter som Platon, Paulus, Paracelsus, Swedenborg och Blavatsky, i ett Pantheon av mystiker som vi kan besöka som åskådare och elever. Den provokativa och kreativa kraften kommer att blekna som minnesbilder. Verket förstås först, begravs sedan under hjärndamm och förvandlas långsamt till gåtor som ingen kan lösa, som ett nytt kapitel i esoterikens historia, vid sidan av anti-kens mysteriereligioner, den hermetiska visdomen, Rosenkruznarnas symbolik och teosofernas automatiska skrivande.

Men Steiner som modern representant för en esoterisk rörelse som går tillbaka till de äldsta tiderna, ja till mänsklighetens barndom, öppnar också för en motsatt bedömning av hans betydelse. När antroposofin inte längre är namnet på en märklig och motbjudande sektarism för flockar av andligt spetälska, utvidgas och aktualiseras rörelsen som manifestationen av en kulturell kraft som, långt ifrån att vara urladdad, har sin storhetstid inte bara bakom sig utan också framför sig.

Upplýsningens framstegstro led skeppsbrott, om inte före så åtminstone i och med första världskriget och de totalitära staternas efterföljande historiska excesser. Nazityskland under Adolf Hitler är arketyper för hur upplýsningen vände sig till sin motsats och skapade det djupast tänkbara mörker, så som Frank-

furtfilosoferna Max Horkheimer och Theodor W. Adorno i *Dialektik der Aufklärung* (1944) förstår civilisationens kollaps under förra seklet. De ser själva moderniteten som driven av en form av instrumentellt eller tekniskt resonemang, som inleds med underkuvandet av naturen och som till sin karaktär går vidare till underkuvandet av människan, vilket ger upphov till nya former av makt som fascism, med sin motsvarighet i det kapitalistiska massamhället, där individens oberoende och frihet pulveriseras under trycket av rikedom och välfärd, massmedier och kulturindustrin. Det är lätt att se hur denna analys till stor del har bekräftats i vår tid, där de tvivelaktiga framstegsskeppen seglar in i den nya teknikens okända och skrämmande vatten, förvandlade till krigsskepp på väg mot en totalitär världsstat med alla modernitetens värderingar och ideal som en falsk ideologi. Det är lätt att tro att förnuftets degenerering till ett maktmedel och överskridandet till irrationellt barbari kan och bör förhindras genom att ge förnuftet en annan riktning eller karaktär. Steiner försökte åstadkomma detta genom den antroposofiska rörelsen, som skulle bli den surdeg som kunde genomsyra den europeiska civilisationen med den esoterik som i sina tidigare former hade varit Europas kulturella grund. Inga pretentioner kunde ha varit större än detta. Men kunde det ha varit mindre utan att bli meningslöst, strax före de stora krigen?

I linje med mystikens traditioner är Steiners utvecklingsbegrepp mer cykliskt än linjärt. Han ser den vetenskapliga upplysningen och sekulariseringen som nödvändiga förutsättningar för moderniteten, dvs. människans frigörelse och förverkligandet av den självständiga individen, men menar att denna individ i sitt självförverkligande måste överskrida sin nyvunna individualism om den inte skall bli destruktiv och dödlig, samtidigt som detta överskridande inte är möjligt utan att den moderna och vetenskapliga världsbilden absorberar den andliga människosyn och världsbild som vi först måste ge upp för att bli "moderna". Det besegrade förnuftet måste därför resa sig för att förstå religioner med tanke och förnuft, inte i form av en "förnuftets religion", utan som en spiritualisering eller "kristnande" av själva tänkandet, så att den moderna individen kan utvidga sitt förnuft till att omfatta den andliga världen, utan att förlora det oberoende som uppnåtts genom vetenskap, upplysning och individualism.

I ljuset av en sådan utvecklingsidé skulle det fall tillbaka till barbariet, som Horkheimer och Adorno beskrev som en oundviklig konsekvens av förnuftets seger, kanske kunna avvärjas genom steget in i ett högre förnuft, inte bara i form av en djupare förståelse av religioner och ett mentalt övervinnande av ateism, utan också när det gäller sociala och ekonomiska arrangemang och maktförhållanden. Men det förutsätter att steget in i en upp-

lysning, som också omfattar esoterikens skuggvärld, faktiskt tas i form av personlig utveckling av tillräckligt många människor.

Utifrån tanken på en sådan cyklisk utveckling, där det förflutna upprepar sig på allt högre nivåer, är det tänkbart att de uråldriga mysterier som vi har rester av i mytologi och religion skulle kunna återuppstå i en kultur och civilisation som förenar vetenskap och ockultism, religion och modernitet, inte med dessa element var för sig utan ömsesidigt befruktande, i en syntes som också kommer att visa sig på livets praktiska områden, ända ner till teknik och samhällsordning. Samtida "nyandlighet" skulle då kunna vara både rester av ett sjunket förflutet och budbärare av en annorlunda framtid.

Om detta är sant, och om Steiners verk är det hittills mest moderna och samlande uttrycket för esoteriska traditioner, är antroposofin mindre en udda produkt av ett galet geni än den tidiga uppkomsten av en mer avancerad version av den europeiska civilisationen än vår, eller för att uttrycka det på ett annat sätt: nästa steg i den västerländska civilisationen, som redan har framträtt som en karikatyr, som Egon Friedell säger.

Den europeiska krismedvetenheten

Ett återkommande tema i Steiners senare verk var att Europa måste välja mellan antroposofi och undergång: Utan en förnyelse av den västerländska civilisationen genom antroposofisk kunskap och praktik skulle människorna i Centraleuropa "bli barbariserade, gå under andligt", enligt en föreläsning från 1921.

I en föreläsning 1918 beskrev han en framtida kollaps för den europeiska civilisationen. Om européerna inte övervann materialismen och blev medvetna om den andliga verkligheten, skulle de andliga krafter, som borde ha utnyttjats för att uppfatta en djupare dimension av verkligheten, i stället utspelas i det omedvetna livet. Det som i fullt medvetande skulle ha blivit en insikt i den transcendentala verkligheten skulle under medvetandets tröskel bli en vetenskaplig genialitet. Detta skulle i sin tur leda till att långtgående vetenskapliga insikter uppstod på ett instinktivt sätt. Dessa instinktiva insikter skulle gälla "mysteriet med födelse och befruktning, med hela sexuallivet"; de skulle gälla frågan om orsakerna till sjukdom och hur man "förstår hur den mekaniska världen kan styras från det andliga", vilket skulle "frigöra stora mekaniska krafter i världen genom ganska enkla manipulationer, genom att harmonisera vissa svängningar". Människan skulle därmed få makt över hälsa och sjukdom, men eftersom vi då skulle få denna makt på bekostnad av insikten om verklighetens andliga dimension skulle vi komma att missbruka makten och bli "rena djävlar genom [våra] sexuella impulser", samtidigt som tekniken skulle ge sig ut på "farligt vatten". Allt som allt har då mänskligheten att välja mellan kulturell förny-

else i antroposofisk mening eller att glida in i en civilisatorisk sjukdom där demoniska krafter skulle kunna få fritt spelrum. Litteratur: Steiner, "Was tut der Engel in unserem Astralleib?", föreläsning i Zürich den 9 oktober 1918, i "Der Tod als Lebenswandlung", Dornach 1996, GA 182/155-156. Citerad efter R. Steiner, "Engler. Vesen og virke", Oslo 2000, s. 39-41).

Upplevelsen av valet mellan förnyelse och förstörelse, som den västerländska civilisationens utmaning och öde, följer framstegstron som en skugga; Steiners väckarklocka är bara en särskild version av en grundstämning som sekularisering och modernisering, industrialisering och teknifiering av världen och livet aldrig har kunnat skaka av sig. Denna känsla har varit särskilt tydlig och ihållande bland konstnärer. I "Where the Wasteland Ends" (1973) ger historikern Theodore Roszak en bred redogörelse för motståndet mot det framväxande teknokratiska samhället bland poeterna Wordsworth, Blake och Goethe under 1600- och 1800-talen. Från det förra seklet kunde vi ha nämnt D.H. Lawrence, Henry Miller och T.S. Eliot, bland många andra, som odlade det apokalyptiska perspektivet. I "Trætte Mænd" (1891) kopplar Arne Garborgs berättare samman fin de siècle med slutet för den europeiska kulturen.

Den franske romanförfattaren Michel Houellebecq är den som tydligast representerar denna "antimoderna" tendens, som inte nödvändigtvis innebär en återgång till naturen, utan snarare en övertygelse att både naturen och civilisationen är på väg att utplånas genom den transhumanistiska era som vi nu är på väg in i. I "The Fundamental Components" (2000) och "The Possibility of an Island" (2005) har Houellebecq använt berättarformen för att visa hur den framtida teknologiska omvandlingen och avhumaniseringen av människan är kopplad till vår tids dominerande livsformer och tankesätt.

De grundläggande delarna beskriver den västerländska civilisationens kris som en följd av kristendomens fall. Under de följande århundradena, med en alltmer dominerande materialistisk världsbild, försökte man ersätta kristendomen med "begrepp som individuell frihet, mänsklig värdighet och framsteg", som det heter i romanens "avslutande kommentarer", men naturligtvis "innebar dessa begrepps förvirrade och godtyckliga natur att de i verkligheten aldrig fick den minsta sociala betydelse, och därför är det i allt väsentligt den fortskridande upplösningen och förfallet som kännetecknar mänsklighetens historia från 1400-talet till 1900-talet i vår tid". (s. 327) I själva berättelsen är det halvbröderna Bruno och Michel som representerar upplösningen. Båda är barn till hänsynslösa och själviska föräldrar som, förförda av hippiegenerationens extrema och självupptagna tidsanda, valde att förverkliga sig själva i stället för att ta ansvar för sina barn. Grundkomponenterna erbjuder den

moderna litteraturens hårdaste, mest konsekventa och begåvade kritik av "sextioalets" frigörelseideologi, i skildringar som steg för steg leder från ohämmad åtrå till våldsam sexuell perversion och med nödvändighet slutar i lustmord, så att Charles Mansons gäng i Kalifornien blir själva prototypen för ungdomsupproret.

Sextiättornas barn, Bruno och Michel, är två ytterligheter: Bruno är besatt av ett sexuellt begär som knappt kan tillfredsställas; Michel är en hyperintelligent autist utan förmåga till mänskliga relationer. Med obevekliga konsekvenser leder strävan efter frigörelse till självmord och galenskap; av de fyra huvudpersoner som romanen följer begär tre självmord och den fjärde hamnar på en psykiatrisk klinik.

Innan han tar sitt eget liv, förmodligen genom att vandra ut i havet, leder molekylärbiologen Michels forskning till ett genombrott som möjliggör kloning av människor. Genom att människor därefter kan reproducera sig genom avknoppning, så att säga, är sexuellt liv inte längre nödvändigt, och mänskligheten kan säga adjö till det område i livet som skapar det största kaoset och de flesta besvikelserna i livet, men också den största glädjen och njutningen. Kloningen undanröjer också den skräck och det lidande som åldrandet och döden innebär. Den första människan kommer att klonas år 2029, vilket markerar slutet på den europeiska civilisationskrisen och början på en ny era som avskaffar människan som art och ersätter henne med de förbättrade neomänniskorna, "människor" utan fri personlighet, helt isolerade från varandra framför sina egna skärmar.

Det är mot horisonten av detta europeiska krismedvetande som "Andlig forskning" (Geheimwissenschaft) måste läsas. Med sina rötter i teosofi och idealistisk filosofi, nietscheansk individualism och darwinistiskt evolutionstänkande, kristen mystik och hermetisk esoterik, är den en del av motståndet mot en ensidig modernitet som måste leda oss till en högteknologisk, transhumanistisk civilisation som kommer att förgöra människan som en självständig varelse med möjlighet till frihet, eller skapad till Guds avbild, som det står i "Genesis"/ Första Moseboken. Houellebecqs romaner handlar om genetiska och tekniska "förbättringar" av människan som gör henne till en varelse utan egen personlighet. Ur ett kristet perspektiv talas det om själens fördärv, inte bara individuellt, utan på ett sådant sätt att mänskligheten faller in i ondskan på ett så radikalt sätt att vi knappt kan föreställa oss det. Steiner beskriver samma sak som en katastrof så djupgående att hela mänsklighetens bildningshistoria går förlorad och måste börja om på nytt.

Inledning Berit Frøseth. Översättning Göran Nilo.

Grundstensmeditationen och Läkepedagogisk Kurs 100 år

Christian Texier

Den tredelade gudomen i sina olika tidsmässiga förskjutningar (heterokronicitet) och Kristi/läkepedagogens handlingar i nutid. Hur Grundstensmeditationen bekräftas av Läkepedagogisk Kurs och punkt- och krets meditationen

Jag har ofta undrat varför det gudomliga i *Läkepedagogisk Kurs* (LPK, 25 juni- 7 juli 1924) har ett dualt ansikte när *Grundstensmeditationen* (25 december 1923- 1 januari 1924) talar om Gud som treenig i sin uppenbarelse?

För att kunna komma fram till en förklaring till denna åtskillnad som kan på förhand anses som en motsägelse mellan två antroposofiska grundläggande texter, bör man först och främst fråga sig varför Steiner har ett så gåtfullt svar i slutet av LPK:s elfte föredrag(1).

Någon i ähörarkretsen undrar om det var “Trüper som är ursprunget till läkepedagogiken?”(2) Steiners replik kom vasst som ett rakblad: “Trüper kan inte vara den första läkepedagogen”, det är Steiner själv som, med kursen, initierar läkepedagogiken, eftersom han är upphovsman till den rätta kunskapen om människan eller antroposofin. Vill man ändå verkligen konkret veta var de tidiga föregångarna finns till Lauenstein i Jena (den första läkepedagogiska verksamheten i världen) och till läkepedagogiken i stort, bör man söka långt bakåt i tiden: till Gregorius den VII, ursprungligen Hildebrand av Soana men med anor i Jena, som blev den romerska påven mellan åren 1073 och 1085. Man bör också hänvisa till Haeckel, 1834-1919, den stora tyske naturforskaren i Darwins anda, filosofen från Jena som utvecklade en monistisk (en enhetlig syn på verkligheten) och panteistisk syn på naturen (en syn på Gud som ett med allt som existerar, Gud och världen är ett och samma). Haeckel, förklarar Steiner, är reinkarnationen av Gregorius, och hos dem har vi det riktiga ursprunget till läkepedagogiken, som med Lauenstein tog fäste i Jena.

Det är ett gåtfullt utlåtande som för Steiner verkar lysa upp med sin självklarhet och vara för honom den yttersta förklaringen till vad läkepedagogikens väsen är. Det är inte att undra på varför de flesta av det tjugotal åhörare till kursen den här sjätte juli 1924 (de tre unga läkepedagogerna från Lauenstein: Franz Löffler, Siegfried Pickert och Albrecht Strohschein, som var initiativtagare till kursen; styrelsemedlemmarna i det Allmänna Antroposofiska Sällskapet; några läkare och sjuksköterskor från Ita Wegman Institut; Ita Wegman själv; en specialpedagog, Karl Schubert, från den nystartade Waldorfskolan i Stuttgart; Emil Bock, präst från Kristensamfundet; etc., ofta nära vänner till Steiner och de flesta väldigt väl insatta i antroposofin) blev mer eller mindre förbryllade (enligt minnesredogörelser från olika deltagarna) och skeptiska till Steiners påstående.

Varför äberopar Steiner Gregorius den VII, teisten, upphovsman till det som kallas den “gregorianska reformen”, förkämpe för kyrkans politiska inflytande i världen (dominium mundi) och i synnerhet i de latinska områdena i Europa? Och varför Haeckel, panteisten, kanske idag mest ihågkommen för att ha varit upphovsman till begreppet “ekologi” och en av embryologins och rekapitulationslagens fader (det är han som först förklarade att ontogenin-individens tillblivelse under embryonalstadiet- upprepar fylogenin-artens evolutionära utveckling-)?(3) Varför hänvisas här till teisten och panteisten?

Steiners förklaring till sitt uttalande blev inte mindre gåtfullt med tillägget: “Det är precis som när i människan nedbrytningsprinciperna på ett lagbundet helt normalt sätt ingriper i uppbyggnadsprinciperna" (LPK sid.190).

Vad menas med det? Man vet att för Steiner är det de astrala krafterna som är nedbrytande när de eteriska är uppbyggande. Tack vare det astrala får livet en vidare dimension, ett inre rum skapas där världen får en resonans, ett inre rum som fylls med känslor, emotioner och medvetenhet: nedbrytningen innebär utvecklingen från växtriket till djurriket. Gud som “Panguden”, som är “allestädes närvarande”, som värld, som “andehavets väsen” (Grundstenen), som processer och utveckling, Gud som evolution, Gud som Natura, är den nedbrytande principen som ingriper i Guds uppbyggande princip, ingriper i Gud som Teos, det vill säga som ingriper i den eteriska uppbyggande (skapande) guden. Så verkar Steiner mena. Det gudomliga får här en vidare dimension och dynamik. På samma sätt som Haeckel och Gregorius den VII kan anses vara samma person (den ena är reinkarnationen av den andra), är Teos och Panteos samma, även om den ena är den nedbrytande principen som ingriper i den andra och får den att utvecklas och förvandlas till en annan dimension.

Här kan man uppenbarligen utläsa det som Steiner presenterar som sin självklara syn på det gudomliga: Gud är både Teos och Panteos, Gud är både transcendent/översinnlig som Teos och immanent, det vill säga inneboende i världen, inomvärldslig, som Panteos, som natur. Gud är både och: inom filosofi kallar man den här synen på Gud som dubbelhet för “panenteistisk”. Den “tvåsidiga” guden finns utanför världen och är skapande till sig själv som värld. En ontologisk identitet (Teos och Panteos är i sina grundläggande realiteter identiska med varandra), men samtidigt kan man också uppfatta en viss förskjutning i det tidsmässiga: den ena är först när den andra, som blir till, är tvåa. Paradoxalt nog, kan man tänka på en heterokronicitet - en förskjutning i tiden - och detta i evighetens grunder...

Man ska ha i åtanke att Steiner är ett barn av sin tid: evolutionsteorin är ett av hans viktigaste ledmotiv. Darwins text Om

arternas uppkomst, publicerades 1859, två år innan Steiners födelse: allt utvecklas i naturen och alla arter uppkommer evolutionärt skilda ifrån varandra, förmedlar Darwin. “Panta rei” (“allt flyter”) lärde oss redan Herakleitos i sitt verk Om naturen. Steiner är helt medveten om detta. Evolutionsteorin genomsyrar hans andliga forskning. Baserat på evolutionstanken är det inte ett långt steg för honom att föreställa sig att även Gud utvecklas. Gud, den stabilaste “substansen” som Teos utvecklar sig till Panteos (det vill säga att Gud som den högsta realiteten med sitt hemvist utanför världen, som punkt, utvecklar sig och blir till som värld, som krets)(4). Identiteten då mellan Teos och Panteos men också heterokronicitet: det som blir till, tillhör det framtida, när det som är, har varit och tillhör först och främst det förflutna.

Här är det svårt att inte minnas det elfte föredraget av Allmän människokunskap (1919) där Steiner förklarar att människans gåta ligger i hennes kroppsliga tredelade tidsförskjutning. Människan föds som färdigutvecklad i sin form i huvudområdet, men anden är fortfarande sovande där. I sin nedre del av sin konstitution är människan redan andligt vaken i sina lemmar, men är ännu inte färdigformad. Mitten-människan, det rytmiska systemet med andning och blodcirkulation, är färdigutvecklade vid födseln och från början mogna eller operativa i sin funktion. Att födas på jorden innebär för det nya barnet det första andetaget: lungorna utvidgar sig och med detta skiljs den arteriella (syresatta) och den venösa (koldioxidrika) blodcirkulationen åt. Det finns då tre delar i människa, tre huvudfunktioner och tre sätt att vara i tiden: det förflutna i huvudområdet, det framtida i lemsystemet och det nutida i det rytmiska systemet.

Kan man i den här tidsförskjutningen hos människan se en bild av Guds väsentliga tidsförskjutning, åtminstone på det som sägs i LPK? Kan man föreställa sig att Gud redan är färdigformad i sin transcendens eller översinnliga väsen som Teos (som punkt utanför världen-Gregorius) men är sovande? Och tvärtom, Gud skulle vara vaken men inte än formad i sin immanens/inomvärldsliga del (som krets-Haeckel). Tänker man så, förstår man att Gud behöver förvandlas, utvecklas i världen, historiskt, för att, så småningom (i slutet av historien?), bli fulländad i sitt väsen. Gud är två i ett och blir till: Gud är först huvud/punkt/Teos/översinnlig/utanför världen och sedan blir Gud tvåa som krets/panta/allestädes världslig närvarande. Gud som huvud eller nervsinnesystemet och Gud som ämnesomställnings lemsystemet. Gud i det förflutna och Gud som sin egen framtid.

Blir man uppmärksam på detta kan man kanske gissa varför det finns en sådan skillnad mellan den “tvåsidiga” guden i LPK, och den “tresidiga” guden i Grundstenen: förklaringen till den här skenbara motsägelsen är att i LPK har Steiner syftet att definiera vad läkepedagogiken är. Hans yttersta definition är att läkepedagogen kan identifieras med Kristus. Sonen, kärleksprincipen i Treenighet, mitten-guden som “råder i omkretsen skänkande själen nåd i världens rytmer”(Grundstenen). Kristus-Sol representeras i LPK av läkepedagogen, det vill säga den som har kunnat “uppfostra sitt eget sinnelag, sitt eget hjärtelag för att på rätt sätt möta det ofullständigt utvecklade barnet” (LPK sid. 46). I LPK nöjer sig Steiner med Gud som polaritet (Teos och Panteos- punkt och krets) och har inget behov av Treenigheten. I LPK finns ingen nödvändighet för Steiner att nämna Kristus med sitt rätta namn eftersom Kristus är kontinuerligt närvarande i hans tankegångar. Kristus namn sägs inte men finns alltid i Steiners upprepade försök att karakterisera läkepedagogiken och det lä-

kepedagogiska sinnelaget. I LPK är Kristus och läkepedagogen samma person.

Hur blir Gud vaken? Hur förvandlar Gud sig själv från Teos till Panteos, en förvandling med behållning av sin egen identitet? Man skulle kunna svara att Gud förvandlas, blir till, vaknar upp, tack vare alla moraliska gärningar som görs i världen i Kristi namn och, till att börja med, alla läkande pedagogiska handlingar som läkepedagogen fullgör för sina skyddslingar. Läkande möten, läkande händelser som inte görs i dåtid eller framtid, men i nutid. Jaget lever i nutid: Jaget är den stora ”Syntetiseraren”, som sammanfattar i sig själv både det förflutna som minne och det framtida som förväntan i en integrerande nutid. Jaget uppstår i nutid i sina moraliska Jaghandlingar eller Jagandetag som aktiverar den andliga blodcirkulationen och pulserar det andliga livet in i världen, så att de goda moraliska viljekrafterna förs in i världens ämnesomställning. Mitten-guden nämns inte i LPK, men är alltid redan närvarande, fast utan den tydlighet som råder i Grundstenen.

Steiners gåtfulla svar får kanske här en förklaring: Gud blir till när läkepedagogen fördjupar sig i nuet och inspireras här och nu av det andliga för sina hjärtevarma läkepedagogiska handlingar. Då vaknar Gud upp och blir i nuet medveten om sig själv som Kristus, den jagkraftiga kärleksfulla guden(5).

Christian Texier, den 27 oktober 2024.

(1): LPK, sid. 187-192. Telleby bokförlag, Järna 1980.

(2): Johannes Trüper, 1855-1921, grundare och mångårig ledare för ungdomssanatoriet Sophienhöhe i Jena, där de tre unga vuxna, initiativtagare till Lauenstein, först arbetade.

(3)- Rekapitulationslagen (åtminstone delvis och som den framkommer hos Haeckel) är idag ifrågasatt inom den moderna (materialistiska) biologin.

(4): Se Punkt- och krets meditation i Läkepedagogisk Kurs, tionde föredraget, sid 166. Den här meditationen är inte bara “läkepedagogens meditation”, den bär i sig först och främst en djup filosofisk dimension och en metafysisk världssyn. Se, för en förklaring av detta, Christian Texier, En filosofisk betraktelse av Rudolf Steiners föredragsserie Läkepedagogisk kurs, tionde och elfte föredraget. Kosmos, 2021. Se också i samma verk: Bilaga 4: Den heterokroniska tredelningen.

Man kan också läsa Christian Texier, Ett läkepedagogiskt samtal, tjugonde kapitlet, särskilt sid.73-76.

(5): “Lägg bara märke till, vilken skillnad det är, om ni närmar er ett barn mer eller mindre likgiltigt, eller om ni närmar er barnet med verklig kärlek. När man möter barnet med verklig kärlek, när man slutar att tro, att man skulle kunna göra mera med tekniska konstgrepp än med verklig kärlek, då blir uppfostran genast verksam, särskilt när det gäller ofullständigt utvecklade barn.” LPK, sid. 200.

Att se genom diset

På tröskeln till ett val – kärlek eller barbari

Anders Rosenberg

För Rudolf Steiner var bildningsfrågan central. Han insåg givetvis, som de flesta av oss, att det behövs en generell allmänbildning för att kunna orientera sig i livet. Men han ville också sätta in människan i ett större holistiskt sammanhang, att bli mer människa, att hela tiden befinna sig i utveckling och därmed förstå helheten och sammanhangen vi lever i och under.

Antroposofin, som han utvecklade tillsammans med andra, skulle kunna ses som ett stort bildningsprojekt som svarade mot den tidens utmanande frågor inom jordbruk, skola, medicin och vård av funktionsnedsatta, bara för att nämna några områden. Och det blev avtryck i tiden:

Biodynamiska jordbruket, Waldorfpedagogiken, antroposofisk medicin och läkepedagogik.

Han tog ett avstamp i sin andliga forskning och kunde applicera den i den sinnliga världen och skapa resultat. Vi tenderar idag att glömma den oerhörda bedrift som lagt grunden till det vi idag känner som antroposofi.

Steiners ambition var utan tvekan att påverka samhället i en hållbar riktning; ekologiskt, socialt och ekonomiskt. Han såg tidigt ett spänningsförhållande i samhällsutvecklingen; den mellan egoismen och altruismen/människokärleken. Som den realist han var, insåg han att bägge delarna av motsatsparet behövdes för en sund utveckling. Utan moderns egoism överlever inte spädbarnet. Familjelivets egoism utvecklas till släktens, klanens, folkets och nationens egoism.

Nationalismen är en gemensamt upplevd egoism. Mot nationalismen satte Steiner en motpol som egentligen har en annan källa än det som kommer ur våra direkta kroppsliga behov – internationalismen. Den första Goetheanum-byggnaden var i grunden en vision för fred och internationalism.

Här talade Steiner om ett ideal som inkluderar och föreslår en större gemenskap

som är bortom familjen och nationen. Ett ideal som riktar sig mot vår tids frågor. Han ringade in en frågeställning som var helt framtidsinriktad och som visade på polariteten mellan mina egoistiska behov och det som också måste ske.

Den komplicerade samtiden

Idag står vi utan tvekan inför stora utmaningar. Krig i Europa och krig i Mellanöstern, en klimatkatastrof runt hörnet, mänskligt lidande och flyktingströmmar. Vi bevittnar också gigantiska förmögenhetsöverföringar till de redan rika och besuttna. Det är allmänt känt att åtta personer idag äger mer än halva jordens befolkning. I princip ägs jorden av ett fåtal oligarker. Här kan vi räkna in Elon Musk, Mark Zuckerberg och Jeff Bezos.

I den här världen behöver vi orientera oss, vi behöver tillräcklig förståelse och bildning för att kunna se vad som är vad, annars blir vi lätt offer för auktoritära och vilseledande strömningar, krafter som vill distrahera och avleda fokus. Som bärare av antroposofiska idéer behöver vi se igenom det som sker för att kraftfullare kunna agera för det godas räkning.

Faran är att vi blir förvirrade och tappar vår kompass i den komplicerade samtiden och börjar uppleva att kursen är utstakad av krafter bortom vår förståelse och att vi är manipulerade och utnyttjade av en elit som vill tvinga på oss värderingar som i grunden är främmande för det sunda förnuftet. En del kan tycka att vi är manipulerade av krafter som vill försvaga människomaterialet, nationen, kulturen och religionen.

Dessa känslor och upplevelser kan över sättas till att se ett medvetet ont syfte bakom till exempel Covid-vaccineringen; en vilja att försvaga och till och med utrota. (Det kan givetvis finnas fullt acceptabla själ att vara kritisk mot Covid-vaccineringen). Ett liknande syfte anses ligga bakom att ge HBQT-personer rättigheter

och att få synas, alltså en medveten försvagning av människomaterialet och den naturliga könsuppdelningen.

Flyktingströmmar och migration från lidande och fattigdom anses vara skapad av till exempel George Soros (en rik judisk finansman och således representant för världsjudendomen) för att försvaga vita människors levnadsvillkor i sina nationer och kulturer. Även kvinnors rätt till reproduktiv hälsa och kroppsligt självbestämmande kan anses som ett hot mot religion och den patriarkala ordningen. Man ser flyktingars, HBQT-personers och kvinnors rättigheter som ”woke”.

Upplevd maktlöshet

Många konspirations- och informationsforskare menar att konspirationsteorier runt Covid ofta är portalen till andra konspirationstankar som börjar få fäste hos många, som till exempel Qanon-teorierna. En högerextrem konspirationsteori som menar att the Deep State består av ett internationellt nätverk av satanistiska pedofiler som inte bara begär sexuella övergrepp mot barn utan även utviner ett ämne, adrenokrom, ur dessa barns blod efter att de mördats i offerliknande ritualer. Qanon-anhängarna menar att Donald Trump leder en hemlig kamp mot ”den djupa staten”. Enligt Qanon ingår bland annat dessa personer i det satanistiska nätverket som utgör ”The Deep State”: Hillary Clinton, Barack Obama, Dalai Lama, påve Franciskus och kändisar som Tom Hanks och Oprah Winfrey. Donald Trump ville inte ta avstånd från Qanon i en TV-sänd utfrågning 15 oktober 2020.

Konspirationsteorier är ett sätt att komma till rätta med stora osäkerheter och att försöka se mönster i sådant som inte går att förklara. Konspirationsteorier har alltid funnits, men idag sprids de på ett helt annat sätt än tidigare, via sökmotorer och sociala medier. Åsikter som tidigare ansågs konstiga blir idag snabbt mainstream. Idag använder sig också so-

ciala medier av algoritmer som främjar det extrema och negativa.

I en tid av förment upplevd maktlöshet är dessa tankar mycket tilltalande. De erbjuder enkla lösningar på komplexa frågor. Och enkla lösningar på komplexa frågor är den breda vägen mot fascism: Enkla lösningar tillsammans med en form av offermentalitet. Fascismen appellerar till människor som ser sig som offer och som behöver syndabockar. Närliggande syndabockar är givetvis immigranter, muslimer och i förlängningen även judar, i synnerhet världsjudendomen. (se Soros). Det finns även andra syndabockar; homosexuella och transpersoner, feminister, miljökamper och förespråkare för kvinnlig reproduktiv hälsa. Ja, överhuvudtaget det självständigt kvinnliga som vägrar underordna sig patriarkala värderingar.

Dessa människors och gruppers blotta existens utgör ett hot mot de fascistiska strömningarnas skörhet och allmänna upplevelse av utsatthet. Det är alltid synd om fascisterna.

Stryka medhårs

Så här skrev Torgny Segerstedt 1876-1945, publicist och huvudredaktör för Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning och känd för sitt tydliga ställningstagande mot nazismen:

”Det besynnerliga är att hänsyn alltid måste tagas till de dumma och fördomsfulla, aldrig till de kloka och vidhjärtade. De ignoreras. Men de trångbröstade får man icke stöta. De blir misslynta och giva uttryck åt sitt dåliga humör. De blir riktrotten i uppställningen. De skola strykas medhårs.”

Här sammanfattar Torgny Segerstedt på ett briljant sätt den fascistiska och högerextrema inställningen: ”Ni får inte kritisera oss, då blir vi missnöjda och kanske till och med farliga. Det är tryggast för er att ni tar hänsyn till våra värderingar och låter dem bli allmängods. På det viset kan vi flytta fram våra positioner”.

Det här behöver vi se, vi behöver se att det till och med händer i Sverige - inte bara i Ryssland, USA, Israel, Iran, Ungern, et al.

President Franklin D. Roosevelt varnade i ett tal från 1938 i kongressen:

”Den första sanningen är att en demokratisk frihet inte är säker om människor tolererar framväxten av privat makt, så att den blir starkare än den demokratiska staten. Detta är, i sin essens, fascism - regeringens ägs av en individ, av en grupp, eller någon annan kontrollerande privat makt. Den andra sanningen är att en demokratisk frihet inte är tryggad om dess näringsliv inte tillhandahåller anställningar och inte producerar och distribuerar varor på ett sådant sätt att en acceptabel levnadsstandard upprätthålls.”

Amerikanska folket har nu röstat fram en nygammal president som trots tydliga varningsflagg fått överta ett av världens, ja kanske världens, viktigaste ämbete. Hans viktigaste åtgärder blir att, under förevändningen att stoppa ”the Deep State”, försöka privatisera regerandet genom att inrätta en oligarki (av ungefär samma modell som Putin har gjort i Ryssland). Till sin hjälp har han tagit världens rikaste man, Elon Musk, för att leda effektiviseringen av administrationen genom att lättare kunna avskeda byråkrater och statstjänstemän. Till sin hjälp får Musk en annan miljardär; Vivek Ramaswamy, entreprenör inom biotech. Dessa män är i egenskap av sina förmögenheter redan ledande oligarker.

Might makes right?

Trump kommer också att fortsätta berika sig själv och sin familj under de fyra år han har vid makten. Det återstår givetvis att se om han kommer att lyckas att totalt omforma USA till sin avbild. Men han kontrollerar idag både senaten och kongressen och omger sig med trogna, faktaresistenta medarbetare. (Se utnämningen till justitieminister, försvarsminister och chef för USA's underrättelseverksamhet).

Man kan dock utgå ifrån att våldet mot minoritetsgrupper och andra kommer att öka och befästas och att miljöfrågor försvinner från agendan. Fler kvinnor kommer också att dö på grund av komplikationer vid graviditet.

Givetvis ser Europas högerextrema denna presidentseger också som sin egen. Victor Orban (Ungern), Marie Le Pen (Frankrike), Gert Wilder (Nederländerna), Nigel Farage (Storbritannien), Alice Weidel (Tyskland) och Jimmie Åkesson jublar och klappar händer. ”Äntligen är det vår tur att sparka stjärten.”

Det finns anledning att oro sig för den här utvecklingen och människors oförmåga att se vad som är vad. Man kan dock inte anklaga amerikanerna för att inte veta vem de röstat på. En majoritet har gått in i detta med öppna ögon, eller bör man säga med ”eyes wide shut”.

I bästa fall väcker det här de goda krafterna i världen, de som hittills så kapitalt misslyckats med sin agenda bromsade av nyliberal, kapitalistisk girighet. Denna nyliberala politik har flagrant alienerat ett folkflertal, som ser sina livsvillkor försämrade; ekonomiskt, ekologiskt och socialt.

Många besvikna människor röstar i protest. Även Hitler röstades fram av en besviken majoritet.

Att värna det sårbara

Rudolf Steiner talade om värdet av internationalismen, i motsats till den trångbröstade nationalismen. Han såg ingen framtid för den, i synnerhet efter första världskrigets fruktansvärda härjningar och nationalistiska anspråk. När Rudolf Steiner fördjupade den sociala tregringstanken ville han förhindra den utveckling som senare skulle komma att ske före och under andra världskriget. Han lyfte också fram Kristusgestalten och poängterade dess betydelse för mänsklighetsutveckling på ett nytt och kraftfullt sätt.

Han insåg att mänskligheten började närma sig en djupare förståelse av jag-principen. Jaget som en kraft i sig själv, bortom kön, släkten och nationer. En kraft som lyfter den mänskliga erfarenheten till en ny nivå: "Här är varken jude eller grek, här är icke träl eller fri, här är icke man och kvinna; alla är ett i Kristus Jesus". Galaterbrevet 3.

Individen, den enskilda människan och hennes upplevelse av sig själv, har fått betydelse. Det är utan tvekan en sårbar position och den behöver värnas.

Efter andra världskriget och dess illdåd växte det, glädjande nog, fram organ för att säkra den mänskliga värdigheten och de demokratiska principerna; Förenta Nationernas ombildning och framväxten av FN:s deklaration av de mänskliga rättigheterna. (För övrigt framarbetad av president Roosevelts hustru Ellinor Roosevelt). Det var ett starkt bidrag till internationalismen, till samarbetet mellan människor och folk över nationsbegränsningarna.

I FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna kan vi ana ett eko från nya testamentets saligpräningar, där Jesus lyfter fram den mänskliga utsattheten och sårbarheten som en grundbult i ett framtida gudsrike.

I deklarationen om de mänskliga rättigheterna kan vi finna jagets principer i sin essens; i kärleken till den andre och i medvetandet om att jaget alltid behöver ett du.

De mänskliga rättigheterna har på ett exemplariskt sätt kommit att utgöra en tydlig del av den Europeiska gemenskapen grundvärderingar. Europa står idag ganska ensamt i världen, en värld som snabbt brutaliseras av mäktiga mäns agerande. Vi ser Putins övergrepp på Ukraina och vi ser Netanyahus folk mord i Gaza, bara för att nämna två av de krig och konflikter som nu ligger högst upp på agendan.

Den främsta uppgiften

Frågan är om Europa kan överleva den högerextrema och fascistiska flodvåg som sveper över världen, backad av auktoriter, oligarker och miljardärer. Är Europa, som vi känner det, beredd att stå emot amerikanska, ryska och kinesiska maktambitioner? Eller kommer Europa också att glida in i barbariet? Igen? Det beror till stor del hur det går för länder som Frankrike och Tyskland och hur de väljer att agera inrikespolitiskt och om de kan förmå att förhålla sig till principen bakom den sociala tregreningstanken. I Tyskland kan CDU och SPD behöva bita i det sura äpplet och, för landets/Europas skull, börja ett konstruktivt samarbete utifrån människors behov. Och därmed förhindra de högerextremas (AfD) frammarsch.

Människor behöver kunna förlita sig på traditioner, förutsägbarhet och rättssäkerhet. Detta skulle CDU kunna tillföra, ty människor är till sin natur konservativa. SPD, socialdemokraterna, borde ges ett mandat att sköta ekonomin utifrån en rättvis fördelningspolitik som ger människor en ekonomisk trygghet. På det viset lyfter man ut liberalismen från näringslivet och rättslivet och överläter den med varm hand till kulturlivet. Samma tanke kan appliceras på Frankrike.

Om människor omsluts av en viss förutsägbarhet och ekonomisk trygghet, kommer människors medkänsla att växa och innefatta den andre. Den vägen leder till en kultivering av det kollektivt själsliga; några steg mot barmhärtighet, rättfärdighet, enkelhet och saktmod.

Oavsett undertecknads tankar om sakens tillstånd, står vi och världen inför en massiv tröskelsituation och därmed ett val; kärlek eller barbari.

Genom antroposofin ville Rudolf Steiner ge ett redskap för att förstå människans uppgift som brobyggare mellan mikro- och makrokosmos. Han påvisade det

väsensartade i skapelsen och den känslighet som krävs av oss för att vara i rätt förhållande till dessa väsen. Dessutom avtäckte han en lagbundenhet förknippad med jordens och människans utveckling. Han menade också att i nuvarande jordutveckling är utvecklandet av kärleken människans främsta uppgift. Och han frågade: "Vad är den nödvändiga betingelsen för kärleken?" och svaret blev "Frihet". "Inget väsen kan i ordets fulla bemärkelse älska ett annat om inte denna kärlek utgör en fri gåva". Bara ur frihet kan man älska någon annan.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna är ett medvetet uttryck för en utvecklad kärlek som visar att de mänskliga, individuella friheterna är okränkbara. Det är viktigt för oss som gör anspråk på att värna en humanistiskt-andlig hållning att hålla rågångarna tydliga mot mörka idéer om världskonspirationer som söker syndabockar. Idéer som förnekar den andres rätt och istället lyfter fram auktoritära, självförhärligande ledare.

Poeten Kjell Espmark skriver så här i diktsamlingen "Hemfärd till glömskan":

*"När jag skriver i egen sak
blir rösten besynnerligt personlig
och orden får låg densitet.
Jag blir verkligen en annan.
Först när jag lånar ut min röst,
följer den in i den andre
och ser med den andres ögon -
är jag plötsligt mig själv.
Men följdsatsen lyder:
Ju mer den andre förloras i diset,
i det som inte ens är dis,
ju mer ofattbar blir jag."*

"All konst är tillägnad glädjen"

Jasminka Bogdanovic

Jasminka Bogdanovic, Fraktal-2022-0926, 17,5 × 22,5 blyerts på papper.

Dessa ord av Friedrich Schiller¹ pryder entrédörren till min ateljé i Dreispitz, Basel. De klingar inom mig som en välsignelse, en möjlighet och nödvändighet. Som mycket litet barn hittade jag en trasig bit av röd penna och upptäckte att den lämnade spår, spår som var ritade av min egen hand. Ett utrymme för fri utveckling öppnade sig för mig. Barnets fascination inför det att skapa något självständigt har aldrig lämnat mig. Det blev avgörande för mitt liv och min kallelse.

Konsten i sig och barnets lek hänger ihop. Med djupaste allvar hämtar båda sin skönhet, sin takt, sin rytm och sin medfödda glädje från den samma, renaste, himmelska livskälla. Precis som ett barn som leker är man alltid närvarande i det konstnärliga skapandet. Skapandets underbara natur verkar vara besläktad med barnets utsägliga häpnadsväckande natur. Detta är vad mitt barnbarn lär mig och även varje barn som jag kan se i sanning. Då vaknar det mytiska skikt av den osynliga världen som varje barn kommer ifrån och varifrån varje konstverk föds

till liv inom mig. Varje barn är en gud som har kommit till jorden och lär sig att bli till människa; Varje konstnär ser från ett annat perspektiv för att komma närmare de till synes övergivna, mytiska skikten av det utsägliga. Hur många bröd och hur många skor och pinnar behövs? Livet ska kunna utvecklas enligt konstnärliga prin-

ciper för att göra rättvisa åt att vara barn och att vara människa, så att det alltid kan vara en fröjd för världen.

1. Schiller, Messinas brud eller fiendebröderna. En tragedi med körer, 1805. Om körens användning i tragedin. Översättning: Berit Fröseth

Jasminka Bogdanovic, Fraktal-2022-0923, 17,5 × 22,5 blyerts på papper.

Meditation

Dykare, vandrare, flygare

Andreas Blaser

Andreas Blaser, M.A.. (*1993) har forskat om kontemplation som en del av ett stipendium från Antroposofiska Sällskapet i Tyskland. Detta har resulterat i texter som i sig själva är kontemplativa. Vi kommer att publicera bidrag från hans samling då och då under de kommande sex månaderna. Hans text "Blick der Menschlichkeit" har redan publicerats i "Goetheanum" 26/24. Han bor och arbetar för närvarande i Basel.

Kontemplationen sprider sig som en stilla vattenspegel i själen, den tränger in i det stillsamma sinnet som väntar uppmärksamt och tålmodigt.

Man kan inte producera den på egen hand. Förtroende är en säker grund att stå på, på vägen genom denna värld. Vår väg genom denna värld är en väg genom många olika dimslöjor. Vi anar de nästa stegen på vår väg utan att veta hur världen, efter att vi tagit steg, ser ut, och känner oss fram. Vi tar försiktigt bort nästa slöja som ligger framför oss och kliver in bakom en ridå, som om vi sakta dyker genom vatten. Trycker undan dess tunna slöja som en dykare som trycker undan vatten för att röra sig framåt.

Under vattnet är många ting fördolda för oss. Vi ser inte lika klart och hör inte lika tydligt som i den fria luften. Vi dyker, dyker och känner oss fram genom det halvgenomskinliga vattnet. Det är så vi känner oss fram genom den här världen. Vi ser som dykaren ser, men vi ser inte hela den väg vi går, eftersom en dykare bara kan se ett litet stycke framför sig genom vattnet.

Dykaren griper tag i ett rep och drar sig genom vattnet tills han når ett ankare, som repet är fäst vid. Han lutar sig framåt, förbi ankaret och fångas av en ström som drar honom med sig. Han vänder sig om, tittar upp och ner, medan strömmen för honom med sig. Den mynnar ut i djupt, mörkt vatten och dykaren simmar långsamt framåt, trycker undan vattnet och lämnar det bakom sig tills han ser sand under sig, som kommer närmare och

närmare ju grundare vattnet blir. Endast knädjupt känner han sig fram och när genom den sista slöjan, genom vattenytan, och han har nått en strand.

Vågorna slår in bakom honom, han är blöt och andas som en nyfödd människa. I hela sitt liv har han bara känt till vatten och att ta sig fram genom vatten. Hans väg har plötsligt ändrat form och dykaren har blivit en vandrare. Han går för första gången, han når genom luftens slöjor, varje steg är nytt, han går på fast mark, på sand, på jord. Vindens slöja är tunn. Nästan omärkligt när vandrarens armar genom vinden, som försiktigt smeker huden mellan hans fingrar som ett lätt tyg.

Vandraren rör sig i vinden, anar sin väg framåt, snabbare än då han dök genom vatten. Slöjorna av vind och luft, som hänger ner från himlen och som vandraren anar att han ska passera - han lyfter och lyfter dem på sitt eget sätt, eftersom de kan lyftas på så många sätt. Han vandrar genom vindens slöjor, och de lägger sig över världen igen, efter att han har passerat dem. Efter många föraningar och riktningar breder en okänd plats ut sig framför honom. Han känner att hans steg snart upphör, känner med vindens fläktar att han inte kommer att vara en vandrare länge till; han har bara några få steg kvar innan marken tar slut och förvandlas till luft. Han korsar klippan med det sista steget. Vägen lyfter från marken och fortsätter i luften. Vandraren känner att han har upphört att vara vandrare, känner att en ny gestalt reser sig inom honom. Han ser en stig i en stor, ljus vidd och breder tålmodigt ut sina armar, som blir till vita fjädrar. Osynliga vingar bär honom bort, långt över alla berg, moln och stjärnor. Han är hemma.

Källa: Das Goetheanum, Nr. 41, 2024.
Översättning: Red. GN.

Vad man kan förnimma inför julen

Göran Nilo

Rudolf Steiner höll vad jag vet varje julhelg under sitt antroposofiska/teosofiska liv en föredragsserie eller enstaka föredrag till jultemat. Här publicerar vi ett kort utdrag från ett föredrag med titeln: "Det jordiska ljusets födelse ur den heliga nattens mörker" ("Die Geburt des Erdenlichtes aus der Finsternis der Weihenacht"), ett föredrag han höll i Berlin den 24 december 1912 (GA 143) - mitt i transformationsprocessen av Teosofiska Sällskapet i Tyskland till den första versionen av Antroposofiska Sällskapet.

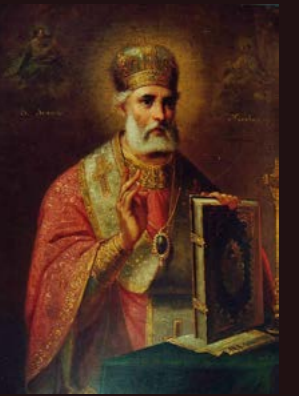
Rudolf Steiner

"Om vi vill skriva in i våra hjärtan det vi denna jul kan förnimma, vad är det egentligen då?"

Under denna julnatt bör den grundläggande mänskliga känslan av kärlek strömma in i våra själar, den grundläggande känslan av att kärlekens godhet och styrka och kraft är den största, den mest intensiva, den mest effektiva, jämfört med alla andra krafter och makter i världen. Hjärtat, själen bör fyllas av känslan att visdom är något stort - något ännu större är kärlek; att makt är något stort - något ännu större är kärlek. Och känslan av kärlekens kraft och styrka och kraftfullhet bör strömma in i våra hjärtan så starkt, att något kan flöda över från denna julnatt till alla våra känslor under resten av året, något som vi kan säga uttrycker vad vi alltid känner: Vi måste faktiskt skämmas om vi gör något under någon timme på året som inte kan bestå inför det andliga intrycket av den natt då vi vill låta kärlekens allmakt strömma in i våra hjärtan. Må årets dagar, må årets timmar passera på ett sådant sätt att vi inte behöver skämmas för de känslor som vi vill gjuta in i våra själar under julen! Om vi kan känna och förnimma på detta sätt, då känner vi med alla de väsen som ville föra betydelsen av julnatten till mänskligheten, betydelsen av förhållandet mellan julen och hela Kristusimpulsen inom jordens evolution."

Tre helgon före jul

Jens Möller

Gheorghe Tattarescu - Sfatul Nicolae

Jag har en vän som, liksom jag själv, har arbetat inom waldorfskolan i över tjugofem år. Han jobbar på en skola i Stockholm, jag på två olika skolor i Järna. Vi ses ibland för att stötta varandra i vårt arbete.

En eftermiddag på sensommaren sitter vi tillsammans nere vid Hornstulls strand. Bredvid oss är en liten barnfamilj. En ung kvinna, en ung man och deras lilla bebis. Det unga paret turas om att hålla barnet. Min vän säger till mig med låg röst:

– Titta på dem. De vet inte att de lever mitt inne i ett mirakel just nu. De är för unga för att fatta.

Jag tänker på mig själv som ung förälder. Hur jag ibland inte kunde vänta på att min lille pojke skulle somna, så att jag kunde återvända till mitt arbete med att skriva musik. Musik som säkerligen skulle göra stor succé!

När vi är unga hindrar våra ambitioner, eller sökandet efter lyckan, oss ofta från att se att vi lever mitt i ett mirakel.

Neurologen Viktor Frankl som överlever fyra arbetsläger under förintelsen, säger att i lägren dog människor av brist på mening snarare än av brist på mat.

Efter kriget blir Frankl återigen verksam psykiatriker och ser då besynnerligt nog en parallell till detta hos sina patienter i sin praktik. Han möter människor som söker efter lyckan men som aldrig finner den. Att söka efter sin egen lycka är inte meningsfullt i sig för oss människor, menar Frankl.

Känslan av lycka är i själva verket bara en bieffekt av att du gjort något meningsfullt - att du gjort något för någon annan.

Under de tre månader då solen står i vågen, i skorpionen och i skytten uppmärksammar vi i den kristna kulturen, på många håll i Europa, tre helgon, när året går från höst till vinter. Dessa tre helgon symboliserar betydelsen av att ge något

till någon annan. För just detta är att vara människa.

Vid Mikaeli, i slutet av september, möts vi av Sankt Göran som modigt och osjälvviskt offerar sig för människorna i staden Kappadokien i strid mot draken. Den 11 november firar vi Märten Gås, Sankt Martin som delar med sig av sin varma mantel till en fattig och frusen tiggare vid stadsporten till Amiens.

Det tredje helgonet firas den 6 december på många håll i världen, och levde på trehundralet e Kr, i likhet med Sankt Göran och Sankt Martin. Och precis som Sankt Göran levde och verkade han i det område vi idag kallar Turkiet.

Hans namn är Sankt Nikolaus, och han är känd för oss därför att han gav bort hela sin ärvda förmögenhet till de behövande. Han blev ett helgon för att han kände omsorg för andra, och han är idag den som kommer med julklappar till barnen. På långa slingriga vägar införlivades han med elementärvärldens tomtar och troll och blev till Jultomten här i Sverige. Liksom en hustomte känner Sankt Nikolaus omsorg för familj och hem. Han är omsorgens helgon.

På samma sätt som vi människor känner omsorg, känner våra små vänner, myrorna, omsorg för varandra. När någon av myrorna har skadat sig skyndar de andra myrorna till och sprutar sin myrsyra över det skadade benet. Med stor sannolikhet blir då denna myr-patient återställd. Myrorna har faktiskt en riktigt bra och fungerande sjukvård i sitt samhälle!

Om en myra får en svampinfektion som riskerar att sprida sig till de andra, händer det att den myran ger sig av och dör i ensamhet för att inte föra smittan vidare till de andra.

Men i båda de här fallen är det förstas sina släktingar, sina syskon, som myrorna skyddar eller vårdar.

För oss människor är förmågan att utföra en osjälvvisk handling däremot inte exklusivt kopplad till vår egen familj eller till vårt eget snäva sammanhang.

Sankt Göran rider in i en för honom främmande stad för att befria den från drakens förtryck. Sankt Martin ger en fattig tiggare - som helt saknar möjlighet att ge något tillbaka - sin varma mantel. Sankt Nikolaus utför sina välgärningar utan att någon ser honom göra det.

Legenden om de tre dottrarna

I staden Myra där Sankt Nikolaus bodde, levde en fattig man som hade tre döttrar. Mannen hade inte råd att ge sina döttrar några pengar till hemgiften, vilket på den tiden innebar att hans döttrar skulle behöva säljas som slavar istället. Men legenden säger att Sankt Nikolaus kastade in en säck med guldpenningar, in genom fönstret, till den första dottern. Ingen såg honom göra det.

Till den andra dottern kastade han in en säck med guldmünt just som ytterdörren till huset råkade stå på glänt. Och till den tredje dottern klättrade Sankt Nikolaus till och med upp på taket och slängde ner en påse med guld genom skorstenen.

Nere i den öppna spisen hängde ett par strumpor på tork. Påsen trillade ner genom skorstenen och hamnade rakt i den ena strumpan!

Sankt Nikolaus avstår inte bara sin rikeedom, han avstår dessutom från att få någon bekräftelse för sin dygd eftersom han utför sina välgärningar i hemlighet. Han saknar helt ambitioner och han jagar aldrig efter sin egen lycka.

Det är också just därför som han har förmågan att ge sina skatter till andra, och han är just därför det helgon som när vi närmar oss julen får oss, som är föräldrar, att förstå julens själva budskap att ett barn är fött och att det är ett mirakel.

Skillebyholm 50 år

Intervjuare Nina Ljungquist
från Forumredaktionen

Ceremoni på 50-års kalaset

Verksamhetschef Daniel Björklund Jonsson berättar om jubileet

Det är exakt hundra år sedan utvecklingen kring det som kom att kallas biodynamisk odling började. Det blev den första moderna formen av ekologisk odling, med ett starkt ställningstagande för att brukandet av jorden - vid sidan om mänsklig försörjning - även skulle stärka ekosystemen och livet på jorden. Förståelse för kretslopp och för platsens ekologiska helhet och sammanhang var av central innebörd. Då som nu har ett kunskapande utifrån "huvud, hjärta, hand", varit grundläggande i den biodynamiska värdegrunden och för verksamheten på Skillebyholm. I det har exempelvis hantverkskonsten, den sinnliga erfarenheten och kunskapen om det inre utgjort grund för lärande och växande. Stor vikt har givits till att nytta och funktion förenas med njutning, förundran och nöje.

Jubileumsåret firades vid fyra olika tillfällen med olika motiv.

Skillebyholm är en plats där så mycket har gjorts av så många - och det fick vi fram vid de fyra tillfällena. Det handlade om vad 50 år av kunskapande betytt och betyder framåt. Det var viktigt att koppla ihop det visionsarbete som pågår med vad som hänt genom åren, få höra varför Skillebyholm var viktigt. Det var många aspekter och olika teman.

Jubileumsåret förbereddes genom det visionsarbete som pågått i medarbetargruppen. Under 2023 övergick fokus till att planera vårt förestående firande. Det var värdefullt för medarbetargruppen att börja samtala om Skillebyholm som plats och upptäcka varandra - "vad vill vi bli?" Arbetet med visionerna och planeringen inför 50-årsjubileet var ett kollegialt arbete. Man kom snabbt in på att det skulle firas vid fyra olika tillfällen. Flera hade haft erfarenhet av hur Emilia Rekestad arrangerade konferenser och hon blev tillfrågad om att gestalta de fyra träffar-

na. Hon är bland annat aktiv i omställningsrörelsen. Hennes medverkan var fin för medarbetargruppen.

Emilia introducerade "Open Space"-metoden, som bygger på idén att de mest kreativa idéerna uppstår när ingen styr agendan och resultatet. Det hölls inspirationsföreläsningar och sedan växte samtalet genom berättelser från deltagarna. Man hade en anda av att "vi som är

här - det är vi som ska vara här". Det var inspirerande att Emilia ledde sammankomsterna.

Firandet började med en träff i början av mars där vi blickade tillbaka på de 50 år som gått och lyssnade till initiativtagare, idébärare och medarbetare som varit med länge och sett platsen och verksamheten utvecklas över en längre tid. Familjen som gården köptes av, represen-

Konferensen 19 okt

terades av två bröder, som berättade och visade bilder från när de var på Skillebyholm som barn under sina sommarlov.

I april var det åter en träff med fokus på vad det biodynamiska har betytt för livet och jorden. Träffarna modererades av Emilia Rekestad där deltagarnas berättelser kom att bli fokus och den röda tråden i firandet. Denna träff handlade mer om vad biodynamisk odling betyder idag, vad man har för värdegrund.

Den 31 augusti ägde det tredje firandet rum på temat biodynamiskt kalas i samband med den första höstmarknaden. Thomas Lüthi letade fram stenciler från den första höstmarknaden 1974. Det bjöds på föredrag, guidade rundvandringar och musik under höstmarknaden, som lockade många besökare i det sköna sensommarvädret. Skillebyholms grundare Thomas Lüthi höll tal tillsammans med Daniel Björklund Jonsson, som är verksamhetschef, samt Johan Nilsson, ordförande i Biodynamiska föreningen. Det avslutades med skål i nyponsoppa med saltaskorpor till, precis som när det begav sig vid den första höstmarknaden 1974.

Den 18-19 oktober var det fjärde och sista firandet, nu med två dagars konferens fylld av utforskande samtal, föreläsningar, workshops och firande. Det blev det avslutande och största evenemanget inom Skillebyholms 50-årsfirande - femtio år av kunskapande - där föreläsare bjudits in från den biodynamiska rörelsen, omställningsrörelsen, Ekodistrikt Sörmland med flera som tillsammans med alla deltagare arbetade med Open Space-metoden på temat framtid under två dagar. Deltagarna tog upp vad de tyckte var av vikt. Vid det tillfället hade man också "World Café", som innebär styrda samtal i mindre grupper. De olika grupperna samtalar om förberedda frågor och vartefter får man byta grupp och samtala om andra frågor.

Man tog upp många perspektiv, viktiga frågor som inte bara berörde Skillebyholm. Alla som jobbat på Skillebyholm fick utbyte av varandras syn på vad vi gör och det stärkte oss som medarbetargrupp. Alla är mycket nöjda med firandet av Skillebyholms 50 år. Det har betytt mycket för vår sammanhållning. Nu står vi rustade för de kommande 50 åren!

Ecosia - en grön söktjänst

Daniel Andersson

Den sjunde december 2009 hölls FN:s klimatomöte i Köpenhamn. I samband med det lanserades en ny söktjänst på internet, Ecosia, med huvudsäte i Berlin. Söktjänsten har som mål att deras verksamhet ska binda mer koldioxid ur luften än de avger vid driften av företaget och dess maskiner och kontor.

I början gjorde de detta genom att investera minst åttio procent av vinsten i trädplantering. De har fortsatt plantera träd hela tiden, och uppger att de i skrivande stund har planterat drygt tvåhundra tusen miljoner träd. Just nu uppger de själva att de planterat i genomsnitt sjuttiofem nya träd i minuten i över sjuttio dagar tillsammans projekt i över trettiofem länder.

Pengarna som Ecosia får in kommer från annonsintäkter i enlighet med avtal med de tjänster som tillhandahåller sökresultaten. De sammanställer sökningar från flera källor och varje klick på en annonslänk eller klick som leder till ett köp ger några cent i intäkt till Ecosia. Idag är det alltså fullt tillräckligt för att de ska kunna plantera träd, och då har de ändå bara 0,29 procent av användarna, att jämföra med Googles dryga nittiofem procent.

Idag, femton år efter lanseringen, gör de dessutom mer än planerar träd. De hjälper till med olika projekt för biologisk mångfald, grön rättvisa och jämställdhet, solceller och hjälp till organisationer som verkar inom dessa områden. Ecosias egna solcellsanläggningar genererar mer än dubbelt så mycket elektricitet som de själva behöver. Med det, tillsammans med trädplantering, säger de sig nu binda många gånger fler ton koldioxid än deras verksamhet släpper ut. De har numera också en egen webbläsare, och en AI chat-tjänst. Chat-tjänsten bygger på Open AI, men har några tillägg som gör att man kan få mer "gröna" svar på frågor man ställer.

De samlar inte in och lagrar information om sökningar eller användare, vilket

många andra söktjänster gör. Den information som ibland kan behöva sparas raderas alltid inom trettio dagar. Idag kan de flesta webbläsarna ha Ecosia som standardsökmotor, det finns även tillägg till webbläsarna och appar för både iPhone och Android.

Grundaren till företaget, Christian Kroll, har i flera intervjuer som man kan läsa och lyssna på, på nätet, berättat om hur han fick idén och vad hans drivkraft är. Han reste runt i världen efter universitetstiden och såg avskogning och förstörande för livet där. Då blev hans drivkraft att försöka göra något åt det, och tillsammans med några släktingar och vänner grundade han Ecosia. Nu är företaget ett så kallat "benefit corporation" vilket är en certifiering som ges till företag där social och miljömässig hållbarhet och mångfald är mål utöver vinst. Minst åttio procent av vinsten ska gå just till dessa mål. Han har också berättat att han har gått i Waldorfskola, men inte velat berätta vilken. Enligt uppgifter på nätet använder också många Waldorfskolor världen över just Ecosia som standardwebbläsare och standardsökmotor.

Vill man läsa mer om företaget och dess verksamhet, och om man vill börja använda dem för sökningar och surfande på nätet, finns mycket information på deras hemsida: blog.ecosia.org

Hemsidan för sökningar på nätet finner ni här: www.ecosia.org.

Den gröna chatten finns här: www.ecosia.org/chat.

På väg till Koberwitz

En reseberättelse av Jean-Michel Florin

BioDynamic Federation Demeter International (BFDI) firade 100 år biodynamik med en resa till sin ursprungsort: till Koberwitz där Rudolf Steiner 1924 höll Lantbrukskursen och förde in något helt nytt i världen. I anslutning till detta besökte vi tre stora biodynamiska gårdar i Tjeckien, Polen och Östra Tyskland. Intrycksfullt var hur dessa belivar hela landskapen och bildar gemenskaper!

Under tågresan från Berlin till Polen kan man upptäcka den tysk-polska slätten med sina tall- och björkskogar på den sandiga, karga marken. Ju närmare man kommer Koberwitz, desto fruktbarare blir landskapet. Schlesien i Sydvästra Polen är en jordbruksmässigt nyttjad plåt där man framförallt odlar säd, sockerbetor och potatis. Vida fält med svart jord, ofta kantad av trädalléer är här typiskt. Några fält, betäckta med blåklint, vallmo och kamomill, ter sig som målningar av Claude Monet. Vi passerar små byar där man ser rester av jättelika, förfallna jordbruksbyggnader från Sovjettiden.

I Kraków (Kreisau), söder om Koberwitz, kommer vi fram till en stor jordbruksegendom, som blivit omvandlat till ett internationellt mötescenter. Denna historiska ort som tidigare var familjen von Moltkes ägor, blir platsen för BFDI's generalförsamling under ett fem dagars möte, i anslutning till det 100-åriga jubiléet. Helmut James von Moltke grundade här under Andra Världskriget tillsammans med andra motståndskämpar "Kreisauer Kreis", som gjorde sig tankar om ett demokratiskt Tyskland efter diktaturen. 1944 avrättades von Moltke. Senare blev denna ort också skådeplats för tysk-polska försoningsfestligheter.

Bara en halvtimmes bussresa från Kreisau ligger Kobierzyce (Koberwitz). Tyvärr blev slottet Koberwitz' ägor, där Rudolf Steiner höll Lantbrukskursens åtta föredrag, aldrig biodynamiskt odlade, eftersom Carl Greve von Keyserling lämnade Koberwitz redan 1928 och dog strax efter. Sedan 1989 är slottet Koberwitz kommunens rådhus. En gång i tiden blomstrade odlingen av sockerbetor, men idag är den fruktbara marken bebyggd av framförallt fabriker, och bland dem leverantören av jordbrukskemi, såsom Cargill. Ett riktigt tragiskt öde för den högvärdiga lantbruksmarken!

Cirka 100 deltagare från nästan alla världsdelar - Asien, Europa, Nord- och Sydamerika, Australien och Afrika
Foto: Helga Bernold. biodynamic.org.uk.

Vi avslutar dagen med ett besök i den näraliggande staden Wrocław (tidigare Breslau), som efter 1945 blev nästan fullständigt återuppbyggd. I den staden var 1924 de nästan 150 deltagarna i kursen inkvarterade och reste dagligen mellan Breslau och Koberwitz.

Tjeckien – Bernard Lainkas gård

Nästa dag korsade vi gränsen till Tjeckien och besökte Bernhard Lainkas stora biodynamiska bondgård i Riesengebirge. Bernhard odlar där 950 hektar land med 200 kor. Sedan 2019 är gården demetercertifierad, således biodynamisk. Bernhard integrerar olika spirituella ansatser i sitt arbete, bland annat östlig spiritualitet, Druidism och Geomanti, inspirerad av den slovenska konstnären Marko Pogacnik.

Han lägger särskilt värde på relationen till Moder Jord och visar oss stenstoderna med kosmogram, som är fördelade över gården för att symbolisera förbindelsen till djurens gruppsjälar. Även landskapsgestaltningen, som han genomför på sina ägor, gör starkt intryck: träd och häckar strukturerar landet på ett nytt sätt och insekshotell och häckningsholkar ger sina bidrag till biodiversiteten.

Juchowo – en hel by som bondgård

Vårt nästa uppehåll är den biodynamiska Byn Juchowo i Västra Pommern (Polen), som drivs av Stanislaw-Karlowskistiftelsen. Stiftelsen odlar denna mark sedan 2001 enligt biodynamiska principer. Här odlas i gemenskap 1850 hektar, där tyngdpunkten ligger på jordbruk, boskapskötsel och trädgårdsbruk. Cirka 150 människor arbetar i olika jordbruks- och sociala projekt, som baseras på de

fyra värdeområdena: ansvar, integration, regeneration och autonomi.

Juchowo utmärker sig av sina anmärkningsvärda landskapsarbeten som har som mål att mildra extrema klimatförhållanden. 10 km häckar och trädalléer har redan planterats för att ge landskapet struktur och skydda mot vind och uttorkning. Ytterligare ett viktigt steg var att anlägga sjöar för vattenregleringen.

Ekobyn Brodowin – en festlig avslutning

Resan avslutades med en stor fest till biodynamikens 100-årsjubileum ära på Garden Brodowin, inte långt från Berlin, där Förbundslandet Brandenburgs lantbruksminister närvarade. Besöken på alla dessa stora biodynamiska gårdar tydliggjorde för oss vilken potential biodynamiken har till att vitalisera och stärka landskapen på ett hållbart sätt. Trots ekonomiska kriser och klimatförändringar ger dessa gårdar ett viktigt bidrag till att bibehålla jorden och befrämja biodiversitet, sociala projekt och kulturella impulser.

Jean-Michel Florin är *f.d. Ledare för Lantbrukssektionen i Dornach och ny ledare, tillsammans med en annan person president för BioDynamic Federation Demeter International (BFDI)*.

Artikeln finns i den tidning (nr 02 / 24) som sektionen ger ut för information om dess verksamhet: *"Living Farms – Das Magazin für Landwirtschaft am Goetheanum"*

Översättning: Red. GN

En pärla går ur tiden

Styrelsen

Det är med sorg i hjärtat vi som styrelse behöver konstatera att det särskilda boendet för äldre med demens, som drivits inom ramen för stiftelsen Tunabergs gemenskap i Järna, nu behöver stängas.

Tunaberg har funnits sedan 1992 och har sedan starten varit en liten verksamhet med stora omsorgsambitioner. Den uppstod som svaret på en fråga från Södertälje kommun samt ur en lokal vilja och lust att skapa ett äldreboende med alla de kvaliteter som ryms inom omsorgstanken i den antroposofiska människosynen. Att möta den åldrande människans behov med medveten omsorg om bemötande, miljögestaltning, mat lagad från grunden av lokala råvaror och terapiformer som målning och massage, har varit vägledande genom åren. Denna värdegrund förtydligades ytterligare i de stadgar i de stadgar som upprättades då verksamheten gick från att drivas som ideell förening till att bli en stiftelse 2019.

Då etablerades också en vision om ökad samverkan med externa för att skapa en öppen verksamhet med bärighet och service även för det omgivande samhället. Det fanns planer på en mindre restaurangverksamhet, fotvård, bad och massage såväl som kulturell verksamhet. Som ett sätt att rymma dessa delar samt öka verksamhetens intäkter fanns planer på att bygga ut och skapa både fler vårdplatser och lägenheter.

Under 2021 vann detaljplanen för ett utvidgat Tunaberg laga kraft. Fastighetsägaren (LRH fastigheter AB) köpte 3000kvm mark från Södertälje kommun för att utöka tomten.

Processen kring byggandet blev oturligt lång och sammanföll med både pandemi och samhällsekonomiska förändringar, vilket försvårade denna satsning. Under samma period beviljas Tunaberg allt färre placeringar och på en redan liten verksamhet har det gjort att vi som styrelse nödgas stänga ner Tunabergs särskilda boende och låta det vackra, rosa huset med så mycket glädje och omsorg i väg-

garna, finna en annan väg in i framtiden. Det tål att tilläggas att Tunaberg varit en mycket omtyckt arbetsplats med trogna medarbetare in i det sista och ett uppskattat boende av både de boende själva och deras anhöriga. Vi känner stor frustration över de svårigheter som ett renodlat anbudsförfarande skapar för möjligheten att bedriva omsorgsverksamhet i en liten skala och medmänsklig skala med sikte på kvalitet och utan vinstintresse.

Det vi också känner är en väldig tacksamhet till alla de människor som burit och stöttat Tunaberg genom åren.

Oktober 2024

*Styrelsen för stiftelsen Tunabergs gemenskap
Julia Vindrelid, Ellinor Andersson, Lili von Schoultz, Ingrid Lindroth, Ulrike von Schoultz, Sofia Edgren*

Några funderingar

efter nedläggning av Stiftelsen Tunabergs Gemenskap

Ulrike von Schoultz

För 16 år sedan överraskades jag som nybliven ordförande för föreningen Tunaberg av att äldreboendet och arbete med dementa personer hade lite utrymme inom våra gemensamma antroposofiska vårdsträvanden. Jag realiserade snabbt att yrkesområdena inriktade på yrket med livsmål som pedagogik, biodynamisk odling, förskolepedagogik bar på en naturlig framtidskraft.

Åldrandet

Vården av den gamla människan kräver ett sinnelag som ger medmänskligt och professionellt stöd till människor på deras individuella väg mot dödens port.

Fysisk svaghet, avtagande minne, långsamhet i kroppsliga, livsbärande och mentala funktioner är en genomgripande och ny upplevelse för den åldrande människan själv och för den närmaste omgivningen.

Självkänslan som bygger på den fysiska kroppens stöd krymper i takt med åldrandet. Väsenleden fjärrar sig från kroppens strukturerande bärkraft på sin väg att frigöras från den fysiska världen.

Demens

Den dementa människan förlorar ofta på kort tid stödet av vardagens tids- och rumsuppfattning.

Biografen med sin inre bildriktning faller i glömskans mörker. Personligheten förlorar därmed minnen av sin egen väg genom livet, självkänslan försvagas.

Kontrollen av de basala kroppsfunktionerna slutar att fungera. Människan med demens är dygnets alla timmar beroende av stöd.

Enbart själsligt andlig realitet i sinnelag och livsgestaltning när människan, som nu är utan sina fungerande höljen.

Vården av den gamla och dementa människan berikas därför speciellt av en antroposofisk människosyn som alltid riktar sig till hela människan.

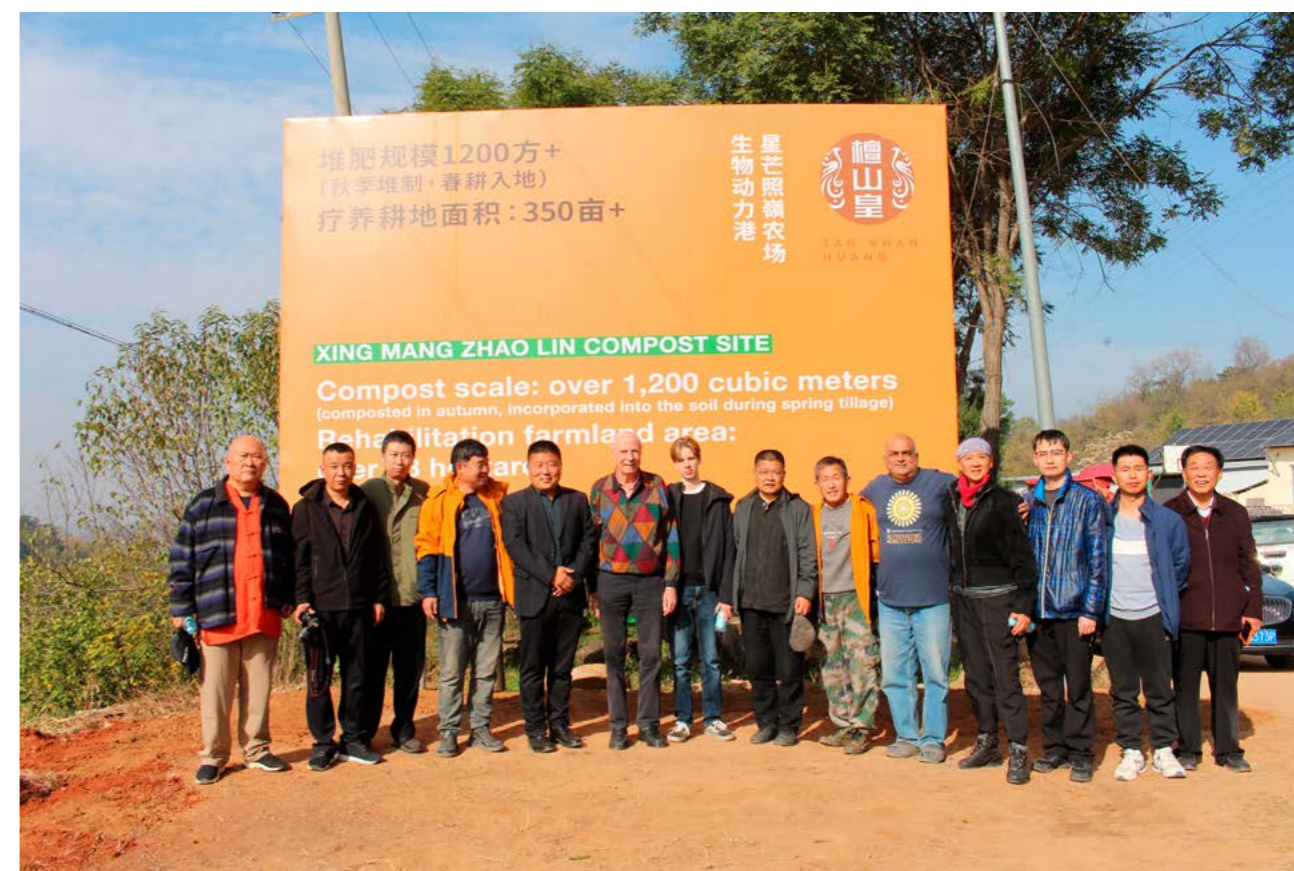
I och med nedläggningen av Stiftelsen Tunaberg finns inte längre någon antroposofiskt inspirerad vårdinriktning för gamla och dementa människor i vårt land.

Jasminka Bogdanovic, Fraktal-2022-0890, 17,5 x 22,5 blyerts på papper.

Jasminka Bogdanovic, Schnee 2, Tempera på duk 50x60cm, 2011.

Kina 2024. Besök på gården utanför Taiyuan.
Thomass Lüthi, 6e från vänster.

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET I
AMERIKA

Mary Stewart Adams

Landsrepresentant
i USA

Sedan oktober 2023 företräder Mary Stewart Adams det Antroposofiska Sällskapet i Amerika vid Goetheanum – och omvänt.

Sebastian Jünger Du har varit bekant med Antroposofiska Sällskapets arbete i Amerika under en längre tid. Vad har förändrats för dig som landsrepresentant?

Mary Stewart Adams Mitt liv har verkligen blivit mycket mer hektiskt. Jag har flyttat till Antroposofiska sällskapets huvudkontor i Ann Arbor, Michigan, vilket innebär att där jag tidigare levde i rytmen av en vidsträckt vildmark omgiven av skogar och sjöar, kliver jag nu ut ur huset och in i en till synes osammanhängande och kaotisk mänsklig vildmark med trafikbuller, byggarbetsplatser och högljudda studenter. Man måste förhålla sig till världen på ett helt annat sätt och utveckla en ny känsla för sin omgivning. Jag växte upp i det här området och gick på universitetet här i Ann Arbor, och dagens nyheter har en annan inverkan på mig nu när jag har ansvaret (och äran) att skriva under de nya medlemskortet. Jag har en ökad känsla av att befinna mig på gränsen med och för andra, och det kräver en ständigt förnyad självkänsla.

Sann gemenskap

Jünger Varför behöver vi ett antroposofiskt sällskap?

Stewart Adams För mig är detta detsamma som frågan: Varför behöver själen en kropp? Sällskapet, som det formuleras i dess grundstadgar, utgör en sund fysisk organisation i vilken själen, School of Spiritual Science med sina 19 klasser, kan komma till sin rätt. Ett sunt förhållande mellan kropp och själ är förutsättningen för att vi skall kunna engagera oss i den andliga världen, som alltid försöker förmedla till oss det väsentliga för att vi skall kunna förverkliga vår egen sanna natur. Samhället som sådant skapas genom våra relationer med varandra.

Rudolf Steiner var också en ledare när det gällde att göra mänskligheten medveten om vår tids verkliga mysterium (GA

Mary Stewart Adams

118). Hans gärning att grunda Antroposofiska Sällskapet så att människor kunde komma samman i en sann gemenskap utifrån insikten om detta mysterium är en tjänst till vår tids anda och är en del av strävan efter världens frälsning.

Bakom varje händelse finns en stjärnbild

Jünger Vad är det som har lett dig till stjärnorna?

Stewart Adams Det mest sanna svaret är: Jag föddes. När jag fyllde nio år fick jag en frågesportsbok med en evighetskalender av min mamma, och jag blev förbluffad över att man kan veta vad som hänt varje dag under året i hela världshistorien! Vid 18 års ålder fick jag höra talas om astrologi och även om Rudolf Steiner. Jag började läsa båda, och jag måste erkänna att astrologin var mycket lättare för mig att förstå än antroposofin. En vändpunkt för mig var när jag i början av trettioårsåldern träffade astrologen Hazel Straker, som berättade om Paulus omvändelse vid Damaskus portar i samband med den stora konjunktionen mellan Saturnus och Jupiter. Plötsligt insåg jag att det bakom varje händelse finns en konstellation som kan läsas och förstås som en helig skrift, och jag påmindes om vad astronomen Claudius Ptolemaios sade under det första århundradet e. Kr.: Sapiens dominabitur astris (Den som uppnår sann visdom kommer att härska över stjärnorna).

Jünger Vilka andra intressen har du förutom astronomi och ditt arbete i Antropologiska sällskapet?

Stewart Adams Jag är född och uppvuxen i Michigan och bodde senast vid Lake Michigan, den femte största sötvattensjön i världen, men det var inte sjön utan skogarna i norra Michigan som "kallade" på mig. I miljön i norra Michigan fann jag en villig publik för min undervisning om natthimlen, för att öka medvetenheten om skyddet av det naturliga mörkret, en primär och viktig inspirationskälla i alla tider av mänsklighetshistoria.

Som en del av detta arbete ledde jag ett team som inrättade en internationell stjärnpark, som vid den tidpunkten (2011) bara var den nionde i världen. Parkens enorma framgångar inspirerade länets kommissionärer att bygga ett observatorium och ett evenemangscenter i parken för flera miljoner dollar. Dessutom lyckades jag och en kollega få igenom en lag som skyddar 35 000 hektar statlig mark för dess naturliga mörker, vilket också har lett till att natthimlen har blivit ett centralt inslag i delstatens turistkampanj. Jag fortsätter att berätta stjärnornas historia i min veckopodcast "The Storyteller's Night Sky". Min favorit är att berätta historien under nattliga båtturer genom Mackinacundet som förbinder de två stora sjöarna. Det är en spektakulär miljö, särskilt förra helgen när norrskenet dansade genom natten och utgjorde en vacker bakgrund för meteorregnet Perseiderna: en perfekt plats för poesi, berättelser och sökandet efter din egen stjärna.

Vi är vad vi söker

Jünger Vilken anekdot karaktäriserar dig?

Stewart Adams När jag vid en föreläsning i Ann Arbor frågade astrosofen Hazel Straker: "Hur blir jag astrosof?", tittade hon på mig och frågade vad jag hette. Sedan tog hon av sig glasögonen, såg mig rakt i ögonen och ropade ut mitt namn tre gånger, och utlämnade bara "s" i slutet: "Mary ... Adam, Mary ... Adam, Mary ... Adam." Sedan satte hon på sig glasögonen igen, vände sig om och packade ihop sina saker. Jag stod där orörlig, mållös och helt förvirrad. Vad var det där för något? Ingen litteraturlista? Ingen jag kunde träffa eller vars föreläsningar jag kunde gå på? Hur skulle jag kunna veta vad jag skulle göra?

Under de mer än 30 år som har gått sedan dess har Hazel Strakers visdom visat sig i att hänvisa mig helt till mig själv och samtidigt lämna mig helt fri. Jag var tvungen att bana min egen väg, denna väg krävde mycket mod och tillit, tillit till min egen insikt; misstagen är mina egna, det finns ingen felaktig väg, det är ett vardande. Och framför allt får jag insikter om vad jag tror är en djup sanning: att vi är vad vi letar efter.

Mary Stewart Adams, *born in 1963 in Royal Oak, Michigan (US), studied literature and journalism, which she uses to illuminate the history of astronomy. Webb storytellersnightsky.com*

Källa: Anthroposophy Worldwide, Nr. 9, 2024. Översättning: Red. GN.

Vad är antroposofins bidrag i samhället idag?

Björn von Schoultz

I en allt mer kaotisk värld provas vi i vad det gäller att vara människa och vilja samverka. Vi lever i en värld där internationella klimatomöten knappast leder någon vart, hänsynslösa krig råder, världsekonomiska motsättningar förväntas stegras med tullar mellan länder, initerade av Trump, vår förmåga att veta vad som är sant och falskt kommer alltmer att provas genom tillämpningen av AI-tekniken.

Blir inte frågan - ur det sammanhang vi står i, i den vänkrets vi har omkring oss, i den mån antroposofi blivit riktgivande och en viktig inspirationskälla - vad är antroposofins bidrag i samhället idag?

Om vi menar allvar med att antroposofin erbjuder något samhället behöver idag behöver vi då inte öppet stå för det? Vad innebär det att European Values Study konstaterar att 47 % av svenska folket tror på någon slags andlig makt eller kraft? Vad betyder det att det idag på ett helt nytt sätt går att tala om det andliga?

Är det på tiden att vi öppet talar om människan som ett väsen som befinner sig i andlig utveckling genom reinkarnation och karma, att vår människobild, vår syn på världen påverkar vad och hur vi gör i pedagogik, medicin, terapi, omvårdnad, jordbruk etc.

Hur samverkar och integrerar vi med samhället runt omkring oss?

Kan vi tänka oss att arbeta i en process mot ett mål att synliggöra antroposofi på ett nytt sätt, som motsvarar vår tidsanda idag. Metoden kunde vara följande:

Konferens idé

Vad är antroposofins bidrag i samhället idag?

En serie av lokala och regionala möten i hela landet - med öppet prövande för-

20 januari

Meditation

Är du nyfiken på meditation och vill utveckla hur man kan utöva den?

Vi träffas varannan måndag mellan 18.30 och 20 fr o m den 20 Januari. I Robyggsgalen i Ytterjärna.

Det behövs inga förkunskaper. Ingen avgift!

Träffarna leds av Cecilie Raeder och Erland Kornfeld

Välkomna

hållningssätt - som över tid småningom leder till ett eller flera större gemensamma möten.

Frageställningarna skulle t ex vara: Vilka är vi som öppet företräder de antroposofiska idéerna i de verksamheter vi företräder?

På vilket sätt gör vi det?

Hur samverkar vi idag mellan verksamheterna?

Vart vill vi komma? Varför? Till när?

Hur kommer vi dit?

Dessutom att fundera över är: Vilka personer bjuds in? Alla som vill? Särskilt inbjudna? I så fall varför? Bara personer i antroposofiska kretsar? Även intresserade välvilligt "utanförstående"? Vem bjuder in?

Vad är metoden att få igång en sådan samrådsprocess?

Till att börja med upplever du de ställda frågorna av betydelse för dig? Är de relevanta? Inleder du samtal med dina vänner kring frågeställningarna? Uppgiften är inte att kritisera sakernas tillstånd utan att förstå och att fråga oss hur vi vill att det ska gå vidare.

På vilket sätt kan Antroposofiska Sällskapets olika organ, dess styrelse, högskolekollegiet, INSAM, de olika föreningarna medverka till att en process påbörjas?

Grunden för mina frågeställningar här ovan är min övertygelse att de principer Rudolf Steiner uttalade vid ny-grundandet av Antroposofiska Sällskapet vid julmötet år 1923 gäller, nämligen att "... antroposofin leder till resultat som kan tjäna varje människa... Dessa resultat kan föra till ett socialt liv som verkligen är byggt på kärlek till vår nästa. ... Dessa resultat är till sin art lika exakta som den sanna naturvetenskapens. ... När de på samma sätt som naturvetenskapens resultat blivit allmänt erkända, kommer de att medföra liknande framsteg som dessa på livets alla områden, inte bara på det andliga utan även på det praktiska området."

För mig verifieras de andliga forskningsresultaten som Rudolf Steiner beskrivit genom den utbredning och de praktiska resultat som uppnåtts runt om i världen inom t ex Waldorfpedagogik, antroposofisk medicin, läkepedagogik, biodynamisk odling m.m.

7 frågor

Hans Johannesson, numera pensionär (72 år). Jag utbildade mig till civilekonom men jag kom först att arbeta som konstnär och skapade två sagobilderböcker: "Ballongsagan" och "Prins Hatt under jorden". Jag bodde då på Hagagatan 14 i Stockholm (i en enrummare i väningsplanet direkt ovanpå de lokaler i vilka Stockholmskretsen av Antroposofiska Sällskapet numera har sina verksamheter!). En dag ringde en för mig okänd person från Kalmar och jag tillfrågades om att komma på besök och "hjälpa till att förklara ekonomin för medarbetare på den biodynamiska gården Solmarka". Det samtalet var upprinnelsen till att jag flyttade till Solmarka där jag kom att gripa mig an både ekonomi och massor av andra uppgifter som var akuta eftersom gården befann sig i ett "pionjärstadium". Under de första fem åren var arbetet med Solmarka min huvudsysselsättning, sedan blev det bl a sju år som ekonom i Nybro kommun. De sista 20 åren innan pension var jag delaktig i att tillsammans med andra starta och utveckla stiftelsen Ariadne, en LSS-verksamhet i Solmarka gårds närhet. Tilläggs kan att jag genom åren haft en ateljé där jag målar bilder och utformar logotyper (t ex Järna mejeris ko-logga) och knäckebrödspaket för Solmarka bageri.

Hur - var mötte du antroposofin?

Vid drygt 20 års ålder var jag närvarande när min pappa fick oväntat besök av en ungdomsbekant. Hon var antroposof och berättade bl a om Lucifer och Ariman. Det väckte genast mitt intresse eftersom jag upplevde den jordiska tillvaron som ett spänningsfält mellan polariteter. Båda mina föräldrar blev samtidigt intresserade av antroposofi. När jag se-

dan fick klart för mig att antroposofin ville verka genom praktiska initiativ så var det tydligt att jag hittat min livsväg.

Vad gör du just nu?

Jag är mycket aktiv i Kalmargruppen inom Antroposofiska Sällskapet. Vi träffas sedan länge varje tisdagskväll och studerar Rudolf Steiners böcker och föredrag. Höskolearbetet och arbetet med de 19 klasstimmarna är också mycket inspirerande. Under det senaste året samverkar Kalmar med Växjö. Vi är tre klassförmedlare och samlas ömsom i Växjö och ömsom i Kalmar. Jag är aktiv även på andra områden och när jag blev pensionär för sju år sedan upplevde jag efter ett tag en lättnad som gjort att jag kunnat sätta in mer kraft i mitt måleri. Det är betydelsefullt eftersom jag egentligen alltid upplevt mig som en "konstnärssjäl".

Vad får dig att känna dig levande?

Ofta målar jag bilder med akvarellteknik. Det kan ske på olika sätt. T ex provar jag ibland att placera några färgfläckar godtyckligt på pappret. Sedan försöker jag låta tillfälliga, spontana ingivelser leda penseln. Om jag t ex vänder pappret upp och ner händer det att det kan uppstå nya oväntade möjligheter som det ibland går att bygga vidare på. Den arbetsprocessen är belivande.

Vilket verk har gjort intryck på dig?

"Bröderna Karamazov" blev Fjodor Dostojevskijs sista mästerverk. Boken har alltid gjort ett djupt intryck på mig och den har följt mig genom livet. Människoskildringen är oerhört mångfacetterad och levande, trots att boken skrevs för ca 150 år sedan. "Bröderna Karamazov" innehåller även en kriminalintrig som på ett ingående sätt skildrar hur onda, kärlekslösa impulser kan få fäste i människan på olika sätt.

Är det något du saknar i den antroposofiska kulturen?

Det är en utmaning att beskriva antroposofins innehåll. Det är lätt hänt att Rudolf Steiners ord används slentrianmässigt istället för att man aktivt försöker hitta nya formuleringar, det märker jag då och då hos mig själv. En utväg kan vara att försöka karakterisera olika företeelser istället för att benämna dem.

Vad är du tacksam för?

Jag är t ex tacksam över att jag har vänner och bekantskapskretsar från skilda sammanhang, både sådana som står mig nära och har liknande synsätt som jag och andra som tänker i helt andra banor.

Var ser du framtiden för antroposofin?

I olika intervjusituationer ställs då och då frågan: "Vad tror du händer efter döden?". Det är ju en relevant fråga eftersom vi alla vet att vi en gång ska dö. En annan fråga skulle kunna lyda: "Tror du att du haft ett medvetande före födelsen?". Den frågan ställs knappast. Tankemöjligheten att jag som människa redan kan ha levt och kan komma att leva framtida jordeliv verkar vara tabubelagd i nuläget samtidigt som många gärna skämtsamt säger t ex: "Jag har nog varit xxxxxx i ett tidigare liv" eller "I nästa liv hoppas jag att få bli xxxxxx". Reinkarnationstanken förlöjligas på det sättet ibland men under ytan lever säkert aningar hos många människor. Det har gått hundra år sedan Rudolf Steiner fördjupade sina beskrivningar av reinkarnation och karma. Det skulle betyda mycket för vår tids krishanteringar om fler människor åtminstone kunde förhålla sig öppna till möjligheten att vi alla har ett högre jag som existerar bortom vår vardagliga jagupplevelse.

7 frågor

Ulrika Kärrman, bor i Järna, musikerterapeut och musikpedagog.

Hur mötte du antroposofin?

Mina existentiella frågor i ungdomen gav mig väsensmöten - och utifrån de tankar jag också "fick"/hade var det helt klart för mig att dessa tankar bär inte bara jag. Tankar som skulle genomsyra livets alla områden, spirituella tankar, omsatta i handling inom livets alla områden, Kristus i allt! Men, var är alla andra?? I mitt sökande efter dem/detta fann jag människorna och verksamheterna genom utställningen "Miljö som ger liv!" på Malmö Konsthall 1976.

Efter att åter varit i Göteborg ett år med olika konstnärliga och andra studieaktiviteter för att lära känna antroposofin och människor som också fann detta begeistrande, sökte jag mig till Järna. Här har det blivit läkepedagogiskt arbete och utbildning, eurytmiutbildning, Werbeck-sångutbildning och sängterapiutbildning.

Vad gör du just nu?

Fördjupar min sängterapeutiska människobild på olika vis genom egen forskning och studier. Ger sängterapi och klangandningsterapi på Phoenixmottagningen. Ber för alla de som drabbats/drabbas i de olika krigshärdarna. Försöker följa vad som lever i tiden.

Vad får dig att känna dig levande?

Att öva/utöva sång "Schule der Stimmthüllung"/ läkesång, klangandningsterapi. Att överhuvudtaget vara en övande människa. Samt möten med väsen i alla former, t. ex. människor (på gott

och på ont).

Vilket verk har gjort intryck på dig?

Den antroposofiska människokunskapen, den antroposofiska musikaliska människokunskapen, den esoteriska kristendomen. Skolningsvägen!

Är det något du saknar i den antroposofiska kulturen?

De spontana mötena, samtalet. Livskonst.

Vad är du tacksam för?

Livet och att jag är jag (jag är ju mitt material s a s)! Och att du är du (så berikande på olika vis)! Den kärlek jag fått, får ge, fått ge - och när den tagits emot. Allt jag lärt och lär mig, insikterna. Det gåtfulla! Humorn!

Var ser du framtiden för antroposofin?

I människomötet! I det egna arbetet med skolningsvägen! Att vara vaken/närvarande i ögonblicket! Och där det sker! Formuleringar (färska) och forskning som "talar vår tids språk". Bemödandet.

UPPROP FÖR EURYTMIN!

Regeringen har beslutat att dra in studie-medlen för studenterna på Eurytmiläraryt utbildningen i Järna, medlem i Sektion för Redende und Musizierende Künste.

Detta drabbar de 12 studenterna på 1:a och de 11 studenterna på 4:e året. De befinner sig mitt i sin utbildning och vet nu inte hur de ska kunna genomföra den. På sikt kommer detta även att leda till lärarytmiutbildning i eurytmiämnet.

Därför vänder vi oss till dig, som eurytmivän, och ber om hjälp med att bygga upp en studentfond.

Vill du att eurytmin ska finnas i framtiden?

Vill du bidra till att studenterna kan fullfölja sina studier?

Vi är tacksamma för varje bidrag oberoende av storlek. Bidraget sätts in på nedanstående konto i Ekobanken.

Konto Ekobanken
Bankgiro: 51682987
Märk: Studentstöd Eurytmiutbildning

Eurytmilärankollegiet
Maria Birnbaum, Hans Fors, Markus Keller
och Marianne Kleiser Fors

GOETHEANUM

Fredskultur

På den universalistiska
etiska marken

Ueli Hurter,
Goetheanum

Kära medlemmar!

Vi lever i oroliga tider, de sociala spänningarna på många orter i världen blir dagligen större. På några platser har det uppstått krig ur dessa. Vi fick ett brev från en medlem i USA med ett meningsfullt innehåll: "Jag vänder mig till er med ett bekymmer som jag den senaste tiden allt starkare har levt i mig, nämligen den allt starkare krigsberedskapen i Tyskland och i Europa. Minnen från förra århundradet kommer upp. Som barn upplevde jag slutet av Andra Världskriget och jag frågar er om det nu inte är hög tid att Antroposofiska Sällskapet tar offentligt ställning mot att krigstrummorna dånar, och då inte bara i Tyskland utan i hela Europa! Och det är bråttom!"

Uppropet kryper under skinnet på oss. Vi frågar oss: Stämmer analysen och är förslagen till åtgärder realistiska? De geopolitiska drivkrafterna mellan öst och väst, mellan fattiga och rika, mellan motsatta religiösa och ideologiska löften om frälsning är enorma och de är verksamma i varje regional konflikt. Men de är inte de enda orsakerna till vår socialt oroliga tid. Ett annat perspektiv är, såsom jag upplevt det, en egendomlig tomhet i samhällens inre kärna, åtminstone i Europa.

Värderingar för att skapa fred inifrån

Var finns aktuella värden som skulle kunna bygga en fred i Europa inifrån? Som antroposofier står vi upp för värden som måste uppdateras för varje generation, men som är grundläggande för ett fredskapande. För värdena är antibiologiska och antinationalistiska och det förpliktar till en radikal frihetsbetonad människobild. Man kan också säga att vi står på en grund av etisk universalism, som i livets realitet måste erövrats individuellt.

Jag ser Antroposofiska Sällskapet uppger i att skapa ett socialt rum där dessa värden kan vårdas, utforskas och utvecklas, allmänt och specifikt inom alla fackområden. Man kan här vid Goetheanum

nästan varje vecka uppleva denna förståelse med inkludering av diverse folk, kultur- och religionstillhörigheter, som i somras vid eurytmimötet eller vid teaterfolken möte. Det utspelar sig i det mikrosociala området men är trots det inte att underskatta och hör till jäsningsmedlet för en fredskultur.

För 100 år sedan utmynnade den utomordentligt intensiva arbetsprocessen av och med Rudolf Steiner vid Goetheanum in i det sista anförandet den 28 september. Ett förnyat återvändande till källorna är nödvändigt efter 100 år, så att en kulturimpuls kan utvecklas igen. Vi vill i Antroposofiska Sällskapet engagera oss för detta på alla orter i världen där vi är verksamma.

Ueli Hurter är styrelsemedlem i *Allmänna Antroposofiska Sällskapet*

Källa: Anthroposophy Worldwide, Nr. 9, 2024.
Översättning: Red. GN.

JÄRNA

Vidarstiftelsen

Tora Kumlander,
Juhani Selvani,
Anders Kumlander.

För Vidarstiftelsen.

Kära antroposofiska vänner,

Redan 1918, i sina föredrag om Mikaelss mission, beskrev Rudolf Steiner hur mänskligheten står inför svåra kamper. Han betonade att varken politiska, ekonomiska eller spirituella lösningar, tagna ur den gamla historiska utvecklingens apotek, kommer att vara tillräckliga för att hantera dessa utmaningar.

Fermentet till det som har ställt Europa inför avgrundens brant och som kommer att sätta Amerika och Asien mot varandra kommer ur gamla tider. En kamp som sprider sig över hela jorden.

Det som leder mänskligheten ad absurdum kan endast motverkas av det mänskliga finner på vägen som för dem till det andliga, ett mikaeliskt medvetande.

Den antroposofiska rörelsen bidrar på många sätt världen över, särskilt inom områden som pedagogik, vård och omsorg samt odling. Dessa områden, som också präglas av olika kriser, visar hur en andlig inspiration kan bidra till vår tids utmaningar.

Vi ser hur kampen manifesterar sig både i det stora och i våra egna liv: människa står mot människa, grupp mot grupp, land mot land, civilisation mot civilisation. Denna splittrande medvetenhet leder till konflikt och leder till krig.

Vår uppgift är att utveckla en intelligens och ett handlande som sätter helhetens intresse och samtidigt varje enskild människas bästa i centrum. Detta gäller på alla livets områden och i vars och ens liv och verkande.

Vi kan konstatera att det nu finns människor som aktivt arbetar för att splittra det antroposofiska arbetet i Sverige. Dessa ansträngningar har särskilt riktats mot Vidarstiftelsen och dess ledamöter. Ett flertal medarbetare och medlemmar har blivit kontaktade av personer som sprider

felaktiga och vilseledande uppgifter med syfte att förmå eller tvinga ledamöter i Vidarstiftelsen och stiftelsen Hilma af Klints verk att avgå. Denna kampanj har också innefattat allvarliga hot, försök till utpressning och andra aktiviteter.

Ett av de påståenden som spridits är att oegentligheter skulle ha förekommit i samband med transaktioner, genomförda av Vidarstiftelsen och dess koncern i Ytterjärna rörande bland annat fastigheter.

Inget kan vara mer missvisande.

Med respekt för alla de insatser som gjorts under årtionden i Ytterjärna har vi, efter ett noggrant och omfattande arbete, beslutat att ytterligare engagera oss för att säkra platsens framtid. Detta för att möjliggöra fortsatt verksamhet och utveckling.

För att förvalta Vidarstiftelsens resurser på ett ansvarsfullt, ändamålsenligt och inte minst på ett regelmässigt korrekt sätt har vi etablerat en struktur som omfattar både stiftelsen och bolag. Detta gör det möjligt att underhålla de unika byggnaderna i Ytterjärna. Under de senaste två åren har vi exempelvis förbättrat och renoverat Kulturhuset genom uppgraderat brandskydd, renoverat scengolv, fasad och tak samt byggt ut fjärrvärmesystemet med mera. Allt detta syftar till att stärka platsens roll som en kulturell mötesplats för framtiden.

Varje år ger stiftelsen omfattande stöd till verksamheter och enskilda inom områden som miljövård, odling, forskning, utbildning, kultur och sjukvård. Under de senaste tre åren har vi delat ut drygt sju miljoner kronor för att stärka det antroposofiska arbetet på olika sätt. Vår ambition är att kunna fortsätta på denna inslagna väg.

ANNONS

ANNONS

Hör hit
eurytmister!!!!

Ny läkeeurytmi-
utbildning i norden

Är du färdig eurytmist och vill utbilda dig vidare till läkeeurytmist så ger vi dig nu en möjlighet att göra den i Norden på svenska. Utbildningen är certifierad för Goetheanum- diplom. Vi planerar en ny utbildningsomgång som ska börja våren 2026.

Vår utbildning har funnits i över 20 år här i Järna, Sverige och har haft deltagare från alla nordiska länder inklusive baltikum. Utbildningen är uppbyggd med fyra 4-veckors block som genomförs över 2 år och avslutas med ett femte diplomblock på ca 2 v. Mellan blocken ska praktika genomföras inklusive eget studium och övning.

Hör av er nu före 1:a februari 2025 om ni är intresserade!

Vi måste minst få ihop 15 deltagare för att genomföra utbildningen och behöver veta nu om vi ska börja planera.

Anmälan görs till Kerstin Silvasti,
Läkeeurytmiutbildningen i Norden.
Mejl: kerstin.silvasti@telia.com
Telefon:+46707233967

lakeeurytmi.nu/lakeeurytmiutbildning-
en-i-norden

Rudolf Steinerhögskolan
Läkeeurytmiutbildningen i Norden

ANNONS

HJÄLP DEPPADE
BO DALMAN MED DIN
GLADA SÅNGSTÄMMA
UNDER VINTERN/
VÅREN 2025!

Information om experimentet med
"allsångsmusikalen"
Bo Dalmans kompost
finns på hemsidan
bodalmann.info

Till minne

Medlemmar som meddelats avlidna sedan förra numret av Forum Antroposofi.

Johannes Baumgartner
* 1949-01-06, † 2024-11-22

Renate Wierscher
* 1927-04-01, † 2024-10-18

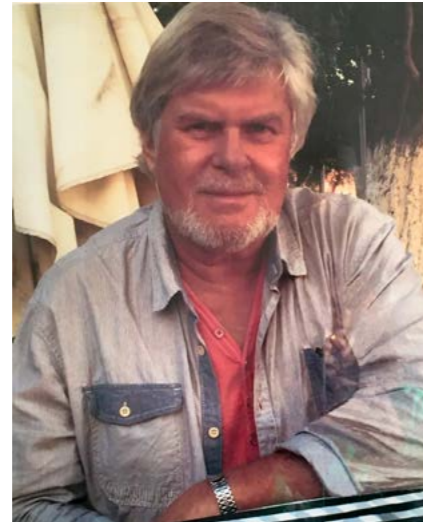
Jon Ernholm
* 1947-02-20, † 2024-10-09

Jan Swantesson
* 1952-10-10, † 2024-08-13

Esbjörn Stridell
* 1926-04-23, † 2024-03-12

Elisabeth Ydrén
* 1945-06-23, † 2023

Vi tar gärna emot nekrologer över avlidna medlemmar, och även icke medlemmar som varit aktiva i antroposofiska sammanhang.

Jon Ernholm

Jon Ernholm

* 1947-02-20, † 2024-10-09

En del vindar för dig hemåt

även de du kan kalla motvindar

Motvinden kan rufsa, vädra ditt hår

Motvinden kan smeka din kind

Motvinden kan friska upp din panna

när den tar i och kommer med regn-

droppar

Så visst kan motvindar

bistå dina tankar och känslor

när du söker klarhet, insikt

stilla din oro, känna dig själv

föra dig hem

hem till dig själv

Ja, så skrev Jon i sin diktbok Årsringar i vatten (2017), där han säger sig vilja "inspirera andra att stanna upp en aning, ta ett djupt andetag och... återerövra... eftertanke i den snabbt snurrande värld vi nu lever i".

Nu har han kommit hem till den värld av ljus vi alla kommer från. Efter flera års sjukdom lämnade han jordelivet, lugnt och stilla i hemmet, med son och hustru vid sin sida. Hem till "något bortom bergen, bortom blommorna och sången, bortom heta hjärtat ditt" som en annan diktare skrev. Men Jon var inte bara en långtande drömmare och visionär, utan en humoristisk praktiker med stor social begåvning, humor och ett djuplodande intresse för människans växande och välbefinnande. Han lämnar ett stort tomrum efter sig.

Jon föddes och växte upp i Alingsås, med en far som var finsnickare och som lärde honom grunderna i hantverket. Tidigt i tonåren började han jobba på en brädgård, senare vid ett plåtslageri, han blev mässkalle i köket på en lastbåt som gick på Saudiarabien, han blev reparatör på Televerket, på fritiden spelade han teaterrevy och ägnade sig åt sportdykning på Västkusten och i Röda havet.

Men småstaden Alingsås blev honom snart för trång och det ledde vidare till utbildning inom drama och teater. Läderhantverk blev en försörjningskälla tillsammans med ett hantverksskollektiv i Tystberga. Så småningom hamnade han i Järna där han mötte andligt sökande människor som arbetade praktiskt utifrån sina övertygelser, och det kände han sig hemma med. Han bildade familj och fick två barn, en dotter och en son, och arbetade samtidigt på dåvarande Saltå arbetsskola och boende. Studier i antroposofi och läkepedagogik på seminarier blev en inspirationskälla. Han startade företaget Gårdshjälpen (som även fått utmärkelse som social uppfinning och fortfarande existerar).

Hela tiden skrev han mycket, det var dagboksanteckningar, projektidéer, dikter. Han sökte hela tiden att förkovra sig, personligt, andligt. Efter en skilsmässa och livskris flyttade Jon från Järna och arbetade läkepedagogiskt i Norge och Tyskland.

Efter några år flyttade han hem till Sverige. En kort period ledde han ett läkepedagogiskt projekt i Västergötland. Vintern 1988-89 flyttade han till Riala utanför Norrtälje, där han tidigare gjort en arbetsinsats med Gårdshjälpen på Norrgården, en liten biodynamisk färgård med hästar och en ko. Med liv och lust tog han sig an jordbruksarbetet och den nya familjen. Han gifte sig med bonden,

och familjen utökades snart med en son. Då hans dotter flyttat till honom, blev det nu sammanlagt sex barn som även hjälpte till med djuren. Jon blev aktiv i Hembygdsföreningens teatergrupp och var även med om att starta en lokalavdelning av JAK medlemsbank i Norrtälje. Gårdsbesök från förskolor och skolor blev ett välkommet inslag i livet på gården, där grupper av barn fick åka traktorvagn, hoppa i hö, delta i ullhantverk, kärna smör och mata djuren. Han anställdes som fritidspedagog på byskolan och gick också en utbildning till massageterapeut. Jon var omvitnat skicklig med sina händer, de kunde upplevas som magiska i hans helande behandlingar. Tillsammans med en grupp föräldrar var han drivande i att starta en Waldorfförskola (som nu har funnits i drygt trettio år och är ett fint inslag i byn). Försök att starta en Waldorfförskola i Norrtälje misslyckades, det blev en anledning till att söka sig vidare för att ge barnen möjlighet att gå på Waldorfförskola. En annan anledning var att han inte var helt tillfreds med bondelivet.

Så kom det sig att familjen flyttade till ett hus i Järna. Han fick anställning inom Södertälje kommun, först på Solåkraby och senare som vårdare inom daglig verksamhet, där han även kunde ge massage och utveckla sina teatervisioner. På Sagateatern i Södertälje gavs flera starkt berörande teaterföreställningar – som han regisserat – med arbetstagarna i daglig verksamhet. En dag kom plötsligt besked om sparkrav i kommunen och teatergrupperna lades ner. Det blev en tråkig avslutning på Jons yrkesliv, och en stor besvikelse. Hans hjärtproblem började. Pensionärstiden förde ändå med sig att något helt nytt kom in i livet. Vid tre tillfällen, 2015, 2017 och 2019 arbetade han som volontär med massage på ett sjukhus, och med trähantverk vid ett äldreprojekt i Arusha, Tanzania. Han blev mycket uppskattad som yrkesman och älskad som medmänniska av afrikanerna, som direkt tog honom till sitt hjärta.

Hemma i Sverige tillbringades somrarna med upptäcktsresor i husbil. De sista åren bodde han i Gnesta, försvagad av sjukdom. Men vi, och ytterligare några vänner, fick länge glädja oss åt hans kreativa bidrag i en liten studiegrupp kring antroposofisk filosofi.

När hans sista stund kom kände han sig färdig med livet, men hade ändå kvar stora idéer och visioner som han inte hann med att slutföra under ett enda människoliv. Det må ligga i framtiden.

Vid begravningen i Frustuna kyrka i Gnesta lästes en annan av Jons dikter:

Stormfågel, du som ser min sorg

lyft den med dig till en plats

i solskuggad dal

och låt den renas

i ett vatten

som belysts av

regnbågens eld

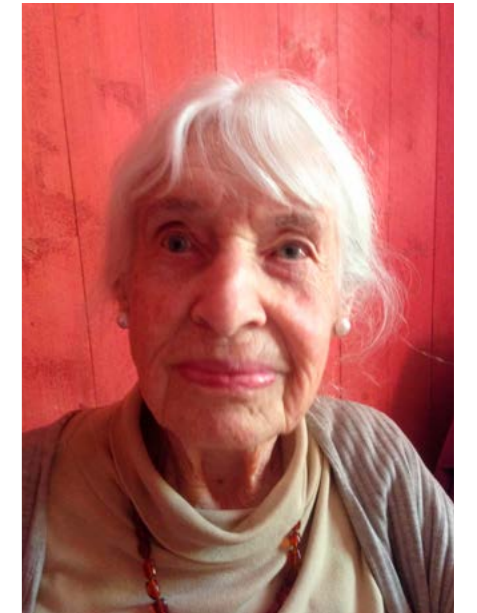
Tag så mina renade tankar

och låt dem bli en kärlekshymn

att sjunga när vi går till fest.

Diktboken Årsringar i vatten går att köpa på Gnesta bokhandel eller direkt av Elle-Kari Ernholm tel 073-7525870

Annalena och Hans Widén, Aurora och Pär Granstedt och Elle-Kari Ernholm

Renate Wierscher

Renate Wierscher

* 1927-04-01, † 2024-10-18

Renate Wierscher föddes 1 april 1927 i Breslau i dagens Wrocław där mamman var på genomresa. När hon berättade att hon hade fött ett barn det första april trodde alla det var ett aprilskämt. De första åren bodde familjen i olika små städer i gruvområdet kring staden Katowice, som i dag ligger i Polen. Det var en sotig och svart värld som Renate växte upp i tillsammans med sin äldre syster, Ingeborg, och yngre bror Klaus.

Hennes far arbetade för en firma som handlade med livsmedel och byggmaterial. Det innebar att familjen måste flytta många gånger, och Renate och hennes syster fick byta skola om och om igen. Hela familjen levde mycket isolerad. Hennes far var osäker och tillbakadragen i det sociala. Så det blev så att Renate aldrig fick bjuda hem vänner, och hon fick heller inte åka hem till någon. Hon lekte mycket för sig själv, helst i naturen. Hon älskade att gunga och lekte nästan aldrig med dockor. En gång fick hon i uppgift på skolan att skriva om sitt hem. Då skrev hon om sin trädgårdsplätt i ett koloniområde. Där kände hon sig hemma.

Hon tyckte inte om skolan. Det var inte lätt för henne att koncentrera sig, och hon tyckte det var svårt att tänka och att genomföra något.

Under kriget bodde familjen i Katowice i närheten av Auschwitz och Birkenau. Renate mindes hur hennes mamma föste

in barnen i huset när det regnade grå aska från himlen.

Renate var 17 år då kriget tog slut och hon och hennes mamma flydde från rys-sarna. Familjen förenades i Hannover där de levde under stor fattigdom.

När kriget var över kände hon sig äntligen fri till att söka efter ett spirituellt sammanhang, som kunde ge henne en moralisk utveckling, som hon längtade efter. Då mötte hon en dag Rudi Bultman i en bokhandel. Han introducerade henne till en grupp unga människor som övade konstnärligt i en utbombad källare på en Waldorfskola. Där hörde hon for första gång om eurytmi. Hon reste med en vän till Stuttgart på natten i en lastbil för att gå på en eurytmiföreläsning. Det var scener ur Goethes saga, och även ett soloframträdande av Else Kling. Renate var överväldigad. Direkt efter föreläsningen sökte hon upp henne och bad om att få börja i nästa kurs. Men hon hade inga pengar. Så hon utbildade sig till skraddare. Hon hittade också en sponsor som hjälpte henne ekonomiskt så att hon äntligen kunde börja på eurytmiskolan i Köngen. Utbildningen finansierade hon bland annat med att sy eurytmidräkter till skolan.

Nu började en ny tid i Renates liv. Hon hade hittat sin stora lidelse, och samtidigt började en livsavgörande vänskap med Irmgard. Men det var en sträng utbildning, så strax innan avslutningen fick hon panik och reste Hals över huvudet till Italien, bara med lite torrt bröd och en extra klänning i ryggsäcken. Då Irmgard skulle ha sin avslutningsuppvisning kom Renate tillbaka, och då fick hon tillåtelse att fortsätta sin utbildning hos Else Kling. Hon blev kvar där i 5 år oc reste på turné med eurytmiensembeln, uppträdde, och hjälpte till med klänningarna. Hon var en mycket begåvad eurytmist, formstark, konstnärlig och säker i sitt utövande. Men en dag klippte hon håret kort, då fick hon inte fortsätta i gruppen längre, för en eurytmist på den tiden fick inte ha kort hår.

Irmgard hade redan flyttat till Mikael gården i Järna. 1957, då Renate var 30 år gammal, kom hon för att besöka Irmgard. Det var många som ville att hon skulle stanna, men Renate ville ut och se den stora världen. Så hon åkte till Australien och reste runt där, tills hon vände tillbaka till Mikaelgården, denna gång för att bo och arbeta.

Renates intresse och entusiasm för det konstnärliga gjorde att hon snart fick ansvar för alla spel, och årstidsfiranden med barnen i skolan, och även uppsättningar med medarbetarna. Kläderna, musiken i samarbete med musikläraren Jan Nilsson, texterna - allt var vackert

och genomtänkt in i miste detalj. Det var viktigt för henne att det man gjorde skulle vara äkta och besjälat. Hon mfick också med sig barnen på stora uppvisningar på majdagarna i kulturhuset eller inne i Stockholm. I många år hade hon också ansvar för morgon- och kvällsamlingarna, där alla var med. Hon reciterade gärna dikter och kunde även själv dikta.

Renates kunskap om textilier och känsla för kvalitet och färger gjorde att hon också fick ansvar för inredningen av husen på Mikael gården. Hon var överallt, såg till att det var städlat och vackert och att barnen fick vad de skulle ha. Hon hade starka åsikter. Hennes höga ideal och föreställningar om hur det skulle vara, gjorde att hon också såg svagheter och fel. Då kunde hon vara kritisk och man kunde känna sig ifrågasatt. Själv förstod hon ofta inte att hon kunde verka sårande. Men på senare år uppsökte hon ibland människor som hon hade arbetat med och frågade hur de hade upplevt henne. Hon ville gärna utveckla sig, och lära av livet.

Det spirituella arbetet var viktig för henne. Hon studerade antroposofi, och i många år var hon med och höll söndags-handlingen och ungdomshandlingen för barnen.

Hon engagerade sig också för det läkepedagogiska arbetet i Polen, Estland och Georgien, och drev i flera år en verksamhet som skickade pengar till olika hem och skolor i östeuropa.

Renate och Irmgard var under lång tid med i en liten eurytmigrupp som troget övade varje vecka på Mikael gården. Renate var den som ritade formarna och stod för mycket av regin. Hennes kunskap och rörlighet var en stor drivkraft i det gemensamma arbetet. Hon var full av idéer, och formerna kunde ofta ändra sig från gång till gång, något som ibland kunde vara svårt för de som måste lära sig dem på nytt. Det var konsten som stod i centrum. Renate var också med i en grupp som ansvarade för eurytmin på majdagarna då de läkepedagogiska instituten träffades.

Renate var en frihetsälskande människa, med stor integritet och självständighet. Hon älskade musik, och åkte ofta på konserter eller opera. I många år var hon och Irmgard i Grekland på semester. Där kunde känna sig fri. För även om hon i det yttre verkade mycket säker, sa hon själv att hon fruktade måndagar, och var ofta osäker på om hon skulle klara arbetet. Också i det sociala kunde hon känna sig ensam och blyg även om hon hade många bekanta. Den viktigaste vänskapen var nog till Irmgard. De var livskamrater, olika, men stödde och kompletterade varandra. De var dock inte ett par. De var ofta på resor och gjorde vandringar i naturen.

Då Irmgard dog flyttade Renate in på hennes gamla rum på Wijbacken äldreboende. Hon var säker på att hon inte skulle leva länge där, och hon blev nästan lite arg då det ena året efter det andra passerade. Samtidigt var kanske de 7 åren där en hjälp till bearbetning i ensamheten. Hon blev mer tillåtande när något inte blev som hon ville, och ödmjuk och tacksam för livet. Renate hade en stark vilja, och även de sista åren var hon ofta ute och promenerade med rullatorn. Hon ramlade flera gånger, men kämpade vidare. Till slut var hon så böjd att hon bara kunde se sina egna fötter. De kallade henne för stålkvinnan på Wijbacken.

Renates liv var präglat av att vara i rörelse och yttre aktivitet, hela tiden på väg, men den sista resan var inte så lätt för henne. Det verkade som om hon fick kämpa för att lämna kroppen och livet på jorden. Så blev det just i Mikaelitiden att hon natten till fredagen den 18 oktober gick över tröskeln till den andliga världen. Hon blev 97 år gammal.

Musiken och ordet har följt Renate genom hela livet. Hon älskade att sjunga, och helt in i det sista hade sången, och kanske speciellt Mikaelisångarna en lugnande verkan på henne, som om hon kom till sig själv igen. Detsamma kunde hon uppleva med orden i bönen. Det gav henne kraft och mod att gå vidare. Renate såg fridfull och öppen ut när hon låg i kistan.

Nu är hon på väg till musiken och ordets källa. Hon är fri, och kan sjunga med änglarna, och dansa, som de gyllne löven i höstvinden, buren av ljus och kärlek.

Ragnhild Nesheim

*

Den 18 oktober lämnade Renate Wierscher detta jordeliv.

Insomnandet var lugnt och fridfullt liksom hennes sista dagar. Veckorna innan var en tid av oro och upprördhet. Månaderna av glömska. Åren sökande efter svar.

Renate uttryckte ofta under sin vistelse på Wijbacken inte bara sin tacksamhet utan även glädje över att ha det förunnat som få andra. Mat, husrum och en blick ut mot de betande korna. Ängen med skogen där bakom. Det var inte sällan som Renates tankar kretsade kring temat: Vad finns det ännu man kan lära sig? Även funderingar kring familj, släkt, vänner och ensamhet var närvarande.

Renate var fast övertygad att hennes tid på Wijbacken skulle vara i sex månader, och av den anledningen ville hon inte packa

med några vinterkläder, de skulle inte behövas. År 2017 flyttade Renate in i samma rum som Irmgard Ruf hade bebott en kort tid innan. Renates tid på Wijbacken varade i sju år.

I sin ”En personlig tillbakablick” beskriver Renate hur det var på Mikaelgården när hon kom dit 1957.

Allt låg inbäddat i skogen och sluttade ner till ett trädgårdsland som vidgade sig mot den stora bondgården Brogårdet. Därifrån förde en lönnallé till den gamla landsvägen och därifrån var det inte långt till Vaskhusviken, en bukt i Östersjön, som var vår älskade badplats. På Mikaelgården levde då ca 50 barn tillsammans med ca 25 medarbetare. Det fanns ingen bil, inte heller ett skolhus. De flesta medarbetarna hade kommit från Tyskland, ofta med läkepedagogisk erfarenhet; en del var flyktingar under och efter andra världskriget. Antroposofi och kärlek till de mångfaldiga uppgifterna förenade de olika personligheterna till en gemenskap kring barnen.

Till denna gemenskap var Renate starkt bidragande med sitt engagemang, med sina förmågor inom eurytmin och sitt förhållande till det talande ordet. Renate var en drivande kraft vad gäller det konstnärliga gestaltandet av morgon- och kvällssamlingar, inövande av olika sago-spel som framfördes vid årstidsfesterna, julspelet – där man kunde öva långt in på kvällen. Dessa spel framfördes av barn och medarbetare från såväl boende som skola. Till detta kom även att Renate hade eurytmiundervisning i de olika klasserna som fanns. Att få ihop drama, tal och eurytmi var för Renate en hjärteangelägenhet.

Ett annat område som låg Renate varmt om hjärtat var utformning och gestaltning av en del elevhem och skola. Sina skraddarkunskaper blev väl använda till att sy gardiner, kläder och eurytmiklänningar till eurytmigarderoben.

År 1949 påbörjade Renate sin eurytmiutbildning i Köngen och det var där som hon för första gången träffade Irmgard som gick på samma utbildning. Ett vänskapsband knöts som skulle vara livet ut. Edwin Froböse var en talgestaltare som berättade för Irmgard ”att det fanns en annan flicka på eurytmiskolan som hade ett nära förhållande till språket. Med henne skulle jag nog förstå mig mycket bra.” Den flickan var Renate Wierscher. Renate kom så småningom med i scengruppen som leddes av Else Klink, hon åkte med på turnéer, gjorde scenframträdanden och hjälpte till med syarbeten på eurytmiklänningar. Allt detta försiggick fram till den dag hon bestämde sig för att klippa av sig håret. Att framföra euryt-

min med kort hår var inget som gick för sig. Renate uteslöts ur scengruppen.

I februari 1945 flydde Renate med sin mor undan de sovjetiska soldaterna till Hannover. Där hela familjen allteftersom samlades. Förutom mor och far hade Renate en äldre syster och en yngre bror. Under denna tid var det ont om mat och pengar. Renate utbildade sig till skraddare och hon kom även i kontakt med människor som ledde henne till antroposofin.

Renates barn- och ungdomstid var inte bunden till en och samma plats. Fadern arbetade på en firma som handlade livsmedel och byggmaterial och det innebar att familjen behövde flytta många gånger mellan Beuten, Breslau, Zimpel, Gleiwitz och Katowice. Dessa byar/städer ligger i gränsområdet mellan Tyskland och Polen med en gräns som förflyttades där emellan. Genom denna situation och att kriget bröt ut när hon var 12 år gammal, blev både skola och kamratskap lidande. En skoluppgift hade titeln ”Meine Heimat” (mitt hemland) och Renate skrev om sin trädgårdsplätt i ett koloniområde. Naturen var hennes lekplats. De små trädgårdarna och koloniområdena var hennes hem. Där var hon glad och kunde sysselsätta sig. Ett annat inslag vid denna tid var Renates långa vandringar med sin far som försiggick på lediga stunder och det var här som hon fördjupade och utökade sin sångskatt.

Renate föddes den 1 april 1927 i byn Breslau (Wroclaw) som inte var hennes hemby, modern var vid tiden för nedkomsten på resande fot. Familjen bodde i Beuten (Bytom).

Peter Andersson

Workshop

Pingstseminarium:
Bothmergymnastik och Eurytmi

”**Bror och syster**”

Med Per Linden Thell, bothmergymnast och talgestaltare Maria Linden Thell, eurytmist och Choreocosmoslärare

Plats: Ecotopia, Österlen
Tid: 6-9 juni 2025 (börjar fredag kl 17, slutar måndag kl 15)

För detaljerad information:
www.ecotopia.se/sv/kalendarium

Eller Per Linden Thell:
perlindenthell@gmail.com

Vardagslivets alkemi

Eleanor Hill Edwards

Bokens titel:

Vardagslivets alkemi; Om antroposofi och enheten mellan konst, vetenskap och religion

Författare:

Agnes Nobel Waldenström

Förlag:

Carlsson Bokförlag, Stockholm 2022

Vardagslivets alkemi; Om antroposofi och enheten mellan konst, vetenskap och religion. Carlsson Bokförlag, Stockholm 2022. Agnes Nobel Waldenström

I mitten av september, 2024, skulle Agnes Nobel Waldenström ha fyllt 86 år. Några som kände henne fick fira henne med bl a ett seminarium ledde av f.d. riksdagsmannen Pär Granstedt. Väl samlade, fick vi en utmaning av pedagogen och konstnären Ivar Heckscher att skriva en ordentlig recension av hennes sista, ovan nämnda bok. I bokens efterord, ställer författaren och forskaren tre frågor. Nobel Waldenström vill veta varför antroposofiska verksamheter världen runt har den hållbara kraften de har; hon vill veta varför det överhuvudtaget finns motstånd till idéerna som ligger till grund för dessa verksamheter; och hon vill veta varför dessa idéer gång på gång förvandlas till praktiska verksamheter inom vitt skilda områden, bl a, odling, utbildning, medicin, läkepedagogik och arkitektur.

Pierre Guillet de Monthoux har skrivit ett företal till boken där han presenterar ett förslag på en fras som kan användas i dagens kulturklimat istället för ord såsom "religion" och "andevetenskap". Guillet de Monthoux argumenterar för användningen av "den sökande reflektionen" som ett slags "utvidgat filosofiskt begrepp" i sann Joseph Beuys anda. En annan författare, Gerard Gentry, har nyligen publicerat boken "Art, Nature and Self-formation in the Age of Goethe", De Gruyter Verlag, 2024. Gentry och två andra redaktörer samlar bidrag från ett antal nutida forskare om relevansen i vår tid av de impulser som Goethe blev upphovsman till för 200 - 240 år sedan. Det är uttrycket "själv-formation" som jag skulle vilja låna i denna anmälan.

Nobel Waldenströms bok är inte någon självbiografi, men det är en återblick på hennes yrkesutveckling, hennes böcker och hennes forskning under ungefär 64 av sina 86 år i livet, först som psykolog, sedan som pedagog, docent och författare. Hon var också varmt intresserad av vävkonsten, och på äldre dagar genomförde hon ett antal broderier, stycken som hennes mor hade påbörjat men inte hunnit avsluta innan sin bortgång år 2000. Nobel Waldenström menade att dessa inte var riktig konst eftersom hon bara avslutade det som hennes mor påbörjade. Praktfulla blev de i vilket fall.

Hon började sin yrkesresa på Universitetet i Uppsala och slutade den i Stockholm i början av september, 2024. Nobel Waldenström bar ideligen på frågor, och dessa frågor bar henne till mängder med platser, möten, intervjuer och upplevelser. Hon lyssnade på andra, men också på sin egen, ivriga inre röst. Hon tränade upp sin unika omdömesförmåga på ett sätt som ledde till att människor i sin tur gärna lyssnade på hennes reflektioner och gärna läste bl.a. "Hur får kunskap liv" 1984, "Filosofens knapp" 1991 (1999), och "Educating Through Art" 1996 (2005).

Nobel Waldenström ägnade sig åt "self-formation" under 64 år, och det är inte alla som väljer eller förmår medvetet fokusera sig under så lång tid och med så mycket energi. Däri ligger svaret på samtliga hennes tre frågor. Det blir vitala verksamheter, flera för varje år, när människor bjuder på sig själv och på sina innersta krafter i kombination med sina professionella kunskaper och erfarenheter. Det blir motstånd från de som inte ser något värde i självdisciplin och objektiv forskning. Och det leder till konkreta förvandlingar när man själv skolar sig, inte bara som privatperson, men också som yrkesutövande in-

divid med vardagens kontinuerliga, praktiska problem att lösa.

Jag tar som exempel Nobelpristagaren 1983, Barbara McClintock, vars begrepp "Jumping genes" fortfarande slår vetenskapsvärlden med häpnad. I en artikel i Vetenskap 1992 berättas det att McClintock föddes 1902 och påbörjade sitt arbete med genetik 1921, då hon deltog i första kursen i ämnet på Cornell University i New York. Hon demonstrerar ett goetheanistiskt tänkande, då hon själv berättar: 'No two plants are exactly alike. They're all different... you have to know that difference. I start with the seedling... I don't feel I really know the story if I don't watch the plant all along the way. So I know every plant in the field. I know them intimately. And I find it a great pleasure to know them.' McClintock beskriver därmed sin mödosamma fokuserande liksom sitt kontemplativa umgänge med plantorna.

Botanisten och forskaren McClintock ägnar sig åt att studera kromosomernas egenskaper och sårbarhet. "Teorin som gäller vid denna tid inom vetenskapen är att gener är fixerade i kromosomen, varje generation ärver exakt samma kromosomer som generationen innan ... Barbaras forskning motbevisar detta... Barbara drar sig för att publicera sina upptäckter." 1953 presenterar hon sina resultat, och hon blir hånad av sina kollegor. Trots det fortsätter hon att jobba, lika idogt som isolerat, och trettio år senare, 1983, får hon Nobelpriset i fysik och medicin. Med hennes egna ord: 'If you know you are on the right track, if you have this inner knowledge, then nobody can turn you off... no matter what they say.' Det är när det meditativa arbetet förenar sig med yrkesutövningen som man skådar de oförljka, och ibland problematiska konsekvenserna.

Nobel Waldenström blev aldrig, som McClintock, isolerad i sitt arbete. Det fanns många välinformerade individer som bidrog till hennes verk, och hon hade minst tre husgudar, lärare hon återvände till i många sammanhang och vars kunskaper verkade växa parallellt med hennes: Wolfgang von Goethe, Rudolf Steiner, och Joseph Beuys. Hon beundrade dessa genier för den helhet som de på var sitt sätt velat skapa. Alla tre arbetade för att visa hur konst, vetenskap och den sökande reflektionen befruktar varandra och tillsammans alstrar moment, då man kan uppleva att världen och livet inte är osammanhängande fragment, utan är en respektingivande, fattbar helhet. Samtidigt drogs hon till Goethe som naturforskare,

till Steiner som andlig ledsagare, och till Beuys som uppfinningsrik konstnär. Bokens huvudtema är hur man söker och ibland i korta ögonblick lyckas med att skapa en sammanflätning av konst, vetenskap och denna reflekterande filosofi. Man anar att sådana moment är få och flyktiga och desto mer värdefulla.

Jag är inte kvalificerad att bedöma vilka uppdrag Nobel Waldenströms livsverk erbjuder som kvarlätenskap. Det blir idéhistorikernas uppgift. Men jag kan föreslå några diffusa ämnen som kanske tilltalar yngre forskare, och förhoppningsvis någon forskningsstiftelse med de ekonomiska resurser som krävs för en ordentlig och öppen satsning. Hur främjar man möten mellan konst, vetenskap och den sökande reflektionen, och kan dessa möten leda till nya svar och nya insikter i miljöfrågorna, som verkar vara nästan olösbara? Hur skapar man en effektiv vardagslivets alkemi som gör det möjligt för mänskligheten att förnya planeten samtidigt som den förnyar mänsklighetens roll som jordens förvaltare?

Eleanor Hill Edwards, arkitekt, PhD, Trosa, Sverige

"Ett läkepedagogiskt samtal" utges nu på tyska

Tidigare i år gav Kosmos förlag ut Ett läkepedagogiskt samtal" av Christian Texier som också recenserades i Forum. Boken har nu även uppmärksammats utanför Sverige.

Glädjande nog har boken översatts till tyska och utgetts med titeln Ein heilpädagogisches Gespräch av Verlag Ch. Möllmann i Tyskland.

Nya böcker 2024

Kristus och den andliga världen

Hur verkar "Den kosmiska Kristusimpulsen" in i mänsklighetens utveckling och hur kan vi se på vilket sätt den har kommit till uttryck hos enskilda människor under olika tider.

I dessa föredrag leder Rudolf Steiner oss genom denna utveckling ända fram till idag. Han visar också mycket tydligt på vikten av att förstå "Kristusimpulsen" i ett helhetsperspektiv som gäller hela mänskligheten.

Ur innehållet:

Svårigheten att förstå Kristi Jesu väsen.

Gnostikernas tankar.

Den trefaldiga Kristushändelsens efterverkningar i den efteratlantiska tiden.

Kristusimpulsens arbete i den undermedvetna själen och uppkomsten av Gral-idéen.

Stjärnskriftens återuppdykande i Parsifalhemligheten - Ganganda gaida, "den vandrande näringen".

Den heliga Grals stjärnaspekt och dess mänskliga aspekt.

Wrå förlag, 2024

Nya böcker 2024

Mötet med det onda

och dess övervinnande genom den andliga vetenskapen

I takt med att det andliga nu kommer oss allt närmare och nya vägar öppnas för kontakt med allt det som lever och verkar i den andliga världen så utsätts vi också för helt nya prövningar och motstånd.

Genom att Kristus gick genom döden och därigenom steg ännu närmare hela mänskligheten har vi fått möjlighet att övervinna döden. Hans närhet ger oss möjlighet och kraft att gå igenom alla prövningar som vi nu i allt högre grad utsätts för.

I den här boken ställer författaren begrepp och tankar om det "ondas" inflytande in i större perspektiv som kan göra det lättare att gripa det med "tanken".

Andevetenskapens uppgift är bland annat att identifiera och förstå de döds krafter och onda krafter som idag uppträder med oerhörd kraft.

Wrå förlag, 2024

Upptäcktsresa

Göran Nilo

Från arbetet i en studiegrupp kring Frihetens filosofi och 5:e kapitlet Kunskapen om världen.

Syftet med människans kunskapande är att slå en bro över klyftan: Jag – världen. Hur kan den upprättas?

Att kunskapa består av två element: att iakttä (det ena brofästet), medvetandegöra exempelvis sinnesintryck och att tänka över dem (det andra brofästet). De två behöver mötas, sammansmälta för att vi ska få en kunskapsupplevelse. För att övervinna känslan av att stå inför en främmande omgivning. Vad har de med varandra att göra? Världen runt omkring mig existerar utan att jag har medverkat till dess uppkomst och därmed känns den främmande för oss. Behovet av en bro står uppmanande inför oss.

Under den delvis snåriga Steinerska vägen genom detta landskap talade vi en stund bland annat om att vårt tänkande – vardagstänkandet – bara är spegelbilder. Hjärnan och nervsystemet är en avancerad apparat som förmedlar bilder. Bilder, spegelbilder utan liv, alla spegelbilder är sådana. Jag ser mig själv i en spegel och det är då för mig solklart att den bilden inte är jag. Jag (väsendet) står framför spegeln livs levande. Bilden jag ser är en död avbild av mig. (I Läkepedagogiska kursens första föredrag – GA 317 – finns en detaljerad beskrivning av detta förlopp).

Inför tankarna som spegelbilder kan jag nu fråga mig: vem, vad är det som speglar sig i mina tankar? För att hitta ett svar måste jag då titta över axeln för att få syn på aktören.

Detta konststycke erövrar man inte i en handvändning. Kanske är det bättre att benämna denna viljehandling annorlunda: *blickvändning*.

Rudolf Steiner ger ett namn för denna aktivitet – från döda spegelbilder till, ja vadå? – det levande tänkandet. Lyckas en sådan blickvändning står man öga mot öga med något vi kan kalla väsensartat, det som speglar sig. Själva källan till våra vardagstankar.

Själva upptäckten vid detta studietillfälle blev svaret på frågan: kan vi förvänta oss att hitta en motsvarande speglingsaktivitet i den del av nervsystemet som utanför hjärnan breder ut sig i den övriga mänskliga organismen, framförallt i ämnesområdesområdet? De mottagna sinnesintrycken, iakttagelserna, går ju i olika steg genom hela nervsinnessystemet och vi förstår att intrycken successivt måste förändras. Deras ursprungliga form försvinner vid horisonten och när de slutligen medvetandegörs i människan, har ursprunget förvanskats i den produkt vi sedan kallar vår föreställning. Vår föreställning om exempelvis den ek som står framför oss, blir också en bild av detta träd, men knappast själva ursprunget. Kan vi i detta område se motsvarigheten till speglingsprocessen i tänkandet.

Upptäckten blev att det i detta element i kunskapsprocessen – det varseblivna objektet – vore logiskt att också här tala om en död spegelbild. Så om vi nu igen klarar konststycket att titta över axeln, göra en blickvändning, skulle vi nå det ursprungliga, det sanna objektet. Vi ser då vägen som kan beträdas för att få kontakt med det objektiva objektet!

Och då skulle det också här bli ett väsensmöte – väsendena bakom tingen i världen! Och världen är inte längre främmande.

Filosofigiganten Immanuel Kant försökte lösa det kunskapsteoretiska dilemmat genom att som ett axiom hävda att det enda vi kan ha en säker kunskap om, är våra föreställningar, men tingen i världen kan vi inte veta något om (jag är medveten om att veta är en förenklad beskrivning av hans komplicerade kunskapsteori, men ofta är ju det enkla den bästa vägen till insikt). Han formulerar den berömda satsen: "Tingen i sig är onåbara för människan", med andra ord en orubblig kunskapsgräns.

Rudolf Steiner brottades med detta påstående i sin doktorsavhandling, publicerad i boken *Samning och Vetenskap*, som han också kallade ett förspel till Frihetens filosofi. Han sätter i den skriften fingret på Kants ofullständiga tankegång.

Att studera Frihetens filosofi kan då och då bli en högintressant upptäcktsresa. När waldorfläraren Walter Johannes Stein frågade Rudolf Steiner om vad som skulle finnas kvar av antroposofin om 2 000 år. Steiners svar: "Frihetens filosofi!" Det verka vara en grundbult till hela antroposofin.

Fylld av idéer

Rudolf Steiner

Fylld av idéer upplever själen andeljusets, när sinnesskenet bara efterklingar som minne i människan.

Rudolf Steiner, Människan i sitt makrokosmiska väsen. Goetheanum, januari 1925, ur: Antroposofiska ledsatser. GA 26, Dornach 1998.

När den mänskliga uppmärksamheten tar sig tid att betrakta en idé och dröja kvar i den – även den minsta idé – , växer och höjer sig denna idé, eftersom den är förbunden med den allomfattande enda idén. Så fyller sig efterhand den mediterande tänkaren, som också höjer sig in i den transparenta idévärlden som bär sig själv, för att skapa nya krafter ur denna kontemplation – det betyder: själen stärker sig själv genom andlig vetenskap.

Källa: Das Goetheanum, 17 oktober, 2024. Översättning: Red. GN.

Vintermöte

Antroposofiska sällskapet bjuder in till Vintermöte 3 – 5 januari 2025

Program

3 januari

19.00 Välkomsthälsning
19.15 – 20.30 Ylwa Breidenstein: **De 12 heliga nätterna** - en fredsvandring för jorden och mänskligheten
Fredag kväll, brasafton i Robygge

4 januari

10.00 – 11.30 Jens Möller: **Så som i himmelen**
12.00 – 13.30 Lunch
13.30 – 15.00 Arbetsgrupper:
- **Eurytmi** med Regula Nilo
- **Sång** med Lennart Nilo
- **Målning** med Bo Werner Eriksson
15.00 – 15.30 Fika
15.30 – 16.15 Eurytmi: **Jorden – kärlekens stjärna**. Kristina Tucinska med grupp
16.20 – 17.30 Rembert Biemond: **Hur kan vi samverka med Mikael?** Inledning 25 minuter, gruppsamtal 30 minuter, samtal i plenum 15 minuter
17.30 Kvällsmat
19.00 – 20.30 Ursula Flatters: **I Mikaelns tjänst**
Lördag kväll, brasafton i Robygge

5 januari

10.00 – 11.30 Daniel Håkanson: **Människans och hierarkiernas ömsesidiga beroende i världsutvecklingen** (obs utcheckning senast kl 11.00)

Kulturhuset har lunchservering varje dag. Kafeet stänger kl 16.00. Som alternativ kan man på lördagen bli serverad lunch och kvällsmat på Örsjanskolan, som tillagas av klass 11. Pris 200 kr för båda måltiderna. Föranmälan mottages tacksamt, snarast!

Deltagaravgift hela programmet 600 kr /stud 300 kr. (maten ingår inte i priset!). Enskilda föredrag eller kvällsprogram 100 kr. Föranmälan till Vintermötet kan ske till kontakt(at)antroposofi.nu och betalas till Antroposofiska Sällskapet i Sverige: pg 5 88 71-5. Swish: 123 499 13 86

Boende:Vandrarhemmet (enkel-/dubbelrum): info(at)kulturcentrum.nu
Hotellet (enkel-/dubbelrum): info(at)ytterjarnahotell.se
www.ytterjarnahotell.se

Välkommen!

Förberedelsegrupp: Janne Silvasti, Dick Tibbling, Per Hallström och Nina Ljungquist

Att känna igen multipla perspektiv

Jan Göschel, Bart Vanmechelen, Sonja Zausch, Sebastian Jünger

Den 5 oktober införlivades arbetsfältet för Läkepedagogik och Inklusiv Social Utveckling officiellt i Fria Högskolan för Antroposofi som en sektion med samma namn.

Processen med Goetheanums ledning och ledningsgruppen för *Anthroposophic Council for Inclusive Social Development* resulterade i att detta sammanhang införlivades i Fria Högskolan för Antroposofi som den tolfte sektionen 100 år efter Rudolf Steiners "Läkepedagogiska kurs". Det hade tidigare varit en del av den medicinska sektionen.

Sektionens namn var ämnet för den internationella konferensen den 2 till 6 oktober vid Goetheanum - med en officiell grundningsceremoni den 5 oktober 2024. Vad kommer detta att innebära för yrkeskåren? Jan Göschel som sektionsledare liksom Bart Vanmechelen och Sonja Zausch, som traditionellt tillsammans ansvarar som ledningsgrupp, svarar.

Att vara människa på en mängd olika sätt.

Sebastian Jünger Var börjar ert yrkesområde?

Ledningsteamet Vårt yrkesområde börjar där individens väg in i världen genom fysiska och sociala förutsättningar kräver särskild uppmärksamhet. I förhållande till det sociala rummet börjar det, där deltagande och tillhörighet inte på ett självklart sätt är möjligt.

Det professionella fältet börjar i mötet, där man upplever att det krävs professionalitet i beledsagandet av biografien för att stödja människor, så att de kan utvecklas på bästa möjliga sätt.

Det är då viktigt att betona: Utveckling är

ett ömsesidigt beroende, jag utvecklas genom dig - vi tar detta på stort allvar som vår medmänskliga förbindelse.

Jünger Vad har förändrats inom ert yrkesområde sedan Rudolf Steiners "Läkepedagogiska kurs" (GA 317) 1924?

Ledningsteamet En hel del! Den "Läkepedagogiska kursen" utvecklades med barn i fokus - genom "Sonnenhof" i Arlesheim (CH) och "Lauenstein Institut" i Jena (DE). Idag behövs ytterligare erbjudanden och förhållningssätt för människor i alla åldrar.

Vi har genomlevt 1900-talets historia med nationalsocialism och paradigmskiftet inom medicinen, såsom den antipsykiatriska rörelsen. På 1970-talet möjliggjorde de rörelser för kvinnors rättigheter och medborgerliga rättigheter, som tidigare hade vuxit fram - en rörelse för funktionsvarierades rättigheter, vars effekter ledde till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsvariationer. I dag är vi i högsta grad involverade i debatten om de vägledande principerna för egenmakt (Empowerment) och frågan om identitet: att människor tilläts vara människor på många olika sätt och erkännas som delaktiga medlemmar i samhället. Samtidigt blir utvecklingsvillkoren för barn och ungdomar alltmer komplexa, och detta gäller nu alla barn och ungdomar.

Ledningsteamet På konferensen upplevde deltagarna en stark samhörighet med Fria Högskolan för Antroposofi. Vi blir allt mer synliga i Högskolekontexten och hoppas att detta ska öka synligheten för behoven hos personer med assistansbehov och ge möjlighet till ett fördjupat samarbete med de andra sektionerna.

För våra kollegor är denna upplevelse av tillhörighet viktig eftersom de konfronterats med mycket utmanande situationer inom sitt arbetsområde och frågan om en källa till styrka för att klara av vardagen uppstår om och om igen - ett behov som vi vill möta genom att organisera professionell esoterik på lämpligt sätt. Omvänt är vi glada när vi kan bidra till Högskolan med vår erfarenhet av att beledsaga människor, bygga gemenskaper och möta utmaningarna i det dagliga sociala livet. Och att Goetheanum genom sin världsomspännande rörelsen i 55 länder kan finnas på fler platser runt om i världen - naturligtvis inte som en byggnad, utan som en högskoleimpuls.

Olika arbetsförhållanden

Jünger Vilka är skillnaderna i utövandet av ert yrke i världen?

Ledningsteamet Vi plockar ut tre faktorer som vi gång på gång stöter på under våra många resor till de olika länderna:

- Det sociala erkännandet av personer med funktionsvariationer samt kulturella och politiska förståelsemönster som, beroende på situationen, underlättar, försvårar eller till och med är hotfulla.

- Tillgången till ekonomiska resurser från statliga eller privata fonder med verkliga effekter på levnads- och stödförhållandena för personer med assistansbehov.

- Länder där en alltmer snävt fördefinierad ram för "tillhandahållande av tjänster" av staten blir ett villkor för finansiering, i motsats till kreativa, behovsorienterade, inkluderande gestaltningstrymmen utan säker finansiering.

Ledningsgrupp Jan Göschel (sektionsledare), Bart Vanmechelen och Sonja Zausch. Foto: Ulrike Härtel.

Att lära av varandra

Jünger För att återknyta till frågor från vårt program: Vilka framtidsperspektiv tonade fram under konferensen? Vilka nya impulser gav konferensdeltagarna?

Ledningsteamet Vi varseblev uppmaningen att ta upp aktuella samhällsfrågor som diskurser inom aktuell vetenskap, förändringsprocesser för inkludering i organisationer, hantering av den politiska högervändningen och utmaningar för barn och ungdomar, samt att fördjupa den antroposofiska synen som inspirationskälla och vidareutveckla den i förhållande till den aktuella världssituationen.

I framtidsperspektiven ingår också tvärvetenskaplig forskning med de andra elva sektionerna inom Fria Högskolan för Antroposofi; vi har redan idéer för detta, till exempel socialt jordbruk (Sektionen för jordbruk), autismspektrum (Medicinska sektionen) och skola och inkludering (Pedagogiska sektionen). Vi vill fokusera på interkulturella perspektiv - och på så sätt lära oss att förstå antroposofin på ett nytt sätt. Vad kan vi lära oss av varandra genom detta stora internationella fält av praxis? Att uppfatta multipla perspektiv och införliva dagens realiteter inom kultur, vetenskap och politik som ett berikande värde - på ett enkelt, begripligt och deltagande sätt.

Webb: Sektion für Heilpädagogik und inklusive soziale Entwicklung.
inclusivesocial.org

Jan Göschel

Jan Göschel är sedan oktober 2024 ledare för den nya sektionen för Läkepedagogik och inkluderande social utveckling vid Goetheanum.

Bart Vanmechelen

Bart Vanmechelen är sedan 2017 den tredje medlemmen i ledningsgruppen för *Anthroposophic Council for Inclusive Social Development* efter att i många år ha varit medlem i konferensen för läkepedagogik och social terapi och dess samordningsgrupp. Bart har studerat psykologi och social utveckling. Han bor och arbetar i Belgien, där han sedan 27 år tillbaka driver ett läkepedagogiskt dagcenter och ansvarar för utbildning av personal i olika läkepedagogiska och socialterapeutiska organisationer. Han arbetar också som volontär i styrelsen för Antroposofiska Sällskapet i Belgien och är dess landsrepresentant för internationellt samarbete; han är också ansvarig klassföreläsare för den läkepedagogiska rörelsen.

Sonja Zausch

Sonja Zausch bor i Berlin (DE), kom i kontakt med socialterapi för 19 år sedan som eurytmist (Master in Social Eurythmy) och har varit aktiv inom utbildningsområdet i många år. Hon arbetar för närvarande på ett projekt med *Anthropoi Bundesverband* (DE) för att förverkliga inkludering i den mening som avses i FN:s kommission för rättigheter för personer med funktionsvariationer inom det antroposofiska området. Sedan 2017 är hon medlem i ledningsgruppen för *Anthroposophic Council for Inclusive Social Development*.

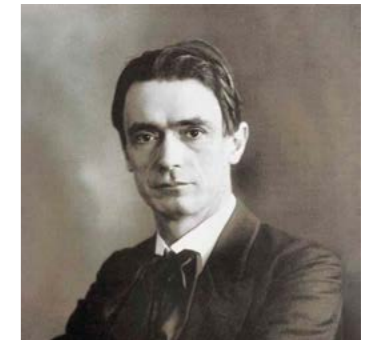
Sebastian Jünger

Sebastian Jünger, född 1969 i Berlin (DE), studerade datavetenskap och germanistik som lärare och tyska som främmande språk. Han arbetar med kommunikation på Goetheanum, som skribent och teaterclown.

Källa: Anthroposophy Worldwide, Nr. 11, 2024.
Översättning: Red. GN.

Kära medlemmar och verksamheter inspirerade av antroposofin och Rudolf Steiners!

Den 30 mars 2025 är det 100 år sedan Rudolf Steiners dödsdag

Initiativgruppen inom Antroposofiska Sällskapet, där styrelsen ingår, har träffats och funderat på hur vi kan gestalta denna dag.

Vem var Rudolf Steiner? Arkitekturen, konsten, eurytmin, waldorfskolan, läkepedagogiken, biodynamisk odling, medicin, terapier...

Hur kan vi presentera allt det som har vuxit till dagens verksamheter och kultur?

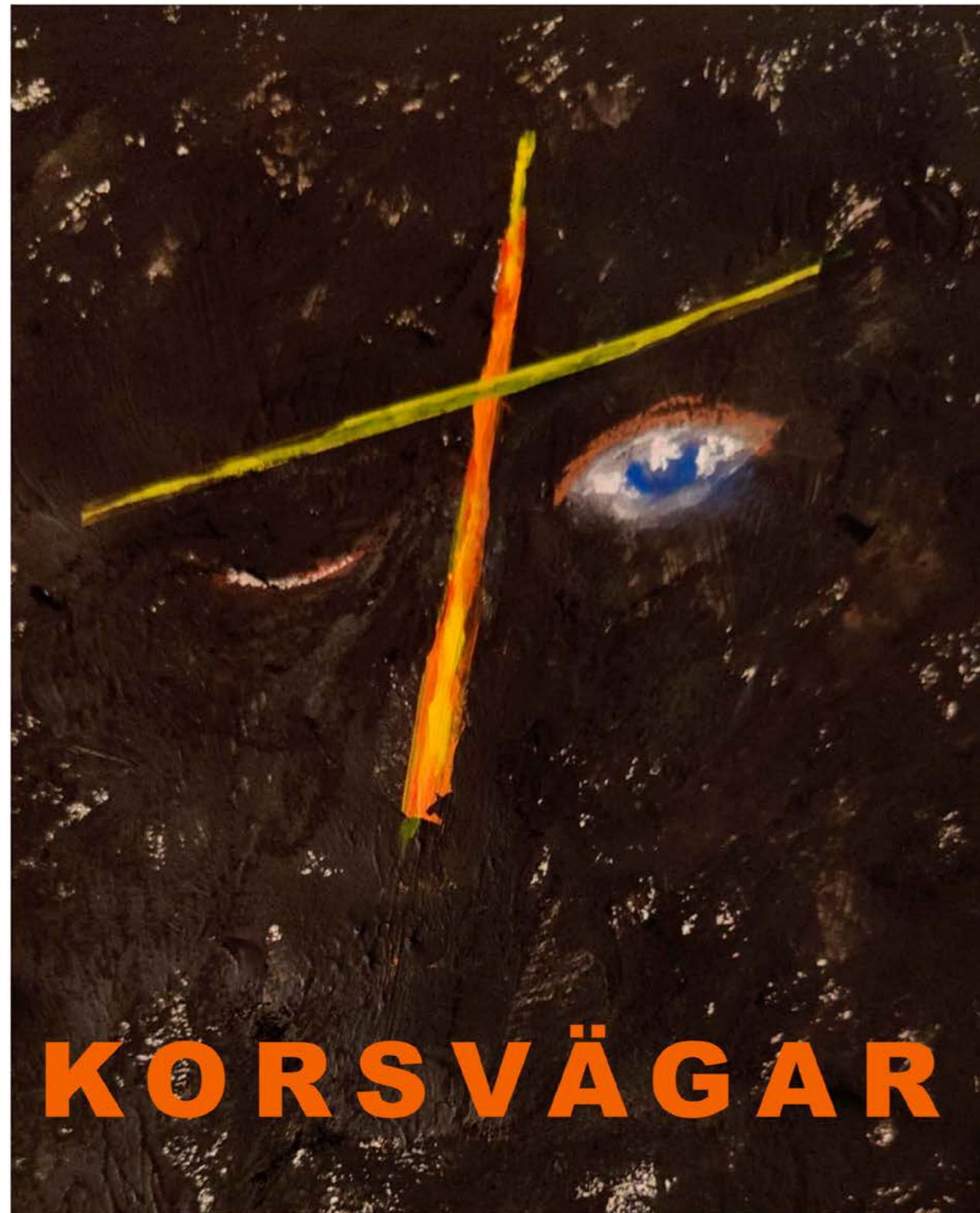
En öppen dag i Ytterjärna med presentationer av olika delar av rörelsen, tex. prova på eurytmi, guidning i arkitekturen och framför allt VEM VAR RUDOLF STEINER!

Låt oss skapa en gemensam dag, där vi även öppnar våra verksamheter för allmänheten så att man får en uppfattning om allt det som pågår i landet och på detta sätt ha en levande framtidsaspekt i "firandet".

Vi efterlyser deltagare och genomförbara idéer för denna dag. Vi har ca. 100 dagar att förbereda allt och om det finns en god vilja, klarar vi arrangemanget fint.

Så kom och gör denna dag till en port till förståelsen av Rudolf Steiner och hans levande arv. Den 17 januari 2025 hoppas vi att det har kommit svar från er och vi kan börja den konkreta gestaltningen.

För initiativgruppen
Janne Silvestri
Ordförande i Antroposofiska Sällskapet i Sverige

– ET HØYSKOLEARBEID OMKRING KRISTUS-IMPULSEN MED
UTGANGSPUNKT I DEN 14. TIME I MIKAELSKOLEN

KULTURHUSET I JÄRNA 6. – 13. JULI 2025

Järna!

Kära vänner i den antroposofiska rörelsen!

Hjärtligt tack för dagarna tillsammans på sommarkonferensen i Kulturhuset 7.-14. Juli i år! Det var mycket inspirerande och värmande att uppleva så många positiva, öppna och lyssnande människor. Jag blev överväldigad av alla fina föreläsningar, samtal och arbetsgrupper.

Det som fortfarande verkligen klingar i själen, är den goda stämningen som uppstod emellan oss. Detta är bara möjligt när alla öppnar sina hjärtans dörrar, släpper in andra, intresserar sig för andras synsätt, väg och motiv. För mig var det en magisk händelse, här var verkligt andliga krafter närvarande som bar och hjälpte oss att uppnå något större och högre än oss som individer.

För mig är Järna ingen svensk plats, utan en nordisk (nästan utomjordisk) samlingsplats för människor som är på ett inre sökande. Vi kommer från alla håll och hittar tillsammans i det som förbinder oss, inte bara antroposofiskt, utan som människor. Jag föreställer mig Järna som ett område som har ett kraftöverskott i det fysiska och eteriska, eftersom det under flera generationer har värdats så uppmärksam ur ett andligt helhetsperspektiv. Så jag föreställer mig att inte bara jorden, växterna, djuren och människorna på denna plats tar del av en förtätad och förfinad kraft, utan att även luften, värmen och atmosfären högt upp präglas av dessa kvaliteter.

Som infödd i Bergen (vid Norges västkust) är jag van att kolla väderprognosen varje morgon, och det gjorde jag också under sommarkonferensen. Nästan varje dag såg jag att det väntades stora mängder regn på eftermiddagen, så jag gick ofta runt med mitt långa, kraftiga paraply. Jag var redo! Sedan hände det intressanta att regnet som utlovats inte kom - den ena dagen efter den andra. Några regnskurar kom under natten, och det är praktiskt. Men vad gör att atmosfären hanterar molnens rörelser och täthet på detta sätt? I Bergen får vi regn när meteorologerna lovar det, det råder det ingen

tvekan om. Men Järna bjuder på att den varma och milda flytkraften i denna atmosfär skickar regnet vidare när det är sommarkonferens, och folket ler åt vädret. En ständigt återkommande fråga i samtalen var vad vi kan göra för att synas bättre, i samhället i stort, men i synnerhet inför människor som varken är medlemmar i sällskapet eller fria högskolan för antroposofi.

Ett perspektiv kopplat till sådana frågor var oron för sjunkande medlemsantal och önskan om att fler ska upptäcka våra inspirationskällor. Det fanns förslag på att vi skulle skapa vandringsutställningar för att visa upp antroposofins frukter, marknader där sådana företag kan sälja sina produkter och annat som kan lyfta fram vår underbara impuls. Men allt eftersom dagarna gick, dök överbryggande tankar upp. En bild växte fram av en gemensam oro för människor i nöd, någon har flytt från krig, några är fattiga och några lider under någon form av dogmatik. Hur kan vi lyfta upp dem från vardagens bekymmer, vad kan vi ge dem som kan värma deras hjärtan och ge dem en känsla av mening och gemenskap?

*"För mig är Järna
ingen svensk plats,
utan en nordisk (nästan
utomjordisk) samlingsplats
för människor som är på
ett inre sökande"*

Vi kan ge oss själva. Vi kan vara människor inför andra människor. Vi kan, utifrån vår kunskap om vad det innebär att vara människa, lyssna på andra och fråga dem vilka de är: Var kommer de ifrån, vad drömmer de om, vad brinner de för, vad behöver de? När livet tvingar dig in i ett hörn, kokar dina mänskliga behov ofta

ner till några få saker. Det är inte alltid mat och tak över huvudet som är viktigast, det är kärlek, värme och möjligheten att kunna betyda något för en annan människa som väcker hopp och framtidstro hos oss. Där djuren alltid letar efter mat, letar vi människor också alltid efter resonans med andra, efter ljus i ögonen och ett vänligt leende.

Jag upplevde själv sådana stunder under sommarkonferensen. Jag upplevde att andra intresserade sig för mig, såg mig och reagerade positivt på mina åsikter. På samma sätt kände jag intresse för dem jag träffade och pratade med, det fanns så många spännande, öppna och inspirerade människor omkring mig, och jag kände att jag badade i välvilja och ett överpersonligt intresse för konferensens tema. Så många av deltagarna kunde hjälpa till att belysa samtalsämnen genom personliga erfarenheter och visdomsfulla perspektiv, som tillförde universellt mänskliga värden till samtalen. Jag blev nästan förvånad över denna sociala kraft. Jag vet i alla fall att de tre sommarkonferenser som har varit de här åren har öppnat många nya dörrar för - och i - mig. Jag tror att mycket av magin i den speciella atmosfären vi har känt, ligger i den goda mixen av nordiska kvaliteter. Och jag tror att Järna är ett väldigt speciellt kulturcentrum som kan stödja sociala processer och andliga samhällsstudier mer än många andra platser. Därför är jag mycket glad över att det även nästa år blir en sommarkonferens i Järna - den 6. till 13 juli. I år hade vi 120 deltagare, men det finns plats för många fler!

Gry Veronica Alsos, Norge

Protokoll fört vid Antroposofiska Sällskapets Höstmöte

den 9 november 2024, kl 13.30-16.00
i Robyggesalen, Ytterjärna
26 medlemmar deltog.

1. Janne Silvasti hälsade alla välkomna och öppnade höstmötet.
2. Till mötesordförande föreslogs Nina Ljungquist, till sekreterare Joel Hallklint, till justerare och tillika rösträknare Kerstin Hemlin och Per Hallström.
Mötet beslutade enligt förslag.
3. Det konstaterades att mötet blivit stadgeenligt utlyst.
4. Förslag till dagordning.
Dagordningen antogs av mötet.
5. En närvarolista skickades runt och antogs som röstlängd.
6. Förslag till verksamhetsplan för 2025.
Föredrogs av Nina Ljungquist.
Mötet beslutade att anta verksamhetsplanen med följande tillägg: "Styrelsen samordnar ansträngningarna för en långsiktig ekonomi i balans". Mötet gav även styrelsen uppdraget att tillsätta en ekonomigrupp som ska tänka igenom en plan för framtidens ekonomihantering i Sällskapet.
7. Budgetförslag för 2024.
Föredrogs av Anders Rosenberg.
Mötet beslutade anta budget enligt förslag.
8. Medlemsavgift för 2024.
Föreslaget var en oförändrad avgift (Ordinarie 1200:-, studerande 300:-).
Mötet beslutade enligt förslag.
9. Motioner.
Inga motioner hade inkommit till mötet.
10. Det beslutades att nästa årsmöte hålls den 12 april 2025 och att motioner skall vara styrelsen tillhanda senast 1 mars 2025.
11. Övriga frågor.
Inga.
12. Avslutning. Berit Fröseth läste Grundstenen av Rudolf Steiner.
Mötesordförande Nina Ljungquist förklarade höstmötet avslutat och tackade de närvarande för deltagandet.

Mötesordförande: Nina Ljungquist
Mötessekreterare: Joel Hallklint
Justerare: Kerstin Hemlin, Per Hallström

Till medlemmarna från den nya Ekonomigruppen

Ny syn på Antroposofiska Sällskapets ekonomi?

Styrelsen har med anledning av Hans von Essens förslag till Sällskapets ekonomi utsett en arbetsgrupp med uppdrag att "tänka igenom en plan för framtidens ekonomihantering i Sällskapet".

Arbetsgruppen består av Björn von Schoultz, Erland Kornfeld, Anders Rosenberg och Hans von Essen och den hade sitt första möte 26/11.

Ekonomigruppen ser det som en fördel om en livlig diskussion uppstår om ekonomi bland medlemmarna genom de kanaler vi har - Forum, sociala media, Kyriotetespodden mm - som resulterar i konkreta förslag till budgeten för 2026.

En fråga som diskuterades är om det är en framkomlig väg att höja medlemsavgiften till den nivå som krävs för att få balans i ekonomin utan andra åtgärder. Medlemsavgiften har legat stilla i många år, vilket i praktiken innebär att den minskat med inflationen. En indexuppräkning från det år då den nuvarande avgiften fastställdes skulle innebära en höjning till kanske 3000 kr per medlem och år. Men hur många medlemmar finns det idag? Och hur många av dessa är fullbetalande och hur många skulle stanna kvar som medlemmar om avgiften höjdes?

Det finns ett okänt antal medlemmar som idag, av olika skäl, betalar en lägre summa bl.a. för att de inte anser sig ha råd. Är det verkligen en rimlig ordning? Det finns ju inget som hindrar att även icke medlemmar bjuds in till aktiviteter - och att medlemmarna är de som tar ekonomiskt ansvar.

Att placera den förmögenhet som Sällskapet har på ett sådant sätt att den ger en större avkastning än den gör nu är också en möjlighet. Då behöver hänsyn tas till risk och till att placeringen är i linje med Sällskapets värderingar. Sådant kräver en viss kompetens och en hög grad av ansvarstagande.

Ytterligare en fråga som behöver belysas är det sjunkande antalet medlemmar i Sällskapet. Sjunker medlemstalet därför att det inte känns relevant? Är det så att man känner att Sällskapet varken bidrar

till den personliga utvecklingen eller de brännande samhällsfrågorna? Konsekvensen är färre medlemmar och behov av högre avgifter. Fler betalare skulle möjliggöra lägre avgifter.

I boken "Framtidens by - när lokalsamhället tar sig rätten att blomstra" finns följande iakttagelse i ett föräldrakooperativ:

"... Vi såg att vissa var latenta för en form av oansvarig underordning som gjordes medvetet eller undermedvetet... vi uppfattade att de som underordnade sig på detta sätt hade som strategiskt mål att slippa ansvar genom att avsäga sig makt. Vi såg att det ansvar som några abdikerade ifrån blev hängande i luften och långsamt absorberades av andra medlemmar som var latenta för överordning. Dessa ansvarstagare fick större makt genom sitt större ansvarstagande. Vi upptäckte att underordning föregår överordning. I underordningens strategi ingår också att utpeka de överordnade som skapare av den ojämlika situationen, ytterligare ett sätt att frikänna sig från ansvar. Och de överordnade började betrakta de underordnade som ett problem."

Gruppen hoppas med sitt arbete att kunna väcka till gemensamt och starkt ansvar för Antroposofiska Sällskapets framtid och vill med detta bjuda in alla medlemmar till ett ärligt och öppet samtal om Sällskapet och dess ekonomi - om hur transparens och ekonomiskt ansvar och balans kan vårdas.

För Ekonomigruppen
Hans von Essen

Högskolearbetet med klasstimmarna våren 2025

Göteborg

Lördag den 25/1 kl.10
Lördag den 22/2. kl.10
Lördag den 22/3. kl.10
Lördag den 12/4. kl.10
Lördag den 17/5. kl.10
Lördag den 14/6. kl.10
Vi möts på Rudolf Steinerskolan Tallhöjdgatan 1, 41674 Göteborg.
Klassansvariga: Lena Christina Olofsdotter och Inger Wennerblom

Järna

Tid: Kl. 18.30 på torsdagar
Lokal: Antroposofiska Sällskapets lokal i Robyge
Torsdag 9 januari 15:e klasstimmen
Torsdag 16 januari Fördjupande bidrag till klassarbetet
Torsdag 23 januari 16:e klasstimmen
Torsdag 30 januari Fördjupande bidrag till klassarbetet
Torsdag 6 februari 17:e klasstimmen
Torsdag 13 februari Fördjupande bidrag till klassarbetet
Torsdag 20 februari 18:e klasstimmen
Torsdag 27 februari Fördjupande bidrag till klassarbetet
Torsdag 6 mars 19:e klasstimmen
Torsdag 13 mars Återblick tillsammans med deltagarna.
Torsdag 20 mars Högskoletimme: De tre tavlorna
Torsdag 27 mars Paus

Lördag em 29 mars - Söndag fm 30 mars:
Med anledning av Rudolf Steiners dödsdag den 30 mars planerar vi tillsammans med AS Styrelse en minikonferens för alla klassmedlemmar och medlemmar i Antroposofiska Sällskapet.
Ett mer detaljerat program för våren kommer att skickas ut senare.

Kalendarium för Fria Högskolan för Antroposofi

Stjärnsund

Den 16/2, 30/3 och 25/5.
Tiden är klockan 10-12, platsen är biblioteket, Stjärnsunds herrgård.
Klassförmedlare: Martin Hausner och Malte Nordling.

Stockholm

11/1 Fördjupning
25/1 1:12
8/2 Fördjupning
22/2 1:13
8/3 Fördjupning
22/3 1:14
5/4 Fördjupning
3/5 1:15
17/5 Fördjupning
31/5 1:16
OBS: Tag med det blå kortet även till fördjupningsarbetet.
Ansvariga för klassarbetet i Stockholm: Thomas Andersson, Per-Erik Jonsson och Göran Nilo

Växjö/Kalmar

Lördag 25/1 kl 10.30, klasstimme 19 i Kalmar (Kemisalén, Solmarka gård)
Lördag 22/2 kl 10.30, klasstimme 1 i Växjö (Hofs lifs, Kungsg. 29-31)
Lördag 29/3 kl 10.30, klasstimme 2 i Växjö (Hofs lifs, Kungsg. 29-31)
Lördag 26/4 kl 10.30, klasstimme 3 i Kalmar (Kemisalén, Solmarka gård)
Klassförmedlare:
Karin André, Annica Johansson (Växjö) och Hans Johannesson (Kalmar)

Umeå

26/1: 16 kl t
23/2: 17 kl t
23/3: 18 kl t
11/5: 19 kl t
Klassansvariga: Ursula Flatters, Janecke Wyller, Jon Geelmuyden.
Lokal: Mariagårdens sal
Tid: 09.30
Upptakt lördagar kl 16.30 inför söndagens klasstimme.

Kalendarium

Antroposofiska Sällskapet

JÄRNA

Järna Robygge

Titta gärna in i kalendariet på vår hemsida - där annonseras nya händelser och möten så snart det blir möjligt!
antroposofi.nu/kalender

3-5 januari

Vintermöte

Sällskapets vintermöte kommer att tilldras sig 3 - 5 januari.

Program

3 januari

19.00 Välkomsthälsning

19.15 - 20.30 Ylwa Breidenstein: **De 12 heliga nätterna** - en fredsvandring för jorden och mänskligheten

4 januari

10.00 - 11.30 Jens Möller: **Så som i himmelen**

12.00 - 13.30 Lunch

13.30 - 15.00 Arbetsgrupper:

- **Eurytmi** med Regula Nilo

- **Sång** med Lennart Nilo

- **Målning** med Bo Werner Eriksson

15.00 - 15.30 Fika

15.30 - 16.15 **Eurytmi**: Jorden - kärlekens stjärna. Kristina Tucinska med grupp

16.20 - 17.30 Rembert Biemond: **Hur kan vi samverka med Mikael?** Inledning 25 minuter, gruppsamtal 30 minuter, samtal

i plenum 15 minuter

17.30 Kvällsmat

19.00 - 20.30 Ursula Flatters: **I Mikael's tjänst**

5 januari

10.00 - 11.30 Daniel Håkanson: **Människans och hierarkiernas ömsesidiga beroende i världsutvecklingen** (obs utcheckning senast kl 11.00)

Kulturhuset har lunchservering varje dag. Kaféet stänger kl 16.00. Som alternativ kan man på lördagen bli serverad lunch och kvällsmat på Örjanskolan, som tillagas av klass 11. Pris 200 kr för båda måltiderna. Föranmälan mottages tacksamt, snarast!

Fredag och lördag kväll, brasafton i Robygge

Deltagaravgift hela programmet 600 kr /stud 300 kr. (maten ingår ej). Enskilda föredrag eller kvällsprogram 100 kr. Boende:Vandrarhemmet (enkel-/dubbelrum): info(at)kulturcentrum.nu Hotellet (enkel-/dubbelrum): info(at)ytterjarnahotell.se | ytterjarnahotell.se Förberedelsegrupp: *Janne Silvasti, Dick Tibbling, Per Hallström och Nina Ljungquist*

20 januari

Meditation

Är du nyfiken på meditation och vill utveckla hur man kan utöva den? Vi träffas varannan måndag mellan 18.30 och 20 fr o m den 20. Januari.

Det behövs inga förkunskaper.

I Robyggesalen i Ytterjärna.

Ingen avgift!

Träffarna leds av Cecilie Raeder och

Erland Kornfeld

Välkomna

30 mars

Den 30 mars 2025 är det 100 år sedan Rudolf Steiners dödsdag
En öppen dag i Ytterjärna med presentationer av olika delar av rörelsen planeras.
Mer information annonseras senare!

17-20 april

Påskmöte i Järna

Vi väcker liv i en kär tradition med påskfirande för barnfamiljer och andra intresserade! Sagor, barneurytmi, pyssel, målning och hinderbana ordnas för barnen när föräldrarna är upptagna. Typ av aktiviteter kommer beslutas när vi vet äldrarna på de barn som kommer delta.

Program

17 april, skärtorsdag, ankomst under eftermiddagen.

18.00 - 19.30 Brasafton. Saga, sång och gemensam eurytmi i Robyggesalen efter kvällsmaten (som var och en ordnar själv).

18 april, långfredag

10.00 - 11.00 Botvid Aquilon, Föredrag: Människans vändpunkt.

12.00 - 13.30 Lunch i Kulturhuset eller

självhushåll

13.30 - 15.00 Seminarier med målning, eurytmi och samtal om skolningsvägen.

17.00 - 18.00 Kvällsmat i Kulturhuset eller självhushåll

18.00 - 19.30 Brasafton. Saga, sång och

gemensam eurytmi i Robyggesalen

19 april, påskafton

10.00 - 11.00 Johan Ahlbom, Föredrag:

Barnens liv i Waldorfskolan

12.00 - 13.30 Lunch i Kulturhuset eller

självhushåll

13.30 - 15.00 Seminarier med målning

eurytmi och samtal om skolningsvägen

17.00 - 18.00 Kvällsmat i Kulturhuset eller

självhushåll

18.00 - 19.30 Brasafton. Saga, sång och

gemensam eurytmi i Robyggesalen

20 april, påskdagen

10.00 - 12.00 Samling med föräldrar och

barn med sång och lek. Barnen får leta

efter påskägg i parken.

12.00 Lunch (obs utcheckning senast kl

11.00) Avresa

Kostnader: Vuxna 500 kr, barn över 3 år 300 kr. Vi behöver intresseanmälningar till den 15 februari och bekräftelse med inbetalning den 1 mars, som betalas till Antroposofiska Sällskapet: pg 5 88 71-5 eller Swish: 123 499 13 86.

Möjlighet till boende finns i Kulturcentrum Järnas VANDRARHEM med tillgång till gemensamt kök, dusch och toalett, tvättställ finns på rummet. Enkelrum: kr 600,-/natt Dubbelrum: kr 800,-/natt Lakan/handdukar: kr 160,-/set. Självhushåll är möjligt. Det bokas genom nina.ljungquist@gmail.com Man kan också äta på Kulturhusets restaurang vilket kan beställas separat via pia@kulturmat.se. Boende på Hotellet (enkel-/dubbelrum): info(at)ytterjarnahotell.se, ytterjarnahotell.se

Antroposofiska Sällskapet hälsar er hjärtligt välkomna!
Anmälan och kontakt: nina.ljungquist@antroposofi.nu
Förberedelsegrupp: *Bengt Aquilon, Autora Granstedt, Per Hallström, Kerstin Hemlin, Jens Möller, Kristina Tucinska.*

NORRKÖPING

Norrköpingsgruppen

Adress: Hagebygatan 69, 603 52

Norrköping.

E-post: antroposofi.norrkp@telia.com

Bankgiro: 5861-0254

Hemsida:

www.antroposofi.nu/norrkoping

Vid bokning av lokalen kontakta Kerstin

Hallström tel. 0733-38 58 53

Biblioteket har öppet efter överenskomelse, kontakta någon i styrelsen.

Antropos = människa Sofia = visdom

Vad är en människa och vilka är hennes förutsättningar? Går det att närma sig den frågan från ett såväl vetenskapligt som filosofiskt perspektiv - samtidigt?

Är den fria viljan en illusion och var hamnar i sådana fall den fria tanken? Dessa och liknande frågor bearbetas i relation till antroposofiska och pedagogiska idéer och texter. Alla är välkomna och ingen förkunskap krävs.

Kursutbud, arrangemang, workshops och studiedagar

Vill du veta mer om antroposofi, eurytmi, musik, waldorfpedagogik och socialtregrening?

Vi ordnar kurser, workshops och studiedagar på teman i anslutning till antroposofi, antingen i vår lokal i Norrköping eller lokalt hos er. Förfrågningar och intresseanmälan: Maivor Forster, tel. 0739 - 792 338.

Tisdagsgruppen

Tisdagar kl. 17.00 - 18.15 med början 14 jan. Vi kommer att studera "Hur uppnår man kunskap om de högre världarna" och "Ledsatserna" av Rudolf Steiner. Kontakt: Maivor Forster. tel. 0739 792 338. Nya deltagare välkomnas!

Meditation

OBS! Ny tid och veckodag:

Ons. 15/1, 12/2, 12/3, 9/4, 7/5, kl. 18.30 - 20. Introduktion, övningar och samtal.

En väg till att praktisera antroposofisk meditation med Arthur Zajoncs bok: När vetenskap blir till kärlek. Nya deltagare är hjärtligt välkomna. Kontakt Dori Inderbitzin tel: 0737- 23 00 88.

Eurytmi torsdagar

Välkomna till stärkande och livgivande eurytmi i grupp. Torsdagar kl. 11.00-12.00, 10 ggr med början den 16 jan i Kristensamfundets sal på Helgeandsgatan 8. kostnad 500 kr. För närmare information och anmälan kontakta Elisabeth Löve 0760-29 49 58

Tis 4 feb

kl. 18.30 Medlemsföredrag av Lennart Nilo "Rudolf Steiner - järnvägstjänstemannens son - del 2" Fortsättning på en berättelse om Rudolf Steiners första 40 år. På Hagebygatan 69.

Ons 4 mars

kl. 18.30 Offentligt föredrag av Ylwa Breidenstein om "De himmelska hierarkierna". Hemgården Saltängsgatan 7, stora salen.

Tis 18 mars

Årsmöte

i Norrköpingsgruppen, kl. 18.30 på Hagebygatan 69.

Kullen Kultur - Kreativa måndagar våren 2025

Handens och kroppens erfarenheter och intelligens.

7 tillfällen 24. februari - 7. april klockan 18 - 20. kostnad 600kr.

Kursen erbjuder erfarenhet av både materialen och dina egna sinnen genom att du provar på en måndag i varje av följande ämne:
Keramik, Eurytmi, Trä, Textil
Akvarellmålning.

Till verkstäder krävs anmälan senast 3 februari till

eva.ekstrom@rudolfsteinerskolan.se eller susanne.westh@telia.com

Två måndagar är det temakvällar där man kan delta utan att gå kurserna.

10 mars

Odysseus och varje människas livsresa. Med följande workshop. Maria Bergendahl och Susanne Westh.

31 mars

Människans och jordens bildning.

Bo Dahlin professor i pedagogik.

Karlstad universitet och

Steinerhøyskolen Oslo.

Kullen kultur - Filosofiska samtal lördagar kl. 10 - 12.

Vi fortsätter att samtala utifrån boken

Frihetens filosofi av Rudolf Steiner.

Alla är välkomna att komma för att

lyssna och delta.

25/1, 15/2, 15/3, 12/4

STOCKHOLM

Stockholmskretsen

Hagagatan 14, 113 48 Stockholm
T-bana, pendeltåg mm: Odenplan

Bibliotek och antikvariat

Antroposofisk litteratur på svenska, tyska och engelska
Stockholmskretsens fasta telefon har avslutats Biblioteket nås under öppettiderna via respektives mobil
Öppettider: måndagar kl 12.00-14.00
tel: 073-508 97 44 Mikael Gejel och tisdagar kl 17.00-18.00
tel: 073-368 17 49 Annika Stigdotter

Lån och bokinköp kan även göras i samband med våra evenemang. Önskemål om andra tider skickas till vår e-postadress.

Föreningen Stockholmskretsen är en ekonomiskt fristående förening inom Antroposofiska sällskapet i Sverige. Stockholmskretsens uppgift formuleras i stadgarna: att "initiera, bedriva, samordna och understödja ideell antroposofisk verksamhet i Stockholm med omnejd". Detta sker bl a genom våra olika verksamheter i lokalen på Hagagatan 14. Här finns ett bibliotek med antroposofisk litteratur och viss försäljning och här hålls föreläsningar, konstnärliga arrangemang, kursverksamhet och studiegrupper.

Ordförande: Bo Edelstam
Styrelsens e-postadress: stockholmskretsen@antroposofi.nu
Hemsida: antroposofi.nu
- se där under: Lokalavdelningar
Stockholmskretsens bankgiro: 474-3167
medlemsbidrag, gåvor mm
Obs! Sista datum för inlämning av motioner till årsmötet är den 15 januari varje år!

OBS! För att bli medlem i Stockholmskretsen måste du också bli medlem i Antroposofiska sällskapet! Sedan sätter du in årsavgiften 300-500 kr på vårt bankgirokonto: 474-3167
- Viktigt: ange ditt namn, "medlemsbidrag" och vilket år det gäller.

Är du inte medlem i Antroposofiska sällskapet så kan du ändå stödja oss genom att sätta in valfritt belopp på samma konto, ange "gåva". Vår verksamhet kan endast till del bäras av medlemsbidragen och förutsätter till stor del frivilliga gåvor.

Medlemsgrupper

Nya och tidigare deltagare är välkomna i alla grupper!

Rudolf Steinergruppen

Gruppaftnar varannan tisdag kl 19.00, jämna veckor. Start: 7 januari Plats: Hagagatan 14, 20:-/tillfälle. Studium: R Steiners Andlig forskning/Grunddragen GA 13. Information: Annika Stigdotter tel: 073-368 17 49

Selma Lagerlöfgruppen

Gruppaftnar: tisdagar kl 17.00-18.00
Plats: Kristofferskolan, smedjan
Marklandsbacken vid Brommaplan
Upplysningar: Turid Wiveson tel: 076-415 40 04

Brommagruppen

Gruppafton varannan fredag kl 19.00 med början 10 januari
Plats: Upplandskatan 48, "Röda rummet"
Studium av Rudolf Steiners föredrag Esoteriska betraktelser av karmiska sammanhang, Torquay 12-21 aug 1924, GA 240
Kontakt: Nils Dunkars tel: 073-690 02 40

Studieforum

Plats: Hagagatan 14

Samtal om den andliga kunskapsvägen
Första måndagen i månaden kl 18.00-20.00. 3 februari, 3 mars, 7 april, 5 maj med Mikael Gejel
Inga förkunskaper nödvändiga

Studiekretsar

Nya och tidigare deltagare är välkomna!

Södermalm
Vi träffas på Gamla Lundagatan 2 måndagar kl 19.00 jämna veckor
Kontakt: Per Johansson: 070-148 56 65

Kursverksamheter

Samtal om antroposofi och meditation
med Erland Kornfeld
Plats: Hälsans hus, Fjällgatan 23 B, Stockholm. SL: T-Slussen,T-Medborgarplatsen, busshpl Tjärhovsplan
Varannan onsdag:
Samtal kl 18.00 samt Meditation kl 19-20.30, med början 8 januari
Frivilliga bidrag
Vidare upplysningar Erland Kornfeld
e-post: erland.kornfeld@telia.com

Workshop

Plats: Hagagatan 14
10-11 maj CHOREOCOSMOS Kosmisk och sakral eurytmi
KÄRLEKENS GRUNDSTEN och 100-årsMINNET av RUDOLF STEINERS (1861-1925) GÄRNING
Lördag kl 10-18, söndag kl 10-16 med Maria Linden Thell, eurytmist, Choreocosmoslärare. Per Linden Thell, talgestaltare, Choreocosmoslärare
Sylvia Karpe vid pianot
Kostnad: 1 200 kr (20% rabatt för studerande, pensionärer etc) inkl fika
För anmälan senast 1 maj, information, detaljerat program, e-postadress: mariasophia22@gmail.com

Luncheurytmi

Stora salen, Hagagatan 14
Torsdagar kl 11.00-12.00 8 gånger, pris: 1000:- - Start: 23 januari, Anmälan senast 20 januari till Karin Nilsson
Vinnars på 070-499 85 82
e-post: karin.vinnars@gmail.com

Arbete med de tre grundelementen i Grundstensmeditationen

Hagagatan 14
en gång i månaden under våren
11/2, 11/3 och 8/4
med Bo Werner Eriksson och Nina Ljungquist

Måla med växtfärger eller olja

Inga förkunskaper behövs. Individuell handledning. Kurslokal: Martinskolans målningssal. Tid: varannan lördag kl 10-12, udda veckor. Kostnad: 275 kr/gång plus materialkostnad. Anmälan till kursledaren: Bengt Aquilon, tel 070-852 80 07

Kalendarium

Lokal: Hagagatan 14
Evenemang/föredrag kostar 100 kr.
Betaltning med kort, kontant, swish.

Tisdag 28 januari kl 19
Föredrag: Rudolf Steiner, järnvägstjänstemannens son Realskoleeleven och Högskolestudenten
Lennart Nilo

Tisdag 11 februari kl 19
Arbete med Grundstensmeditationen - del 1 - se Seminarier

Tisdag 25 februari kl 19
Föredrag: Landsrepresentant Janne Silvasti berättar om aktuella händelser i Antroposofiska sällskapet

Tisdag 11 mars kl 19
Arbete med Grundstensmeditationen - del 2 - se Seminarier

Tisdag 25 mars kl 19
Stockholmskretsens årsmöte
- endast för medlemmar

Söndag 30 mars kl 15
En eftermiddag kring Rudolf Steiners dödsdag, 100 år.
Inledning, samtal och eurytmiföreställning
Jorden - kärlekens stjärna
Kammareurytmiensemblen

Tisdag 8 april kl 19
Arbete med Grundstensmeditationen - del 3 - se Seminarier

Tisdag 22 april kl 19
Legenden om Parsifal
Maria Eloranta

Tisdag 6 maj kl 19
Föredrag: Aristoteles esoteriska skrifter
Bo Werner Eriksson

Tisdag 20 maj kl 19
Föredrag: En besjälad flora
- **Örter och träd i äldre folktro**
Sara Bonadea George

Konstnärliga evenemang

Fredag 11 april kl 19
Inför påsken - tema: "Förvandlingar"
Eurytmi - Musik - Bild - Text
Eurytmi: Yvonne Rademachers eurytmi-grupp och gruppen "Lila"
Piano: Sebastian Enhamre. Ljus: Anders Engqvist. Bild och text: Inga Bandelin

Kapellet inbjuder till:

Söndag 9 mars kl 19
Kreativ musikafton - vårkonsert

Söndag 13 april kl 15
Fåglar och fjärilar mm i klassisk musik, poesi, sång och dans, för barn (1-100 år)

Söndag 18 maj kl 19
Kreativ musikafton - inför sommaren

Antroposofisk medicinsk mottagning

Leg. Läkare Per Dahlström
Patienter är välkomna för Antroposofisk medicin inkl Iscador och terapier

Hälsans Hus, Fjällgatan 23b, Stockholm
Tidsbokning 08-803270
www.doktordahlstrom.se

ANNONS

Trialog Tankesmedja

KALENDARIUM

18/1 10-12 Kulturcentrum Järna: Bör vetenskapen bry sig om det andliga – Är människan en djurart helt enkelt?

22/2 10-12 Kulturcentrum Järna: Du jag Klotet och klimatet; Hur får vi en hållbar ekonomi – lokalt och globalt.

8/3 10-12 Kulturcentrum Järna: Bör vetenskapen bry sig om det andliga – är AI verkligen intelligent.

22/3 10-12 Kulturcentrum Järna: Du, jag Klotet och klimatet: Vad kan skolan göra åt klimatet.

5/4 10-12 Kulturcentrum Järna: Bör vetenskapen bry sig om det andliga. Har universum någon mening?

10/5 10-12 Kulturcentrum Järna: Du, jag, Klotet och klimatet: Hur får vi hållbar mat?

31/5 10-12 Kulturcentrum Järna: Du, jag, klotet och klimatet: Har mänskligheten någon framtid?

Tillkommer; En eller ett par möten i Stockholm, Almedalsveckan och ev på andra platser. Två digitala möten om Steiners Nationalekonomiska kurs och en Syd-Norddialog med Novalisinstitutet i Kapstaden.

Anmäl dig för löpande information till:
070-560 64 18
info@trialogtankesmedja.se
www.trialogtankesmedja.se

ANNONS

Phoenixmottagningen

En privat mottagning för antroposofisk läkekonst med legitimerade läkare, sjuksköterskor och flertalet av terapier.

Besök gärna vår hemsida
www.phoenixmottagningen.nu

Kontakt: telefon 073 355 95 36
bokning@phoenixmottagningen.nu

Välkommen att bli stödmedlem
300 sek BG: 5470-5371

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET

Medlemsgrupper

Almagruppen, Västerås

Malte Nordling, 070-720 03 23

Björkgruppen, Katrineholm

Yvonne Boukari,

yvonne.boukari@gmail.com

Brommagruppen, Stockholm

Nils Olof Dunkars, 073-690 02 40

Delsbgruppen, Delsbo

Matti Remes, matti@staffansgarden.com

Filosofigruppen, Järna

J.C. Lassen, j.chr.lassen(at)hotmail.com,
070-799 22 20

Grundstensgruppen, Järna

Katarina Hausmann, tel. 070-245 65 94,
katarina.hausmann@telia.com

Jeanne d'Arcgruppen, Örebro

Kerstin von Heynitz, 073-938 1504

kerstinheynitz@yahoo.se

Johannes Bureusgruppen, Uppsala

Annika Asmussen, 070-11 44 073

annikaasmussen6@gmail.com,

Adja Asmussen, 076-631 40 41

adja.asmussen@gmail.com

Järngruppen, Järna

Henrik Åström

astrom62@gmail.com

Kalmargruppen, Kalmar

Hans Johannesson, 073-567 32 26

Mikaelgården, Järna

Dick Tibbling, 08-551 500 67

Norrköpingsgruppen

Birgitta Johansson

Novalisgruppen, Järna

Kristian Holmberg, 070-368 85 44

Pestalozzigruppen, Järna

Elisabeth Chyle, 08-551 503 29

Rudolf Steinergruppen, Stockholm

Annika Stigdotter, 073-368 17 49

Selma Lagerlöfgruppen, Stockholm

Gruppafnär: tisdagar kl 17.00-18.00

Plats: Kristofferskolan, smedjan

Marklandsbacken vid Brommaplan

Turid Wiveson tel: 076-415 40 04

Tavestagruppen, Järna

Walter Druml, 08-551 742 61

Umeågruppen

Roland Karlsson, 070-546 00 61,

rolandkarlsson339@gmail.com

Urielgruppen, Växjö

Daniel Ekman,

daniel.ekman@oask.se, 070-633 93 23

Österlengruppen, Baskemölla

Eva Breitholtz, 0736490300

evabreitholtz@gmail.com

Läs mer om grupperna på hemsidan:

antroposofi.nu/studie_arbetsgrupper

Öppen studiekrets

Måndagar, Robygge i Ytterjärna, kl 14 till 15.30 o. (började 7/10).

Harrie Salmans bok "Den sociala världen, som mysteriecentrum".

Samtalet i gruppen är viktigt, för att möta varandra också på det själsliga området och få nya infallsvinklar.

Alla är välkomna! Också som gäst eller bara ibland.

På måndagkvällar är det studiekrets hos Eva Stenius, ca 18.30 till 20.00.

Initiativtagare: Iona Vad.

Tel: 08 55151440, vid frågor.

Arr. Tregreningsgruppen Vidare.

Österlengruppen

Studier samt meditation

Kontakt: Eva Breitholtz

evabreitholtz@gmail.com

073-6490300

Meditationsgruppen

Zodiacen med Dygderna samt meditation

Kontakt Lena Forsberg

lefo@telia.com 0709-928601

Biodyn. gruppen

Kontakt Anna Wadström

anna@lindagarden.nu

Sakral eurytmi

torsdagar kontakt Maria Linden

mariasophia22@gmail.com

Söndagsgruppen

Meditation och samtal runt klasstimmarna

Vi träffas varannan vecka (ojämna veckor)

Söndagar kl 17-20 i Robyggesalen

Endast medlemmar i högskolan

Kontakt: Cecilie Raeder

Tel:076 835 52 85

Mail: craeder56@gmail.com

Onsdagsgruppen

Meditation och samtal runt klasstimmarna

Vi träffas varannan vecka (ojämna veckor)

Onsdagar kl 18.30-20 i Robyggesalen

Endast medlemmar i högskolan

Kontakt: Erland Kornfeld

Tel:070 512 91 21

Mail: erland.kornfeld@telia.com

Samtalskvällar kring allmän antroposofi & meditation

Höör, Skåne

Kvällarna inleds med samtal/föreläsning

och avslutas med antroposofisk medita-

tion. 17.00 - 19.30.

antroposofi.nu/kalender

FRÅN SEKRETARIATET

Medlemskap

Goetheanum meddelade att man mellan 15 okt-11 nov 2024 välkomnat 139 nya medlemmar. Och under samma period har 51 medlemmar meddelats avlidna och 27 är ej längre medlemmar i Allmänna Antroposofiska Sällskapet.

Källa: Anthroposophy worldwide, Nr. 12, 2024.

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET

Styrelse

Antroposofiska Sällskapets styrelse:

Janne Silvasti, landsrepresentant & ordförande

janne@antroposofi.nu 08-554 302 20

Marina Ubilla

marina@antroposofi.nu

Annie Meijer, sekreterare

annie@antroposofi.nu

Jens Möller

jens@antroposofi.nu

Anders Rosenberg, kassör

anders@antroposofi.nu

Valberedning:

Regula Nilo, Erland Kornfeld och

Per-Erik Jonsson

valberedningen@antroposofi.nu

MEDLEMSINFORMATION

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET

Medlemssekretariat

i Robyggehuset, Ytterjärna
Mån-fre 13-15
08-554 302 20, kontakt@antroposofi.nu

Medlemsavgiften
ordinarie 1200 kr, studerande 300 kr,
till Ekobanken 9700 132 745-1,
pg 5 88 71-5, Swish 123 499 13 86
Autogiro, sök i din internetbank efter
Antroposofiska Sällskapet eller
kontakta oss

Kalendarium på hemsidan
antroposofi.nu/kalender

Bli medlem!
antroposofi.nu/blimedlem

Betala enkelt med Swish
Läs in denna qr-kod med Swish-appen i
din mobil!

123-499 13 86

Till din e-post?

**Meddela oss din mejladress till:
kontakt@antroposofi.nu
så skickar vi dig löpande information!**

Forum Antroposofi utges av
Antroposofiska Sällskapet i Sverige.
Varje skribent ansvarar själv för
sitt material.

REDAKTIONSKRETS

Berit Fröseth

Göran Nilo

Joel Hallklint

Daniel Andersson

Nina Ljungquist

GRAFISK FORM

Ritator

LAYOUT

Joel Hallklint, Berit Fröseth

& Oscar Laufersweiler, Ritator

TRYCK

Bold Printing Mitt

PRENUMERATION

Kontakta sekretariatet eller
registrera på hemsida, 240 kr/år.
Till pg 5 88 71-5, Swish 123 499 13 86

HEMSIDA

antroposofi.nu/forum

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPETS SEKRETARIAT

e-post kontakt@antroposofi.nu

tel 08-554 302 20

KONTAKT MED FORUM projektledare Joel Hallklint

e-post: kontakt@antroposofi.nu

tel 08-554 302 20

postadress: Forum Antroposofi,
Kulturcentrum Järna 15, 153 91 Järna
ISSN 1404-4277

UTGIVNINGSPLAN FÖR 2025
Deadline för Nr. 1, 2025 ca 5 mars.
För längre uppslag, vänligen anmäl i
god tid innan deadline.

ANNONSERING
Kontakta oss. För privatpersoner: radan-
nonser 80 kr. Tidskriftens format: höjd

315 mm, bredd 235 mm.

Fraktal

Bild framsida av Jasminka Bogdanovic

Dikt av Beate Krützkamp

*"Och även om jag går i dödsskuggans dal, fruktar jag inget ont; ty du är med mig,
din käpp och din stav tröstar mig."*

- Davids psalm. 23-4

Jag vandrade genom din rad:

"Fraktal".

En ny men ändå bekant stil.

Du har kommit

i färg och linje,
i icke-rum och i rum.

Spår av tanke, färg-
klanger,
- här och där något
utomjordiskt.

Portar till andra världar, alltid

öppna igen

och

buren av vinglätt poesi.

Mots arts –
orden kommer till mig,
faller till mig
från dina bilder.

Berlin, 2 februari 2023

Ich wanderte durch deine Reihe:

„Fraktal“.

Ein neuer und doch vertrauter Stil.

Du bist angekommen

in Farbe und Linie,
im Nichtraum und Raum.

Denkspuren, Farb-
klänge,
– hier und da ein
Außerirdisches.

Tore zur Anderswelt, immer

wieder offen

und

getragen von flügelleichter Poesie.

Mots arts –
mir kommen die Worte,
fallen mir zu
aus deinen Bildern.

Berlin 2 februari 2023

Bild framsida: Fraktal, 17,5 × 22,5 blyerts på papper av Jasminka Bogdanovic.

Översättning dikt: Berit Fröseth.

Dr. i konstvetenskap, Jasminka Bogdanovic,

är konstnär och arbetar sedan 30 år tillbaka i Basel och Europa. Bredvid utställningar av egna verk är hon kurator för konstnärliga projekt, föredragshållare och konstskribent för flera tidskrifter. Temat för hennes doktorsavhandling var "Imagination av verkligheten, förhållandet mellan porträtt och färgmeditation". www.bogdanovic.ch